

TÓTH LÁSZLÓ

Üzenet a világba

Elbeszélések

Singer és Wolfner
1941

E-könyvek igény szerint – Könyvek milliói elérhetők egy kattintásra

Az európai könyvtárak rengeteg, a XV. és XX. század között kiadott könyvvvel rendelkeznek. Az EOD szolgáltatással ezek a rejtett kincsek mindenki számára hozzáférhetővé válnak egyetlen kattintásra. Az EOD hálózaton keresztül a könyvtárak katalógusaiban keresheti és rendelheti meg a kívánt könyv e-másolatát a világ bármely részéről a hét bármely napján, a nap 24 órájában. A könyvet digitalizáljuk és az e-másolatot elérhetővé tesszük Önnek. Fizessen online, bankkártyájával és állítsa össze a saját személyes digitális könyvtárát!

Milyen az EOD által készített e-könyv?

Az EOD szolgáltatás e-könyvei olyan digitalizált könyvek, amelyeket PDF formátumban kézbesítünk Önnek. A fájl tartalmazza a digitalizált eredeti könyv képét és az OCR-rel (optikai karakterfelismerővel) felismertetett* teljes szöveget. Az elektronikus szöveg előnye, hogy kereshető, másolható, más programokkal szerkeszthető, belőle nyomtathatók részletek, sőt akár az egész is. Természetesen minden az eredeti dokumentumon előforduló bejegyzés, jelölés vagy széljegyzet is látható lesz a digitalizált változaton.

* Nem minden e-könyvben alkalmazható.

A szolgáltatás feltételei

Az EOD szolgáltatásainak igénybevételével egyidejűleg elfogadja annak feltételeit is. A jelen dokumentum bármely részéről készült minden egyes másolatnak is tartalmaznia kell ezeket a feltételeket. Az EOD szolgáltatás szigorúan személyes, nem kereskedelmi célokból biztosítja a digitalizált dokumentumokhoz való hozzáférést és nem engedélyezi az egyéb célokból való felhasználást.

A szolgáltatás feltételei: <http://books2ebooks.eu/odm/html/mtak/hu/agb.html>

Terms and conditions in English: <http://books2ebooks.eu/odm/html/mtak/en/agb.html>

További e-könyvek

További e-könyvek elérhetők az alábbi oldalon: <http://books2ebooks.eu>

M. Irod. O.

16857

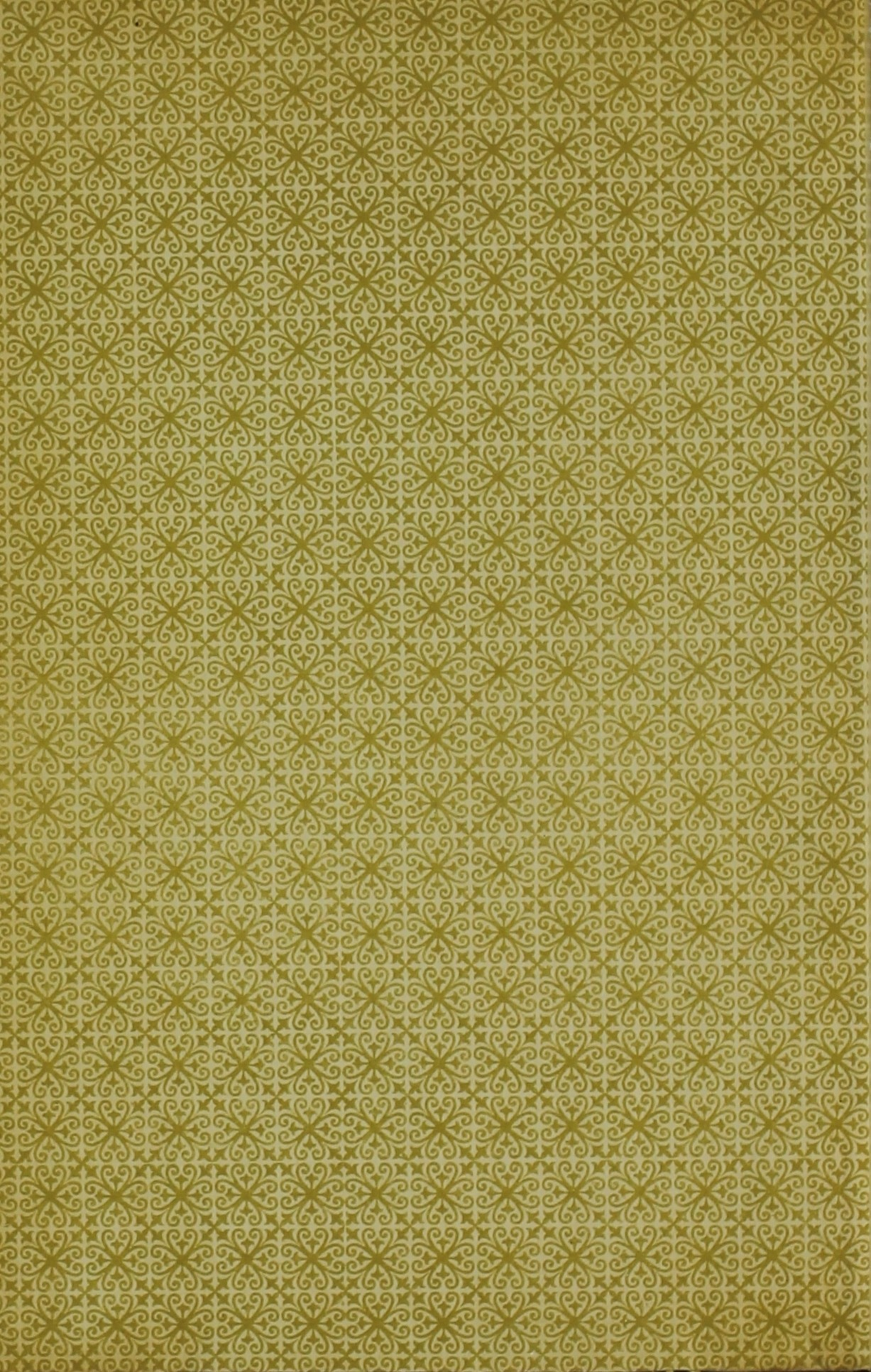
TÓTH
LÁSZLÓ

Vizenet a világban

SZATHMÁRY

SINGER ÉS WOLFFNER
IRODALMI INTÉZET RT.

TÓTH LÁSZLÓ
ÜZENET A VILÁGBA

TÓTH LÁSZLÓ

Üzenet a világba

Elbeszélések

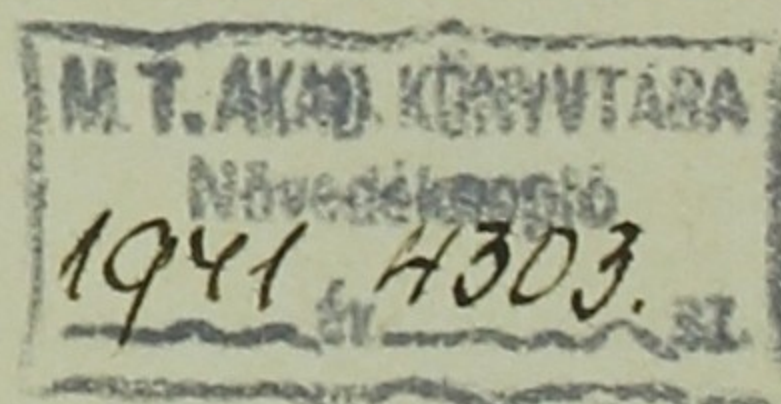
SINGER ÉS WOLFNER

IRODALMI INTÉZET RT. KIADÁSA

BUDAPEST

Fenntartunk minden jogot, a fordítás, színpadra alkalmazás
és filmesítés jogát is.

*Copyright by Singer és Wolfner Irodalmi Intézet Rt.,
Budapest, 1941.*

Felelős kiadó: Hampó József igazgató.

Budapesti Hírlapnyomda és Kiadó R.-T. — Felelős: Nedeczky László.

ÜZENET A VILÁGBA

A hangszórón át harsogva zúgott a szónok öblös hangja:

— A mi pártunk azért küzd, hogy a nemzetnek jobb legyen a holnapja, mint a tegnapja. Tudjuk, hogy sok akadály van előttünk, de hisszük, hogy le tudunk győzni minden nehézséget, mert érezzük, hogy velünk van a ti bizalmatok, amelyet mindennél többre értékelünk...

Zúgó taps dörgött ki a hangszóróból. Péter hátradőlt a székében és úgy szívta rövid angol pipáját. Az olcsó dohány keserű volt és erős, a füstje túlságosan forró, de azért Péter meg volt elégedve vele.

Általában Péter mindig mindennel meg volt elégedve. Azok közé tartozott, akiket nem fűtenek túlzott vágyak, akik nem áhítoznak elérhetetlenek után. De hát hogy is kalandozott volna Péter képzelete az elérhetetlenek felé? Negyvenkét éves volt már s egy adóhivatal kopott, szürke szobájában dolgozott harmadmagával. Kiváló munkaerő volt, a főnökei megbecsülték, társai szerették. Nem volt oka semmi panaszra, pontosan és idejében elért minden megfelelő előléptetést, ami baja a hivatalnoksággal volt vagy lehetett, az nem egyéni sérelem volt, hanem közös gond, amely a többit épp úgy nyomta, mint őt,

Künn lakott a város végén abban a régimódi családi házban, amit a felesége örökölt a szülei után. Felesége, aki sápadt, szelíd asszony volt, szorgalmas és takarékos. A ház kicsire épült, de ők jól elfértek benne és a három gyerek gondoskodott róla, hogy ne hiányozzék belőle az élet zaja. A nagyobbik fia harmadik gimnazista, a kisebbik most végzi az elemit, a leány pedig idén került be a polgáriba. Péter szeretett otthon lenni velük, a fiúknak sokszor megcsinálta a számtani feladatot, a leányának főként a rajzban segített.

Közben néhanapján be-benézett az Arany Bográcsba. Igaz, hogy mostanában már ritkábban.

— Amióta másodszor is csökkentették a fizetést, még jobban össze kellett húzni magunkat — szokta mondani. De az Arany Bogrács törzsasztalának különben is csöndes tagja volt Péter, nem vett részt a hangos vitákban, mikor nap-nap után megtárgyalták a kormányt, a világpolitikát és főkép a pénztelenséget, amit a kis vidéki városban egyre keservesebben éreztek az emberek. De hát Péter nem sok örömét lelte az efajta üres szalmacséplésben. Különösen az utolsó két évben igen lenézte ezeket a kisvárosi vitatkozásokat. Két év előtt a felesége karácsonyra rádióval lepte meg. Péter azóta még visszavonultabban élt s magának bevallotta, hogy nem is az a fizetéscsökkentés az oka, hogy egyre inkább elmarad az Arany Bográcsból.

Mit érdekli őt, hogy mi a véleménye a német-francia ellentétről az öreg Wurblicsnak, a kövér ügyvédnek, vagy hogy mit tart a fedezetlen pénz-

szaporításról a fiatal Gronnig, aki könyvelő volt a Városi Takaréknál.

Péter a rádión keresztül úgyszólván mindennap országos nagyságokkal érintkezett, sőt igazi világpolitikusokkal... Péter ugyanis véletlenül több nyelven is értett. Ez nem fokozta ugyan követeléseit az élettől szemben, de jóleső önérzettel töltötte el, hogy mellékfoglalkozásként hites tolmácsa is volt a német, francia és olasz nyelvnek. A németet hazulról hozta magával. A Bácskában született s az anyja sváb volt. Franciául úgy tanult meg, hogy amikor az egyetemet végezte, megnyert valami francia ösztöndíjat és hosszabb időt töltött Franciaországban. Az olasz pedig a hadifogságban ragadt rá, lenn Nápoly mellett, ahol másfél évig volt bezárva egy ócska várféle kaszárnyában.

Péternek sohasem jutott eszébe, hogy három idegen nyelv birtokában nagyobbra lehetne hivatva, mint amit neki a sorsa osztályrészül adott, mert Péter nem volt sem lázadó, sem álmodozó természet és boldogan ragadta meg az első falat száraz kenyeret, amit feléje nyujtottak. Igaz, hogy egy budapesti kölcsönkönyvtárból állandóan hozatott külföldi könyveket és előfizető volt annál a vállalatnál is, amely német, francia és olasz lapokat négy-ötheti késedelemmel juttat el az olvasókhoz. Ez bizonyos tekintéllyel is vette körül a városban s ügyesebb ember bizonyára sokkal hasznosabban tudta volna a maga számára kamatoztatni ezt a tekintélyt. De Péter meg volt elégedve hivatalával, a tisztességesen jövedelmező tolmácsi mellékfoglal-

kozással, a családi házzal és egész csöndes, nyugodt életével.

Csak este, igen este, a rádió mellett, akkor megengedte magának a fényűzést, hogy országos nagyságokkal és világhírességekkel vitatkozzék. Ezek az előkelőségek persze nem tudták, hogy amikor ők kifejtik nézetüket a világ nagy kérdéseiről, amikor nyilatkoznak kormányzatuk terveiről, Mityók Péter Sárosújhelyen szigorú, komoly arccal hallgatja őket és hol helyesel, hol ellentmond, hol a fejét rázza, hol meg kitörő lelkesedéssel tapsolni kezd. Nem, nem, Hitlernek, Mussolininak, Göringnek, Pétainnek, Telekinek fogalmuk sem volt róla, hogy Péter egy-egy beszédjük után feláll a rádió mellett és néha csak egy-két szóval, de néha hosszabb beszédben válaszol az elhangzottakra.

Nem, ezt még a felesége sem tudta, mert az jó háziasszony volt, aki este a gyerekeket mosdatta, fektette, aztán maga is gyorsan ágyba bujt, hogy másnap hajnalban kelhessen.

Péter így esténként egyedül volt az ebédlőben, ahol a rádió állt s ahol a hangszóró recsegő hangja hatalmas népvezérek és uralkodó kormányférfiak szavait zengte bele a kis újhelyi szobába. Az ebédlő pedig a ház másik felén volt, messze a hálótól, Péter tehát nyugodtan felelhetett Hitlernek és Mussolininak, akivel rendszeren egyetértett és vitatkozott a magyar politikusokkal, ha véletlenül mást mondtak, mint amit ő szeretett volna hallani.

Most például határozottan meg volt elégedve a szónokkal. Jól odamondott a kormánynak is, de

nem kímélte a másik oldalt sem, szóval no, az ő szívéből beszélt s éppen ezért Péter együtt tapsolt a tapsolókkal, ahogy a beszéd befejeződött.

A pipadohánya már fogyóban volt és Péter éppen el akarta kattintani a rádió zárját, amikor a bemondó közölte, hogy rövid szünet után valami kiállításról fognak rádióüzeneteket közvetíteni.

— No, ezt még megvárom — mondta magában s amíg a rádióból ütemesen szállt ki a budapesti jelzés dallama, Péter elgondolkozott.

Mi is lenne, ha egyszer ő, igen ő, odaállhatna a mikrofon elé és beszélhetne az egész országhoz, szólhatna az egész nagy világhoz... Tehetné, a magyarokon kívül még három nyelven tehetné... Bizony, remek dolog volna, ha úgy egyszer amúgy istenigazában megmondhatná mindenkinek a véleményét, ha úgy jól odamondhatna a minisztereknek, meg a képviselőknek és a sajtónak... meg a híres, nagy világnagyságoknak, hogy nem jól van ez így, hogy egész másképp kellene csinálni, hogy hogy... igen, azt kellene mondani, hogy az emberiség nem azért van, hogy egymás vesztére törjön és hogy...

Szépen, lassan kezdte magában kikerekíteni a mondatokat. Egyre jobban kiszélesítette a gondolatokat. Formás, ügyes, talpraesett — ő úgy érezte, nagyon talpraesett — kis beszédet talált ki, amit igazán el lehetne mondani akárkinek és akárhol...

Közben a hangszóróból megkezdődött az üzenetközvetítés. Nagy Bálint üzeni Szegedre a feleségének: Édesem, jól vagyok, nagyon szép a kiállí-

tás, holnapután utazom haza, Pistuka vigyázzon magára, csókol Bálint.“

Azután Grünfeld Mór üzen Gyomára a gyerekeknek: „Jaj de szép nagy ez a Budapest, gyerekek, Malvinkának viszek babát, Jenőnek töltőtollat. Jók legyetek, ezer puszi anyu, apu.“

A harmadik üzenet furcsa volt. Így szólt: „A legszebb kisleánynak Jászkalánszög. — Ha meg is szólnak, nem bánom, kikiáltam: szeretem magát édes Milike, csak egy kisleány van a világon! Gyurka“.

Péter fel volt háborodva. Hogy lehet az étert ilyen ostobaságokra felhasználni. Amikor valaki ott állhat a mikrofon előtt, valami szépet, valami nagyot üzenhet a világba? ...

Hát még a negyedik: Murabi Gyuláné Dunavásárhely. „Megérkeztem. Még négy napig itt maradok. Otthon felejtettem a harisnyákat, küldj kettőt, csókol öreged“.

— Harisnyák ... harisnyákat! ... a rádióba, amikor Hitler ... és Mussolini, meg Pétain ... vagy a pápa ... — nahát, az emberek igazán ...

Kedvetlenül felállt és kikapcsolta a rádióját.

Másnap váratlan meglepetés érte. A hivatalfőnöke behívta és közölte vele, hogy egy rendkívül sürgős és bizalmas jelentést neki kell azonnal Budapestre vinnie. Rögtön utazzék, holnapra jöjjön vissza.

Pétert megzavarta a hirtelen kitüntetés, hogy éppen őreá esett a választás. Szerény természete, évek óta tartó visszavonultsága valami félszeg megdöbbenést okozott benne. Nem is tudott örülni a

kiküldetésnek, pedig arra gondolt már néha-néha, hogy egyszer mégis csak fel kellene menni Budapestre. Hazarohant, gyorsan elmondta, hogy utazik. A szomszédból előkerített egy kis kézi utazótáskát és már szaladt is a pályaudvarra.

— Aztán üzenhetnél te is valamit a rádióban, — kiáltotta utána a felesége — legalább én is hasznát venném ennek a micsodának!

Péternek a szívébe szúrt a szó. Ejnye, tényleg, mi is volna, ha ő is odaállna a mikrofon elé... üzenne...

De nem a feleségének!... Mindenkinek a világon!... Ha elmondaná ott a rádióban azt a kis beszédet, amit tegnap este kialakított magában? Az a kérdés, megengednék-e? Á, nem is érdemes rágondolni...

Ahogy Budapestre érkezett, rohant fel a minisztériumba. Kiderült, hogy az osztályvezető, akinek a jelentést át kellett adnia, csak holnap lesz benn... Még egy napig itt kell maradnia.

Igen, csakhoggy akkor sürgönyözni kell a feleségének és a hivatalfőnöknek.

Megint eszébe jutott a rádió. Hátha üzenne? Igen, üzenne haza, a felesége pedig még ma elmehetne a főnökhöz és megmondhatná. És akkor talán, igen... talán be lehetne venni három mondatot!... Nem, az nagyon drága. Két mondatot vagy csak egyet, ami mindenkinek szól a világon...

Igen, egyetlen nagy belekiáltást a világba. Választ egy mondatban mindenkinek... igenis, arról,

hogy mit is akar az ember, hogy mit kellene, hogy mi is, magyarok...

Hirtelen valami lázas izgatottság szállta meg... érezte, ha ezt az egyetlen alkalmat elmulasztja, akkor soha, soha többé nem lesz már mód, hogy ő, Mityók Péter megmondja azt, ami már olyan régen a szívéen van és amit annyiszor szeretett volna odakiáltani, mikor hallgatta Hitlert, Mussolinit, vagy a többit... Igen, igen azt az egy mondatot, egyetlen csodálatos nagy mondatot.

Amivel talán meg lehetne menteni a világot!... Úgy van, ezen nem kell nevetni, egy mondattal is meg lehetne menteni a világot, ha az emberek szót fogadnának neki és talán azért nem teszik, mert ezt a mondatot még sohasem hallották. Mi lenne, ha ő beleordítaná ezt a világba. Persze, azt nem engednék meg, mert előbb írásban be kellene mutatni. De ő mást mutatna meg és mást kiáltana, — csak egy mondatot, azt nem tudnák kettévágni...

És akkor ő... ő, az újhelyi szürke kicsi hivatalnok, akit az Arany Bográcsban soha meg nem hallgattak, hiába beszélt négy nyelven, mert nem volt hozzá soha ereje és bátorsága, hogy ő kezdjen beszélni, most ő mondaná meg az egész világnak, az egész emberiségnek, a barátainknak és az ellenségeinknek, hogy mi, igenis mi... emberek... magyarok...

Autobusz robogott el előtte, amelyen tábla mutatta, hogy a kiállításhoz visz. Péter odafutott a megállóhoz. Még éppen fel tudott ugrani a kocsira. Húsz perc múlva ott állt a kiállítás rádiós

pavillonja előtt. Ott állt a sorban... És megváltotta az utalványt negyven szóra. Drága volt. Mindegy, — megéri!...

Megéri. Holnap az egész világ tudni fogja, hogy ő, Mityók Péter mit mondott. És szerte mindenütt visszhangozni fogják azt az egy mondatot!

Minden perc egy órának tetszett, amíg lassan-lassan előbbre és előbbre került. Végre ott állt az asztalnál. Teleírta a fehér cédulát és magában nevetett. Nem ezt fogja ő felolvasni!... Amit ő bediktál a mikrofonba, azt itt nem lehet leírni. Mert akkor nem engednék. De ha majd ott áll, akkor nem parancsol neki senki. Senki a világon! Nem bánja, akármilyen lesz holnap... Ő azt az egy mondatot belekiáltja, beleordítja a mindenségbe, bele, — ha addig él is.

A rádiótisztviselő elvette az utalványt, átolvasta, bólintott és visszaadta. A következő pillanatban már benn is volt a kis fülkében. Egy másik tisztviselő leültette egy székbe. A szék előtt asztal. Az asztalon kis szürke fémállványon furcsa fémkocka. A mikrofon.

És a bemondó olvasta:

— Mityók Péterné, Sárújhely — azután intett neki, hogy beszéljen.

Péter szíve nagyot dobbant:

— Most, most!...

Azt érezte, hogy a torka rettenetesen szűk, hogy alig tud egy hangot kimondani. Összeszorította az öklét és elkezdte franciául:

— Az emberiségnek...

A bemondó hirtelen szigorúan ránézett és rámutatott a papírra. Majd erősen megrázta a fejét.

Péttert hirtelen rettenetes zavar fogta el. Iszonyú félelem szorította belülről.

Mit csinált? Mit akart itt csinálni? Ezért holnap esetleg... Az állása!... Az élete!...

Még próbálta mondani:

— Messieurs...

A tisztviselő erélyes mozdulatot tett és szigorúan ránézett. Péter ijedten biccentett feléje:

— Pardon, — dadogta és lassan olvasni kezdte a céduláról:

— Édes szívem, a minisztériumban nem tudtam ma végezni. Holnap is itt kell maradnom. Csütörtökön utazom haza. Megnéztem a kiállítást, nagyon szép. Micikének viszek egy babát, Pistinek töltőtollat, Jancsinak Verne-könyvet, neked selyemharisnyát. Sokszor csókol Péter.

Befejezte és a feje lehanyatlott.

Azt érezte, ha most még egy szót kellene szólnia, — elsírná magát.

Odanézett a bemondó felé, aki közömbös arccal állt mellette. És még egyszer azt mondta:

— Pardon.

Azután lassan és halkan kisomfordált a fülkéből.

A NŐK ELLENSÉGE

Az időtájt Párisban laktam — és fáztam. Komisz hideg áprilisi idő járt s nekem nem volt télikabátom. Nem jól mondtam, mert hiszen volt, éppen csak hogy nem Párisban, hanem Budapesten, ahonnan március végén fiatalos könnyelműséggel mindössze valami könnyű felöltőt hoztam magammal, bízva a korai párisi tavaszban.

A tavasz azonban csökönyösen késett, a tél pedig, úgy látszott, semmi áron sem akarja elhagyni a Fény Városát.

Ez annál kellemetlenebb volt, mert kis hotel-szobámban — a Quartierban, a Rue Sommerarde-on — még dermesztőbb hideg fogadott, mint az utcán. A légvonatot úgy járt keresztül-kasul rajta, hogy nem volt egyetlen sarok, amelybe be lehetett volna menekülni előle. Szinte azt lehetett volna mondani, hogy ez a szoba az elképzelhető összes légvonatok központi pályaudvara volt, a fűtés pedig csak a számlában volt — „beleértve“. A gőzfűtőszerkezet állítólag éppen megérkezésem napján mondta föl a szolgálatot s mi lakók hiába sürgettük a hotel tulajdonosánál, egy igen barátságos délfrancia polgártársnál, hogy hozassa rendbe, állandóan csak azt felelte, erre a kis időre már nem érdemes, különben

nincs jogunk panaszkodni, mert hiszen a fűtésért külön semmit sem fizetünk.

A szabad időmet tehát a jól fűtött múzeumok s a Boul'Miche egyik kávéháza, a Sorbonnera nyíló széles utca sarkán pompázó Café Soufflot között osztottam meg s ott írtam izgalmas tudósításaimat Páris irodalmi, színházi és művészeti eseményeiről két előkelő fővárosi napilapunk számára, amelyek cikkeimet igen nagy előzékenységgel és igen kis tiszteletdíjjal közölték. Itt rendezgettem el délutánonként egyetemi jegyzeteimet is, itt olvastam az akkoriban divatos új regényeket s közben néha még — ittam is valamit a tisztesség kedvéért. Ez azonban voltakép nem volt fontos, mert a kávéház vendégeinek többsége hozzám hasonló diák volt, akiknek a Quartier határain belül tudvalevőleg igen szabadon alkalmazott előjogai voltak, többek között az is, hogy fogyasztás nélkül melegedhettek. Néha, ha már nagyon úntam a hotelbeli panzió pocsék ételsorát, itt a kávéházban fogyasztottam el az estebédemet is, hogy azután a kilengések befejezéséül elrohanjak valamelyik színházba. Természetesen mindig abba, ahová aznapra sikerült szabadjegyet szereznem.

Egyre azonban gondosan ügyeltem — ez akkoriban általában legfőbb igyekezetem volt — hogy ne tartsanak idegennek, ami annyiban sikerült is, hogy a kutya sem törődött vele, miféle embercsoporthoz tartozom.

Éppen ezért nagy volt a megrökönyödésem, amikor egy délután fülig beletemetkezvén a Figaro

irodalmi rovatába, egy kellemes bariton hang riasztott vissza a valóságok világába:

— Ugyebár, ön osztrák-magyar?

Zavartan tettem le az ujságot és bizalmatlanul néztem az előttem álló kistermetű, szalonkabátos úrra, aki igen magas keménygallérja fölött olyasféle arcélt, villogó szemet, sötét haját, fekete bajuszt és marcona fejet viselt, aminőknek a három testőrt vagy a Cyrano gascognei kadétjait képzelte el az ember.

— Igen, én magyar vagyok, — válaszoltam azután kissé kelletlenül — ... És miért érdeklődik eziránt, uram?

Az idegen, aki láthatóan benne volt már az ötvenesben, mosolyogva válaszolta:

— Semmi, kedves uram, semmi, csak egy kis véletlen megfigyelés. Tudniillik, ahogyan ön az ujságot olvasta... Európa összes népei között önök, osztrák-magyarok azok, akik nem tudnak bánni a mi nagy ujságjainkkal. Széttárják, mint egy vitorlát, összevissza gyúrik és bizonyára igen kényelmetlennek találják, ahelyett, hogy megtanulnák azt az egy-két mozdulatot, amellyel megfelelő kicsi alakra lehet hajtani ezeket a lapokat. Nem is beszélve arról, hogy önöknél soha sincsen nagyító az ujságolvasáshoz. Mindez azonban nem baj, kedves uram, mert én nagyon szeretem az osztrák-magyarokat.

Fölfortyantam és azzal az ingerültséggel válaszoltam, ami abban az időben külföldön olyan hamar és olyan gyorsan elfogta a magyar embert és rendszeren holmi hosszú közjogi magyarázatokba vitte bele.

— Engedje meg, uram, — mondtam — én csak magyar vagyok. Az osztrákok is mások, a magyarok is mások. Mi csak államszövetségben vagyunk egymással, mert...

— Ne is folytassa, kedves uram, — mondta fölényesen a gascognei, jobb szemébe csiptetve monokliját — mert ez politika, engem pedig a politika nem érdekel. Én az irodalom embere vagyok! — mondta és büszkén kihúzta magát, már amennyire zömök kis alakja megengedte.

— Á, uraságod is író! — feleltem kissé megengesztelődve, akkoriban ugyanis még komolyan írónak képzeltem magam.

— Igen, kedves uram, — válaszolt a francia leereszkedő fejbiccentéssel. — Költő és író vagyok, azonkívül az irodalomtörténet tanára, a Sorbonne licencié és-lettres-je, a Francia Akadémia tisztje és ugyancsak a Francia Akadémiától díjazott verskötet szerzője.

Utólérhetetlen előkelőséggel és megsemmisítő fölényességgel ejtette ki ezeket a szavakat s azután kezet nyújtott.

— Neven Louis Bercier, unokája vagyok Napoleon híres tábornokának és fia a nagy történetírónak, Philippe Berciernek, akinek a szobrát megtalálhatja a Kupola alatt. Híres gascognei család!...

Ifjúi elragadtatással ugrottam föl, hogy megszorítsam a felém nyújtott kezet. Erről a pillanatról azt hittem akkor, hogy voltaképpen a francia irodalommal van szerencsém kezet fogni.

— Szabad, kedves uram? — kérdezte olyan

mozdulattal, amelyet XIV. Lajos udvarának bármely grófja megirigyelhetett volna.

— Foglaljon helyet...

— Sajnálattal állapítom meg, fiatal barátom, engedje meg így neveznem, hogy ön kitűnő kiejtése ellenére alighanem igen hibásan beszéli nyelvünket.

Ez fájt. Én akkoriban azt képzeltem, hogy kitűnően tudok franciául és ezért elkényszeredetten kérdeztem:

— Miért?

— Abból látom, mert ön elég helytelenül oly módon kínált meg hellyel, engem, hogy foglaljak helyet, ahelyett, hogy azt mondta volna, üljek le. Ez annak a következménye, hogy ön annakidején bizonyára az önöknél közkézen forgó Plötz-féle francia—német nyelvtanból tanult, amely igen rosszul a nehmen sie Platz-ot állandóan prenez-place-nak mondja. Jegyezze meg magának, fiatal barátom, hogy művelt francia mindig azt fogja önnek mondani: asseyez-vous! Bizonyára azért jött Párisba, hogy nyelvünkben magát tökéletesítse. Ön téved azonban, ha azt hiszi, hogy ez a közönséges napi beszélgetésekkel s félművelt emberekkel való társalgással, vagy esetleg bájos ifjú hölgyeinkkel való csevegéssel sikerülhet önnek.

— Igen, kérem, én azt hittem, hogy éppen a gyakorlat... — próbáltam közbevágni, de ő jobbmutatóujját fölemelve, félbeszakított:

— Nem, kedves barátom, megengedi ugyebár, hogy így nevezzem, nem ez a módja annak, hogy valaki tökéletesen megtanulja a világ legszebb és

legnagyszerűbb nyelvét, hanem az, hogy a célnak megfelelő komoly pedagógustól tanulja meg nyelvünknek finomságait. Csak egy irodalmilag valóban képzett professzor tudja önt bevezetni a finom francia társalgás titkaiba. Ilyeneket ön kétségtelenül találhat Párisban, de — folytatta hamiskás mosollyal — miért menne el most felkutatni ilyen professzort, vagy miért böngészné az ujságok hirdetéseit e célból, amikor e percben ön mellett ül Louis Bercier, a Sorbonne licencié és-lettres-je, aki a Francia Akadémia tisztje s legnagyobb készséggel, igazán mérsékelt áron ajánlja föl önnek ezennel szolgálatait, amelyeknek elfogadását ön sohasem fogja megbánni.

Tehettem-e mást, mint hogy hálásan elfogadtam a Francia Akadémia tisztjének és a Sorbonne licencié és-lettres-jének ajánlatát, mikor tudtam, hogy ő nem csak író és költő, hanem Napoleon híres tábornokának unokája s Franciaország nagy történészének fia stb.

Megállapodtunk tehát abban, hogy hetenkint háromszor, hétfőn, szerdán és pénteken, délután négy órakor itt találkozunk, amikor is ő egy-egy órás leckét ad majd nekem.

Ez keddi napon történt. Másnap délután már mind a ketten pontosan megjelentünk a Café Soufflotban, amelynek egyik rejtett sarokfülkéjében telepedtünk le.

— Mindenekelőtt — mondotta — még néhány szót kell szólnom magamról. Kora ifjúságom óta csak az irodalomnak és a költészetnek szenteltem

magamat. Monhatom önnek, hogy nem kisebb ember, mint Théophile Gautier volt az, aki fölfedezte bennem a tehetséget, így szerencsém volt a parnasz-szisták nemes iskolájában fölnevelkedhetni. Ez az iskola egyesíteni tudta magában a gondolatok mélységét és az ötletek szárnyalását, a kifejezés tökéletességét és az előadás rokonszenves báját. Ne higgye azonban, hogy a későbbi fejlődéstől elzárkóztam volna, bár mint erős egyéniségre természetesen sem Baudelaire, sem Verlaine nem birt különösebb hatással. Utóbbival többször találkoztam ugyan nem messze innen, a Café des Lilas-ban, de nem tudtam őt eszményképemnek tekinteni. Már csak azért sem, mert hiányzott belőle az a két fontos francia tulajdonság, amelyet én az irodalom művelőjénél elengedhetetlenül fontosnak tartok; az egyik, amit kiváló mesterem, Jules Lemaître, a francia géniusz legfőbb sajátosságaként „a világosság” szóban jelölt meg, a másik az az általános mértéktartás, amely Fénélon óta jellemez minden komoly francia költőt s amely ellen a különben kitűnő Verlaine, különösen az alkohol terén nem egyszer súlyosan vétkezett. Viszont nem tudtam elfogadni Edmond Rostand kitűnő barátom egyébként igazán hódolatra készítő drámai páthoszáat sem, bár elismerem egyes rímeinek tökéletességét és szokatlanságát, ami igen fontos tényező a költészetben, hiszen már a XIII. század trubadurjai mondták ki azt az alaptételt, hogy „on cherche les rimes rares”, azaz keresni kell a ritka rímeket. Különösen a többszótagúakat, mert igazán meg-

engedhetetlen dolog, hogy valaki ma, igen, Uram, ma egyszótagú rímmel akarjon sort befejezni, amely hibába néha az imént említett kitűnő kollégám, Rostand is nem egyszer beleesett. Formában én közelebb állok Arthur Rimbaudhoz, aki, mint ön is tudni fogja, színek szerint különböztette meg a magánhangzókat, lévén szerinte az A fekete, az E fehér, az I piros, az U zöld és az O kék. Bizonyos lelki rokonságot tartok Sebastien Charles Leconte-tal is, akinek versei édesek, mint a pergetett méz és kecsesek, mint a kergetőző őzikék. De talán jobban megismer, ha elolvassa verseskönyvemet — mondotta némi szünet után és ezzel átnyújtott egy keskeny kötetet, amelynek fehér fedőlapját már sárgára festette az idő. Ahogy kezembe vettem, Bercier kissé zavartan köhécsejt egyet-kettőt:

— Ön talán csodálkozni fog — szólott halkan, — hogy ez a kötet régen... ah, igen régen, 1897-ben jelent meg, de amint láthatja, kitűnő kiadónál, a párisi Perlinnél. Hogy azóta?... Igen, persze, hogy azóta milyen munkákat írtam?... Oh, többet is! Van egy hatalmas ötfelvonásos történelmi tragédiám, melyből mindössze másfél felvonás hiányzik csak. Van két regényem... ezekhez csak néhány fejezet kell már... Van egy újabb kötetre való versanyagom, ezek már hosszú idő óta várnak kiadásra és van egy modern vígjátékom, amelyet voltaképpen csak szcenikailag kellene összeállítani... na és igen... van egy hosszabb elbeszélő költeményem, amelyik Genoveva történetét akarja bemutatni teljesen új felfogásban... de ezek,

igen, hogy úgy mondjam, még nem befejezettek. A befejezett tökéletesség pedig elengedhetetlen kelléke az igazi műalkotásnak... Hogy miért nem fejezem be, kérdi persze ön, kedves barátom?... Nos, erre majd máskor felelek, most fogadja tőlem első művemet, amelynek címe: „Az elragadtatott“ s amelynek elolvasása után, remélem, e címet ön is magára veheti — biccentett a fejével, szemébe csipette monokliját s mint aki befejezte a magasztos oktatást, elővette a grammairt...

A leckeórák tagadhatatlanul kellemesen teltek el. Louis Bercier úr minden alkalommal újabb és újabb intimításokat közölt velem az új francia irodalom multjából, de újabb és újabb botrányokat és visszaéléseket is ugyanennek a jelenéről. A Sorbonne kiváló licencié és-lettres-jének kétséggkívvül határozott elvei voltak, amelyeket rövid mondatokban fejezett ki, körülbelül ilyenféleképpen: éljen a szépség szenvedélyének, fiatalember! — mondta. — Szeresse nagy szerelemmel a természetet!... Ragaszkodjék az eszmékhez és vesse meg a pénzt!... Ha Ön költőnek született, ne féljen szeretni a szép verseket, mert ezek az emberi őszinteség legtisztább ajándékai... A legjobb esztétika, hinni a magunk művészetében.

Ezeket és ehhez hasonlókat minden órán vagy egy tucatot mondott, de mindig a meggyőződésnek lángolásával és a rajongásnak szinte izzó hevületével.

A Francia Akadémiáról azonban éppen az Aka-

démiának tisztje nem túlságosan barátságos hangon szokott megemlékezni:

— Mit gondol, kedves barátom, vajjon a zöld frakk az én termetemen nem állna jól? — és ekkor délcegen kiegyenesedett székén. Őh, bizonyára igen... kitűnően festene rajtam... De hát a mostoha sors megtagadta tőlem, hogy nagy alkotásaimmal a világ elé lépjek s így be kell érnem e fekete szalonkabáttal, amelyen a zöld szín, amely itt-ott tagadhatatlanul mutatkozik rajta, nem annyira dicsőségemet, mint inkább szegénységemet fitogtatja. De tudja-e, fiatal barátom, miért halhatatlanok az Akadémia tagjai?... Én megmondom önnek, azért, mert a legtöbbjükről már nem is tudjuk, hogy még élnek...

Kíváncsi ujságíró-természetemmel a harmadik vagy negyedik találkozásunk után lementem egy könyvkereskedésbe és két modern antológiában utánanéztem, vajjon a hivatalos irodalomtörténet tudomást vett-e valaha öregedő barátomról? Őszintén szólva, kételkedtem ebben, bár „Az elragadtatott” versei valóban kedvesek és művésziek voltak. Csodálkozásomra azonban mind a két antológiában volt Berciernek egy-egy költeménye, sőt az egyikben rövid életrajza is, amely szerint Toursban született 1865-ben, a Sorbonnet kitüntetéssel végezte, verseskönyvét az Akadémia megkoszorúzta s amellet több előkelő francia folyóirat munkatársa volt.

Egy délután bátorságot vettem magamnak és megkérdeztem tőle, voltaképpen miért nem fejezi be nagy irodalmi terveit?

— Csak azt mondhatom önnek, kedves fiatal barátom, amit Aeneas mondott Dido királynőnek: „Infandum . . . juves renovare dolorem!“ Majd egyszer máskor talán . . . igen . . . vagy majd magamtól elmondom önnek . . . egyszer. Egyelőre csak annyit, hogy nehéz az élet s a költői alkotáshoz nyugalom kell. De lehet-e nyugalmam nekem, aki reggeltől-estig robotban dolgozom. Ah, uram, régen könnyű volt a költőknek, amikor egy-egy királyi intendáns, Fouquet vagy egy hatalmas Richelieu állott az oldalukon. Tudja ön, mit tesz az, Párisban tanuló idegen kereskedősegédeket francia nyelvre oktatni? Vagy lompos angol misseket bevezetni a francia szalon társalgásának művészetébe? Ő, higgye el, az önnel töltött órák nekem valódi üdülést jelentenek. Tanítványaim közül ön az egyetlen, akivel legalább beszélgetek irodalomról, akinek néha szólhatok a műveimről, a terveimről, de mit mondjak annak a vastag portugál ifjúnak, aki a Grand Hotel egyik portásaként van alkalmazva s aki három frankot fizet nekem egy óráért. Lássá, önnel két frankban egyeztem meg csak azért, mert láttam, hogy a Figaró irodalmi mellékletét olvassa. Sőt, teszék önnek egy újabb ajánlatot. Én önnek ezentúl három frankért két órát fogok adni, de a második órában kizárólag az irodalomról fogunk beszélni . . . Igen, ez . . . ez valami. Ezen a kedves, öreg, Quarter Latin-beli tanyán, ahogy két irodalmi ember együtt ül és őszintén beszélget egymással az irodalom magasabb élvezetéről, ez nekem valóságos

fölszabadulás! Higyje el, kedves barátom, valóságos fölszabadulás!

A fölszabadulás és az üdülés valóban nagy lehetett Bercier számára, mert a következő héten már azt az újabb ajánlatot tette, hogy ezentúl négy frankért fog három órát adni, majd két hét múlva azzal a meglepő kijelentéssel kezdte meg a leckét, hogy két másik tanítványát áttette a késő esti órákra és ezentúl minden délután velem fog tanulni és ezért mindössze azt kéri, hogy a heti tizenkét frankot húsz frankra emeljem föl.

Bármily kevés volt is a frankok száma, amelyet akkoriban magaménak mondhattam, el kellett fogadnom ezt a heti húszfrankos ajánlatot, mert végre is napi négyórás francia lecke, ennyit még Párisban is igazán megért, különösen akkor, ha az ember közben annyi életbölcsséget is hallhatott, amivel az öregedő gascognei igazán nem fösvénykedett.

— Hogy áll ön a nőkkel, kedves barátom? — kérdezte egy olyan áprilisvégi délutánon, amikor künn már enyhült az idő és estefelé néha a szél tavaszi illatokat hozott a luxembourgi park felől.

— Imádom őket! — mondtam halkán, de azután szomorúan hozzátettem:

— Sajnos, vajmi kevés eredménnyel!

— Örüljön neki, kedves barátom, — mondotta — örüljön neki! Nincs nagyobb veszedelem, mintha az ifjú költőt szeretik a nők. Ennél csak az a veszedelem szörnyűbb, ha komolyan veszi őket... Enélkül legfeljebb megcsalják. Fiatal

írónak menekülnie kell attól, hogy a nők viszonzák az érzelmeit, mert ha megáll egy mellett, vége; soha be nem fejezi azt a munkát, amin éppen dolgozik.

Szomorúan lehajtotta a fejét és egy pillanat alatt fölhajtotta az előtte álló müncheni sört:

— Az én igen tisztelt és kiváló íróársam, Dumas fils, akit egyébként volt szerencsém közelről is ismerni, megírta elpusztíthatatlan vígjátékát, A nők barátját. Emlékszik rá, ugyebár, bizonyára látta is Le Bargyval, mert én még láttam Cocquelin-nel. Igen... óh, felejthetetlen volt...

Én Náday Ferencre gondoltam és Császár Imrére.

Bercier újra megszólalt:

— No, látja, most viszont maga előtt látja — a nők ellenségét! Igen, igen, a nők ellenségét! Ők tették azzá. Ön azt kérdezte egyszer, ifjú barátom, miért nem fejeztem be a nagy történelmi tragédiámat, miért nem készültem el az elbeszélő költeményemmel, miért állnak csonkán a regényeim?... Nos, hát tudja meg... A nők az okai! Igen, igen, kedves barátom, ne nézzen rám ilyen megdöbbent szemekkel... a nők az okai!... Ön itt bizonyára szédült fejjel jár Páris forgatagában, elbűvöli önt hölgyeink gráciája, különleges sikkje, utólérhetetlen finomsága... Óvakodjék tőlük! Én mondom önnek, kedves fiatalember, óvakodjék a francia nőktől, mert léha könnyedségük és királynői méltóságuk alatt tigrisek kegyetlensége leselkedik önre. Látja, az egyik regényem, amely Medici Katalinról szólt,

azért maradt abba, mert egy párisi hölgy, akit pedig már ünnepélyesen eljegyeztem, egy napon visszaküldte a jegygyűrűmet és egy fűszerkereskedő felesége lett. És én, aki róla költöttem, róla álmodtam ezt a regényt, befejezhettem-e Medici Katalint, aki a trón helyett egy fűszeres-bolt kasszájába ült be? ~~Itt van például elbeszélő-költeményem, amely-~~ barátom, óvakodjék az olasz nőktől, mert szenvedélyes odaadásuk és lángoló csókjaik mögött kígyók. ~~Ó, barátom, óvakodjék az olasz nőktől, mert szenvedélyes odaadásuk és lángoló csókjaik mögött kígyók~~ falánksága rejtőzik. Én megtaláltam ott Genovévát és feleségül is kértem, noha a Scala egyik kardalosnője volt csupán, s mit tett az alázatos szívű Genovéva velem? Elhagyott egy bankár miatt! Hát megírhattam én Genovéva regényét ezek után, azért a Genovéváét, aki a bankár fogatán ment a kocsikorzóra? És nézze, itt van az én hatalmas történelmi tragédiám, nem tudom, mondtam-e magának, hogy kiről is szólt? Nos, Stuart Máriáról!

— Róla már Schiller is írt egy elég sikerült drámát... — vetettem közbe félszegen.

Bercier kicsinylően legyintett:

— Áh, uram, egy nagy német sem érthette meg Stuartot, akinek az egész lelke francia volt! De én — én megtaláltam! És ön csodálkozni fog: én Londonban találtam meg, ahol királynői fönséggel kormányozott egy boardinghouset, amelyben én is laktam. Ó, kedves barátom, ha ön valaha látta volna azt a fejedelmi termetet, azt a fönséges homlokot, azt a dús aranyhajból ötvözött koronát! Uram, lázasan dőltem neki a munkának, az első felvonás után

megkértem, a harmadik felvonás után végre igent mondott és akkor, amikor a negyedik felvonás nagy zárójelenetén dolgoztam, beköltözött a boarding-housba egy amerikai boxbajnok és ... — a Francia Akadémia tisztje szomorú mozdulatot tett a balkezével — és ... és Stuart Mária megcsalt vele, ifjú barátom ... Óvakodjék az angol nőktől, látszólagos hidegségük és túlzott zárkózottságuk mögött a krokodílusok hidegvérű kegyetlensége és falánksága fenyegeti önt ...

— És a vígjáték? — kérdeztem.

— A vígjátékomat egy német hölgy változtatta befejezetlen tragédiává. A Szász-Svájcbba mentem, hogy megfelelőbb környezetben tudjam megírni a vidám játékot, amelyben pajkosan kavargott a gall esprit. Ott ismertem meg azt a szende leányzót, aki olyan volt, mint Faust Gretchenje; ez már a második felvonás közepén felbontotta az eljegyzésünket és egy összevagdaltképű, örökké szigorú német tisztnek nyújtotta a kezét. Óvakodjék a német nőktől, kedves fiatal barátom, mert látszólagos szendeségük és gyöngéd háziasságuk mögött a nőstény farkasok kegyetlen éhsége fenekedik önre. A spanyol nőktől is óvakodjék, kérem. Nemes előkelőségük és kicsattanó életkedvük mögött a cápák hidegen számító, gyűlöletes prédavágya ólálkodik. Az agg Sevillában omlott össze egyik nagyszerű versesregényem terve ... És a skandináv nőktől is féljen, fiatal barátom, és a szláv nőktől még jobban! Én nem ismerem az ön hazájának hölgyeit, de óvakodjék tőlük is. Ha nagyot akar alkotni, álljon félre az útjukból. És

legjobban féljen a színesektől. Nincs végzetesebb baj, mint egy ferdeszemű japán nő! Egy ilyen ölte meg bennem végképpen a versírást elviselhetetlen csalfaságával... De most már vége! Én leszámoltam velük!... S ha minden úgy megy, ahogy tervezem, három hónap múlva a legelső párisi kiadó fogja kiadni nagy regényemet! Igen, igen. „A nők ellensége” — az lesz a címe, higgye el, most már nyugodt vagyok és biztos is. Akár már ma megrendelhetném a zöld frakkomat a szabónál. Ez a könyv halhatatlanná fogja tenni a nevemet s az Akadémia boldog lesz, ha elfogadom a felajánlott tagságot. E hónap végén befejezem a leckeadáást. Hét esztendő alatt összekuporgattam magamnak annyit, hogy kényelmesen és kellemesen visszavonulhassak pár hónapra szülővárosomba, Toursba, a csodálatos Loire partjára, ott fogom megírni, igen, ott fogom megírni „A nők ellenségét”. Hatalmas mű ez, uram, hatalmas mű. A kiadók könyörögni fognak érte és biztosítom, hogy maga Anatole France is meg fog emlékezni róla a Vie Littéraire-ben és ünnepelni fogja! Mert mi történt eddig? Valahányszor meg volt ez a kis pénzem, keserves francia leckéknek félretett garasai, jött egy nő és — elvitte! De a japán, az volt az utolsó eset! Nekem most már a világ semmiféle része nem tud olyan nőt adni, aki úrrá legyen megkérgesedett szívemen... Hölgyeim, a játéknak vége!... A költő felszabadult s a költő alkotni fog!

Az utolsó szavakat már lelkesen mondta, szinte kiáltotta Louis Bercier, a Sorbonne lincencié éslettres-je, a Francia Akadémia tisztje, aki kihúzott

derékkal, fölemelt fejjel olyan büszkén állt előttem, mint valamikor D'Artagnan abban a pillanatban, amikor kardját odadobta XIV. Lajos asztalára.

Az órának aznapra vége volt. Másnap azonban derék, öreg barátom kissé elkésve jött a leckére s a megszokottnál jóval korábban távozott.

— Egy régi barátommal van találkozóm — mondta zavartan s fejét behúzta a két válla közé. Lecke után szerényen távozott, mintha sohasem lett volna gascognei. Ez egy szombati napon történt, este a diákpajtásommal színház utáni időben a Ball Bullierbe mentem. Ahogy ott ténferegtem a zsúfolt termekben, egy félhomályos fülke előtt dermedten álltam meg. A lábam szinte földbe gyökerezett. A fülkében terített asztal és bontott pezsgő mellett — a nők ellensége ült. Igen, Louis Bercier saját személyében. De nem egyedül. Mellette még valaki ült az asztalnál.

Egy nő...

Egy mulatt nő...

Bercier észrevett.

Én rámeredtem.

Ő előkelően biccentett a fejével, aztán elfordult.

De másnap már nem jött el az órára.

Nem láttam többet.

Azaz hogy egyszer mégis. Az utolsóelőtti napon, mielőtt hazatértem, a Mont Parnasse egyik kávéházának ablakában megláttam jellegzetes arcélét. Egy hosszúhajú fiatalember mellett ült, akinek lelkesen magyarázott valamit... Valószínűleg az életrajzát.

De a francia irodalomtörténet sohasem fogja megtudni, miért nem született meg a francia Stuart Mária-dráma és a Francia Akadémia halhatatlanjai meghaltak anélkül, hogy valaha rájöttek volna, mi volt az oka annak, hogy Louis Berciért sohasem választhatták maguk közé s hogy egy már-már anynyiszor megrendelt zöld frakk — miért nem készülhetett el soha?

ANNA VASZILIJEVNA LEÁNYA

„Nem tudom elfelejteni Anna Vaszilijevna esetét. Bánt miatta a lelkiismeret s ha néha éjszaka eszembe jut, szinte azt hiszem: nagy bűnös vagyok. Gyakran álmodom felőle s olyankor fekete teremben állok, vöröstaláros bírák előtt, akik elítélnek — emberölésért. De sokszor fényes nappal rohan meg a mardosó önvád, mert érzem és tudom, hogy nem tudok többé segíteni sem Anna Vaszilijevnán, sem a leányán...” — mondta multkor este öreg barátnőm és így folytatta:

A dolog régen kezdődött. A nagy háború végefelé került hozzánk először Anna Vaszilijevna Vodorovszka. Orosz menekült volt és úri házakhoz járt varrni. Több lett, mint egyszerű házivarrónő. Rendkívüli ízlése volt és csodálatos képessége arra, hogy öreg vackokból a legdivatosabb új ruhákat varázsolja elő. A forradalom előtt gazdagok voltak és Pétervárott éltek, ahol az ura, Fedor Vodorovszki, magasrangú állami hivatalnok volt. A szerencsétlen embert azonban túsznak hurcolták el és később kivégezték. Az asszony valahogy át tudott szökni a határon s azután távoli rokonság révén ide került hozzánk, Magyarországba. Maga mesélte, hogy odahaza soha tút nem fogott a kezébe s nem

vett föl ruhát többször, mint háromszor. De a szegénységben megtanult varrni. Itt a társaságban előbb csak száanalomból és udvariasságból hívták ide, meg oda — de azután hirtelen fölkapták s hamarosan minden munkanapja foglalt volt. Én nagyon megszerettem, mert közvetlen, művelt és nagyon vonzó teremtés volt. Szépnek nem lehetett mondani. Csontos és mégis kissé elhízott alakja volt. Kerek öregedő arcába — akkor lehetett tán negyvenéves — rendetlenül hulltak be puha szőke hajtincsei. Az orra kicsit hosszabb lett a kelletténél, nagy piros szája szélét két kemény ránc vágta el. De egészségesen csillogott fehér fogsora, barna szemében pedig volt valami mély és szomorú szláv álmodozás.

A fiam akkoriban kétéves kölyök volt, vidám és vásott, igazi fiú, aki naponta nyolcszor-tízszer berontott a varrószerobába. Anna Vaszilijevna nem haragudott érte, hanem mosolyogva fogadta s rongyokból apró kozákokat, meg cári gárdistákat csinált neki.

— Szereti a gyereket? — kérdezem egyszer tőle.

— Igen, nagyon — mondta és közben, emlékszem, merőn nézte a fiacskámat —, aztán újra megszólalt:

— Nekem is van egy... de az leány... és persze szőke! Gyönyörű kék szeme van, mint az apjának!... hirtelen abbahagyta a beszédet.

— Hogy hívják?

— Katarina Fedorovna... Mi csak Katuskának hívtuk... Nagyon édes gyerek... Olyan gyö-

nyörű... A lábával szorgalmasan és gyorsan nyomta a varrógép hajtóját és óvatos gonddal tolta a tű alá a zöldselyem ujját, amely a kezében volt.

— Elhozhatná egyszer... — mondtam neki és ő bólogatott:

— Igen, hogyne, majd egyszer vasárnap, most... apácáknál van vidéken! — elfordult s azután másról kezdett beszélni.

Attól kezdve ahányszor hozzám jött — öt-hat hetenként egy-két napra —, mindig tudott valamit mesélni a leányáról. Látszott, hogy él-hal azért a gyerekért. Boldogan mondogatta, hogy milyen okos, hogy már kezd beszélni, hogy az egyik szót oroszul tudja, a másikat magyarul. Máskor elmondta, hogy most már megint otthon van nála, mert ő nem is bírna nélküle élni, hiszen olyan egyedül van, csak ez a gyerek... csak ez maradt meg mindenből!... Ez az édes csöppség!...

— Katuska mindig nevet! — dicsekedett —, és olyan jó gyerek, órákig eljátszik egyedül a sarokban, nincs vele semmi baj, soha...

Ahogy múlt az idő, a kis Katuska életének minden részletéről pontosan értesültem. Hogy most vett neki egy lakkcipőt, meg hogy varrt neki egy kis csipkeruhát s hogy abban le fogja fényképeztetni... Kérésemre egyszer megint megígérte hogy legközelebb elhozza.

— Olyan kedvesen fognak játszani a fiával, meglátja...

A forradalmi hónapokban azután sokáig nem láttam s amikor ősszel egyszer megint följött, az

első kérdésem az volt hozzá, hogy Katuska mit csinál?

— Óvodába jár — mondta gyorsan és örvendezve. — A huszonöt gyerek között ő a legszebb!... Igazán, higgye el, nem azért mondom, mert az anyja vagyok, de — valósággal kivirágzik a többi közül!... Pedig mind jóházakból való gyerekek és mégis... Katuska annyival finomabb és előkelőbb a többinél!

Amikor karácsony előtt varrt nálunk, boldogan újságolta, hogy sikerült valami nemes prémet szereznie s abból az orosz karácsonyra gyönyörű kis bundát varr Katuskának és azzal mennek el majd együtt a templomba. Az arca sugárzott, ahogy beszélte, mennyire fognak csodálkozni orosz ismerősei az ő leányán, aki ott, a templomban is, — a legszebb lesz mindegyik gyerek között!

— Tavasszal azzal dicsekedett, hogy Katuska magyar verssel köszöntötte a születés napján... Amikor pedig később kijött hozzánk a nyaralóba, folyton arról beszélt, hogy Katuskának milyen édes kis hangja van és milyen remek hallása, hogy egész sereg magyar nótát tud, a hazai dalokat pedig olyan csodaszépen énekli, hogy az orosz emberek könnyes lesz tőle a szemük.

Persze az én fiam is nőtt közben s amikor egyszer hosszú sötétkék tengerésznadrágot varrattam neki Anna Vaszilijevnával, az nem mulasztotta el megjegyezni, hogy ő is csinált a kisleányának matrózblúzt.

— Amikor így a munkából hazamegyek...

akkor mindig vele vagyok! — suttogta lelkesülten. — Nem is képzeli, milyen jó az, hogy nem vagyok egészen egyedül mégsem, itt van nekem Ő, ez az édes, ez az egyetlen... Ő, ha maga tudná, milyen szomorú a menekült ember magányos élete, — hát még a miénk, asszonyoké!...

— Maga igazán boldog lehet, hogy Katuska itt van magával.

Lehúnyta a szemét és hallgatott.

— Igen. Nagyon boldog vagyok Katuskával!

— mondta azután... Sóhajtott egyet s varrt tovább.

A következő ősszel nagy újsággal jött Anna Vasziljevna: Katuskát beíratta az elemi iskolába. Voltakép fiatal még, de olyan tehetséges gyerek, hogy a tanítónéni, amikor kikérdezte, azonnal beírta a nevét és valósággal rajong most érte. De nemcsak ő, hanem az egész iskola. A multkor az igazgató is mondta neki:

— Kedves Asszonyom, örülök, hogy ez az édes, okos kisleány az én iskolámba jár!...

Katuska persze kitűnő eredménnyel végezte el az első elemi s azután a másik három osztályt is. Elemi iskolai pályája tele volt elismeréssel, kitűnő bizonyítvánnyal s a legkülönbözőbb sikerekkel. Harmadista korában az ünnepélyen ő szavalt — március tizenötödikén — a Talpra magyart s amikor a negyedikből levizsgázott, a távozó leányok és fiúk nevében ő üdvözölte az iskola igazgatóját és a tanítói kart.

— Maga írta, kérem, a beszédet. Olyan talpra-

esett volt, olyan lelkes és olyan szép, hogy a tanfelügyelő összeecsókolta érte... és zongorázott is Katuska az évváró ünnepségen... Igen, Rachmaninovnak játszotta egyik kis darabját... Mindenki oda volt a bámulattól, hogy lehet egy ilyen csöpp gyerek — ennyire tehetséges!...

— A maga gyereke valóságos csodagyerek! — mondta egy zeneakadémiai tanár, akinek a kisfia szintén odajárt s fel is szólította, hogy ősszel hozza el a Zeneakadémiára őhozzá, mert szívesen fogja ingyen tanítani.

Ősszel Katuskát beírátták a gimnáziumba. de zongorázni is tovább tanult, persze. Már a félév végén eljátszottak vele egy darabot Dohnányi előtt és ő el volt ragadtatva tőle... Tavasszal egyik nap megint ragyogó arccal állított be hozzánk Anna Vaszilijevna:

— Képzeld, az évvégi vizsgán fölléptetik Katuskát. Nagy zongoradarabot fog játszani... izé... Chopin-szonátát. Majd okvetlenül hozok jegyeket, úgy-e, eljön?...

Megígérttem, de Anna Vaszilijevna, úgylátszik, elfeledkezett a jegyekről, mi pedig azután elutaztunk Olaszországba és csak ősszel találkoztunk újra, amikor eljött, hogy kissé rendbeszedjük őszi ruhatáramat.

— Hát hogy sikerült a nagy vizsgahangverseny? — kérdeztem, mert úgy gondoltam, hogy figyelmetlenségnek fogja venni, amiért elutazásunkról nem értesítettem.

— A vizsgahangverseny — kérdezte zavar-

tan, azután hirtelen kigyulladt az arca. — Ó, remekül! Katuskának óriási sikere volt! ... Még az ujságok is írtak róla ... Majd legközelebb el is hozom a kritikákat.

De akkor valahogy úgy esett, hogy hosszabb ideig nem volt rá szükségem, mert gyászba kerültem s csak nyár elején kértem megint magamhoz. Mikor Katuska után kérdezősködtem, boldogan mesélte, hogy az ő leánya a legjobb tanuló az egész osztályban, pályadíjat nyert az egyik kézimunkájával, mert olyan gyönyörűen hímez, hogy az ember azt hiszi, — valóságos gobelin ... Csak az baj, hogy a sok tanulás mellett nem tud eleget zongorázni s ezért a tanárja kissé neheztel is, miért engedi ő, hogy egy ilyen nagy zongoraművésznő-tehetség egész nap az iskolapadban görbedjen.

— De nem lehet azt a gyereket visszatartani a tanulástól! — mentegette. — Olyan értelmes és annyit tud ... az ismerőseink csak bámulnak rajta! ... A multkor azzal lepett meg, hogy egy hosszú Victor Hugo-verset mondott el franciául, de tökéletes kiejtéssel. Nem lehetett érteni, hogy ragad rá az iskolai órákon! ...

Persze kiderült, hogy a házban lakik egy francia kisasszony, aki nyelvvórákat ad s az valósággal él-hal Katuskáért és minden nap egy órán át tanítja ...

— Képzelve el — lelkesedett Anna Vasziljevna —, milyen öröm ez, én ezt nem tudnám a magam keresetéből megcsinálni! De ezért a gye-

rekért mindenki rajong! Olyan jó tanuló, hogy mindenütt tandíjmentes. Multkor például a házból egy barátnéja elvitte a tánciskolába s akkor kiderült, hogy olyan tánctehetség, ami ebben a korban a legnagyobb ritkaság. A tánctanár mindenáron azt akarja, hogy balettet tanuljon... Istenem, nem is volna rossz: Katarina Feodorovna Vodorovszka — a Hattyúk halálában, esetleg a párizsi Opera színpadán... De azért táncosnőnek mégsem engedem! Nem, nem... akkor úgyszólván egészen elvennék tőlem. Én tudom, hogy Pétervározt milyen szigorúak voltak a balettiskolák, valósággal elzárták a szülőktől a gyerekeket... Akkor mit csinálnék én Katuska nélkül... Nem, nem, inkább csak maradjon meg a zongora mellett, végezze el a gimnáziumot és azután — csináljon amit akar!... De addig legyen legalább egészen az enyém...

Természetesen igazat adtam neki, de sajnálkoztam, hogy még mindig nem ismerjük Katuskát... Megígérte, hogy a karácsonyi szünetben el fogja hozni... Sajnos, a fiam kanyarót kapott s nekem le kellett mondanom az uzsonnát.

Anna Vasziljevna azonnal levélben válaszolt és nagyon sajnálkozott, de majd máskor... legközelebb! Közben mindjárt megírta, hogy műkedvelő előadás volt az iskolában s annak valósággal Katuska volt a primadonnája, mert két Chopin-mazurkát játszott, azután Strauss-keringőre táncolt s a végén elmondta angolul Júlia nagy monológját.

— Ez olyan remek szavalat volt — írta —, olyan tökéletes előadás, s Katuska olyan nagyszerű

angol kiejtéssel beszélt, hogy az egyetem angol professzora, aki ott volt, maga mondta, hogy bátran fölléphetne bármelyik angol színpadon... Pedig, Istenem, mindössze tizenöt éves! Ó, milyen boldog vagyok, hogy nekem ilyen leányom van — végezte levelét Anna Vaszilijevna és én, bár levontam az elragadtatásból a természetes anyai gyöngeséget, — mégis szinte irigykedve állapítottam meg: az én tuskó fiammal szemben milyen csodálatos és sokoldalú tehetség ez a kis menekült orosz leány.

Akkor az urammal két évet külföldön töltöttünk s mikor visszajöttünk, kérdezősködni kezdtem Anna Vaszilijevna után a barátnőimnél, akitől megkaptam — a régi címét. Irtam neki és ő a mondott napra pontosan meg is jelent. Megtárgyaltuk a tavaszi divatgondokat s megállapodtunk, hogy négy napig marad nálam. Az első két napon annyira el voltunk foglalva a sok varrással, szabással, a régi rongyok föl kutatásával és a hozzávaló új anyagok beszerzésével, hogy Katuskáról csak itt-ott esett szó közöttünk. A harmadik napon azonban Müller Mária vendégszerepléséről beszéltünk s akkor Anna Vaszilijevna titokban elárulta nekem, hogy a leányának csodálatosan szép szopránhangja van. Iskolai előadáson fedezték fel, ahol valami kis dalt kellett elénekelnie. Ott volt egy híres operaénekesnő a nézőtéren s az utána beszaladt Katuskához, megölelte, összeecsókolta, magához rendelte s azóta — ő maga tanítja!... Csak... csak nem szabad elárulnia, hogy ki az illető, mert ingyen, egészen in-

gyen végzi Katuska oktatását s ez — a többi tanítványa miatt — kellemetlen lenne, ha kisülne...

Másnap láthatóan hosszú habozás után még egy másik fontos titokba is beavatott: Katuskának máris kérője van... Úgy történt, hogy az énekesnővel elment a francia követség estélyére s ott a művésznő váratlanul elővett egy duettet és Katuskának vele kellett énekelni!... Szegény kisleány úgy meg volt rémülve. El is lehet képzelni, hogy valósággal reszketett az ének alatt, — de mégis olyan remekül sikerült, s úgy tapsolták, hogy meg kellett a duettet ismételni!... Egy fiatal követségi úr pedig — valami francia gróf — az első pillanatban beleszeretett, bemutatatta magát, másnap névjegyet tett s azután eljött látogatóba... De előbb óriási virágcsokrot küldött... Azóta hetenként legalább kétszer eljön.

— Sokszor várni kell Katuskára, amíg hazajön az énekóráról — beszélte Anna Vasziljevna —, mert csak este ér rá, hiszen nappal végzi a gimnáziumot! Mert mindenáron le akarja tenni az érettségit!... És a tanári kar nem is engedné, hogy elmenjen az iskolából, mert ő a legjobb növendék!

— Az iskola büszkesége, — azt mondják róla... Szóval sokszor várni kell rá, de a fiatal diplomata nem megy el, inkább velem, az öregasszonnyal beszélget, mert amint mondja, legalább addig is ugyanazt a levegőt szívhatja be, amely Katuskát körülveszi.

— De hát, sajnos, Katuska nem akar férjhezmenni, azt mondja, hogy csak velem akar ma-

radni... Ó, ha tudná, hogy mennyire szeret ez a leány engem!...

— Hogyne szeretné, amikor látja, hogy ő az egész élete magának!...

— Az... az — az egész életem. Ez a leány... ez aranyozza be az öregségemet! Ezért tudom elviselni ezt az egyhangú keserves, sok munkát, az özvegységemet, a szegénységemet, — mert Ő itt van nekem!... mert Ő ilyen szép, jó, igaz és tökéletes s csupa tehetség és csupa jókedv és csupa sugárzó fiatalság!...

Amikor legközelebb eljött, elmondta, hogy a gróf-diplomata már írt a szüleinek s azok semmi kifogást nem emelnek a házasság ellen.

— De hiszen nem is tehetnének, hiszen Katuska egy előkelő volt cári hivatalnoknak a leánya — és én is Pétervár egyik legjobb családjából származom — mondta büszkén. — De azért mégis nagy dolog úgy-e, hogy egy ilyen szegény leányt, egy fillér nélkül, csak a szépségeért elvesz egy gazdag, előkelő, nagyjövőjű fiatal férfi! Hát nem gyönyörű ez?... Olyan boldog vagyok — mondta elcsukló hangon —, szinte el sem tudom viselni! Mindig félek, hogy csak álmodom s hogy egy nap felébredek — tette hozzá tompán.

Akkor öt vagy hat hétig megint nem láttam, s mert újra szükségem lett volna rá, írni akartam neki. De eszembe jutott, hogy délután úgyis egyik barátnőmhöz megyek, aki Anna Vasziljevna lakásához közel lakik. Így hát sokkal okosabb, ha

magam szólok be hozzá s akkor nem kell a válaszra két napig várnom.

Anna Vaszilijevna a külső Józsefvárosban lakott egy ócska házban, földszinten, a hatos szám alatt.

Amikor bementem a rosszul világított kapuboltozat alatt és bebotorkáltam a homályos udvarba, alig tudtam megtalálni a hatos számot. De az egyik ablak világos volt... Ahogy bekopogtam, barátságtalan kinézésű vénasszony nyitott ajtót.

— Itt lakik Vodorovszkiné — kérdeztem.

— Itt — felelte kurtán —, de most nincs itthon... Nyolc óra után szok hazajönni.

— Akkor talán beszélhetnék a leányával? — kérdeztem s hirtelen roppant megörültem, hogy most végre megismerem a kis csodálatos Katuskát.

— Kicsodával? — kérdezte értelmetlenül a vénasszony.

— A leánya, a Katuska...

— Kinek a leánya? Micsoda Katuska?

— Micsoda Katuska? — mondtam erre dühösen — hát Vodorovszki Katuska, Vodorovszkiné leánya.

— Ugyan kérem, nincs annak leánya...

— Kérem, maga talán idegen itt és azért nem tudja, és a kisasszony esetleg nincs idehaza...

Az öreg nő dühösen rándított egyet a vállán.

— Össze tetszik őket valakivel tévesztetni, kérem. Vodorovszkiné több mint tíz éve lakik ná-

lam... Hát csak ösmerem az albérlőmet. Nincs annak leánya, de nem is volt soha...

— Hát nincs egy leánya?... Magas, szőke, karcsú, kékszemű?... Gyönyörű lábai vannak!... — és elmondtam mindazt, ahogy nekem Anna Vaszilijevna a leányát leírta.

— Ne tesszen velem bolondot járatni! — mondta dühösen a szállásadónő. — Hagyjon nekem békét az ilyesmivel! Csak tudom, amit tudok. Mondom, hogy nálam lakik tizenkét éve, de Vodorovszkinének nincs leánya, nem is volt soha, — ezt tesszen nekem elhinni! És ne tesszen haragudni, én már nem érek rá, de majd megmondom neki, hogy keresni tetszett... Kit mondjak?...

Gyorsan odadobtam a nevemet és szédülten távoztam az ajtó elől.

Mi történt itt? Mi ez?... Lehetséges, hogy valaki húsz éven át ilyen következetesen... vagy ez az asszony nem tud semmit?

Napokig tépelődtem és kínlódtam ezzel a dologgal. Valósággal föl voltam háborodva Anna Vaszilijevna ellen, — alig vártam, hogy végre eljőjön és megmondhassam neki.

De nem jött. Pedig többször írtam is neki... Végre az egyik erélyes és szemrehányó levelemre megjelent. Fekete ruhában volt.

— Gyászol? — kérdeztem és kitört belőlem az indulat. — Csak nem a leánya halt meg, Anna Vaszilijevna?... — ahogy kimondtam, már sajnáltam és éreztem, hogy a hangom bántó, pedig ezt már igazán nem akartam.

Lehajtotta a fejét.

— Igen, meghalt — suttogta alig hallhatóan —, olyan szomorú vagyok azóta, azóta, hogy — megölték...

Felvetette a fejét, az arcán végigcsurgott a könny s a szeme gyűlölettel villant rám:

— Megölték!... — mondta mégegyszer keserűn.

Megfordult és otthagyt.

Azóta nem jár hozzánk...

És én azt hiszem, hogy igaza volt. Nincsen szörnyűbb gyilkosság, mint amikor valakinek megölik a legszebb álmát.

REGGEL AZ ERDŐN

I.

Pitymallott. A keleti égen nagy fekete felhők tusakodtak a láthatár peremén már föl-fölbukkanó pirossággal, amely itt-ott arannyal szegte be egymásik leszakadozó felhőrongy megtépett szélit. Túl-
nan elsápadt fehérséggel még látszott a hold nö-
vekvő karéja s egy-két csillag is pislákoló elhúnyó
fénnel. A sötét rengeteg erdő fölött még az éjszaka
gubbasztott, de az irtás széles térségében már las-
san kirajzolódott egy-egy bokor vagy cserje s a
dombra kapaszkodó kitaposott útféle mélyedés ke-
rékvágásában meg-megcsillantak a tegnapi záporosó
vizének apró tócsái. A domb alatt elhúzódó zsom-
békra s a messzeségbe vesző nádasra azonban még
ködös pára borult és beleveszett a derengés messze
szétterült szürke fátyolába.

Az öreg tölgyből maradt hatalmas, odvas tönk
mellett hirtelen megmozdult valami. Előbb egy sötét
posztóba bújt kar lendült föl nagy félkörben lusta
mozdulattal, utána két kinyújtott, sárgacsizmás láb
tett egy-egy rövid rúgást a levegőbe, végül pedig
a két túlszéles vállhoz egészen közel nőtt kócos
fej emelkedett föl. Összeborzolt haja fölött furcsa
formájú zöld bársonysipkával, amelynek balszélén

három-négy kackiásan odatúzótt szarkatoll díszlett.

A fölülő alak még egy nagyot nyújtózkodott két karjával, mintha a nagyapja ökreinek szarvát mutogatná, azután nekiállt, hogy ökleivel a szeméből kidörzsölje az álmot. Láthatóan nehezen ment ez az igyekezete, mert közben óriásit ásított. Így, tátott szájjal, lecsüngő vastag tokájával, éles, ragadozókra emlékeztető fogait mutogató elnyúlt és bajszatlan felsőajkával, vastagcimpájú pisze orrának két sötét likával, savószínű szemeivel s kiugró pofacsontjainak lesült piros bőrével, valóban förtelmes pofa volt, amit hegyes manófülei s egy alapos kardvágás nyomát viselő hatalmas sebhely — a bal homlokán — még jobban eltorzítottak.

Ruháját illetőleg is furcsa szerzet lehetett, mert öltözéke sem katonáéhoz, sem vadászéhoz, sem a földet túró parasztéhoz nem hasonlított, hanem csak keveréke volt mind a háromnak s még valami talján módinak, mire főképpen csíkos nadrágja mutatott. Ahogy fölállt, kiderült, hogy az olaszos nadrág kajla és igen kurta lábszáraikon feszült, a kezei túlhosszúak voltak, szinte a térdit verték, elferdült hátán pedig — mi tagadás benne — csúnya púp éktelenkedett.

Így hirtelen az erdő szélén a derengésben, inkább valami tündérmeséből valóra vált erdei törpének vagy manónak nézte volna valaki, mint embernek. A púpos fölemelte a földről nagy lebernyeg köpönyegét, gondosan leporolta és ráterítette az egyik bokorra. Azután pár lépést tett jobbra az erdőszél felé s megállt egy nagy szálas nyír mel-

lett, amelynek a törzséhez — száraz nádból — valami alacsony kalibaféle támaszkodott. A púpos letérdelt a kunyhó szájához s a vastagon odahintett puha szénában megkereste a vastag bőrcsizmát, amely a kunyhóban elnyúlt alvó férfihez tartozott. A púpos kettőt-hármat rántott a csizmán és beszólt a kalibába:

— Angyalodik már, komám! ... Nagyagancsú kollégád pedig aligha itt nem lesz nemsokára! ...

A nádtető alól, ahonnan eddig egyenletes, jóízű lélegzés hallatszott, barátságtalan morgás felelt. A púpos azonban nem hagyta magát s még dühösebben ráncigálta a csizmát:

— Vigyázz, komám, mert a féllábod a kezemben marad, osztán a másik féllábon ugrálva üldözheted a szarvast!

— Jól van már, no! Kelek már! — hangzott a nád alól az érceshangú válasz.

— Csöndesen, komám, nem a török császárra megyünk, ki a nagy hangra földühödik és támad, hanem az erdők királyára, ki a kis neszre is elillan — felelte suttogó hangon a púpos.

— Jól van, jól! — válaszolt amaz is súgva most már — hanem lódulj innét, mert nem tudok kigyünni! — pedig már mászott is kifelé.

Ahogy a két lába s dereka kikerült a tető alól, hirtelen kikapta utána a fejét is és egyszeribe talpon termett. Alacsony, de erős, szélesvállú és izmos férfi volt s ahogy kihúzta magát — levergetvén zöld posztó öltözkéről a szénaszálakat — szinte magasnak tetszett a hajnali világosodásban.

A púpos ezalatt kihúzta a kalibából az ottmaradt köpönyeget, csöndesen lerázta róla a szénát meg a törmelék nádport, gondosan összehajtogatta, amely műveletből mindinkább kiderült, hogy a fiatal férfi, akit olyan közvetlen vakmerőséggel költögetett, mégiscsak inkább az ura lehetett, mint a komája.

A vadász lehajolt a nyír lábához, fölemelte az övét, amelyen széles kése lógott és fölcsatolta. Azután az egyik gallyról leemelte tusás íjját, amelynek finom munkája és kecses faragásai mutatták, hogy gazdájuk nem lehet akárki fia. Végül a rövid, szinte kopjaszerű dárdát vette el a nyír törzséről, végivel kétszer-háromszor halkán a földhöz ütögette és gondosan megvizsgálta az acélfok rézfoglalátját.

— Ennék valamit . . . — súgta azután a púposnak, aki visszament a helyére s onnan teli tarisznyával tért meg, amelyből darab kenyeret és szalonnát kínált az urának — bicskát is adván hozzá mindjárt készségül . . . A vadász lekanyarított egy kis szeletkét a szalonnából, egy darabot a kenyérből és illő szakavatottsággal kezdett falatozni.

— Hogy van az, komám — mondta komoly képet vágva a törpeszerű csatlós — hogy te olyan finoman tudsz enni, hogy soha egy zsírfolt a ruhádon nem esik. Látom néha, amíg a többiek fülig piszkosak a mártástól, meg a sáfrányos létől, te a két kezed három-három ujjával olyan ügyes módon tudod a falatokat a szádba rakni, hogy egy csöpp

lé nem sok, de annyi sem hull belőle a ruhád bársonyára!

— Bolond vagy te, bolond, nem hiába vagy bolond — nevette el magát a másik — könnyű mesterség az, csak tudni kell a módját... Ki kell várni a csöpögés idejét, akkor azután egyszerre kell megkapni és gyorsan végezni vele.

— Tudom, komám, hogy ez a te módszered, de bár már csak látnám, ahogy így bekapod a török császárt is...

— Mindennek ki kell várni az idejét! — mondta csöndesen a vadász s a balkezevel lassan elsimította a homlokából a hosszú fürtöket, amelyek a fejéről dúsan göndörödve hulltak a vállára és halkán ismételte — inkább magának:

— Úgy van az, úgy van! Ki kell várni az idejét!...

A hajnal egyre jobban közeledett. A láthatáron folyton nőtt a pirosság ereje, nyugaton pedig már eltűnt a hold és kilobbant az utolsó csillag is.

A vadász kész volt a fölöstökömmel. Lehajolt a kunyhóhoz s kis marék fűvel gondosan letörölgette az ujjait. Utána odaszólt a púposhoz:

— Add ide a nyilakat! Azután gyerünk!

A furcsa csatlós előhozta a tegezt, nyakába akasztotta, kivett belőle három nyilat és odaadta az urának. Az meg átadta neki a dárdát.

— Lesre megyünk? — kérdezte a púpos. — Mert akkor itthagynék ezeket a holmikat... — mondotta s rámutatott a tarisznyára meg a köpenyegekre.

— Nem — mondta a vadász — cserkéltni megyünk! Azt az öreg tizenhatost lesből meg nem kapjuk. Ezeket azonban bátran itthagyhatsz, dél előtt még úgyis visszatérhetünk erre...

A púpos a fejit rázta:

— Már pedig én azt mondom, komám, hogy lesből még csak valahogy, de cserkélve meg nem találod ezt a vén fickót... Okosabb volna, itt valahol elbujni. Én a nyomokból azt vélem, hogy erre járnak le itatni majd mind, mert itt egy helyt lenni kis patak folyik be a tóba s a föld is itt a legkeményebb, mert jobbról-balról zsombék húzódik, oda meg nem szívesen megy az állat! Meg aztán, emlékszel-e, a vén favágó is azt mondta, komám, hogy az öregnek erre van váltása... Ha odamegyünk mi, ni — lefelé mutatott — ott lám a nagy tölgyecsoport mögött bizton meghúzódhatnánk, a szél is jó, mert felülről jön... Hallgass rám, komám, a bolond is mond néha okosat!

— Eh, bolond likból bolond szél fúj — mondta kedvetlenül a vadász — nem férfihoz való lesből támadni az ilyen vadra, amelyik mégis csak gyengébb minálunk — és elnézett arra, amerre a púpos mutatta a tölgyeket.

A fiatal férfi tekintete elmerülve nézte a csodálatos koraőszi képet. Mélyen ülő, éles tekintetű szemeit most valami különös meghatottság fátyolozta, kemény arcélét pedig, amelyet a feltűnően nagy orr nem tett csúnyává, csak érdekesebbé, enyhe és szelíd mosoly enyhítette.

— Milyen gyönyörűségesen szép ez — mondta

halkan —, milyen kár, hogy nem lehet örökkön-örökké itt élni!

— Nem bírnád ki te azt, komám — nevetett halkan a rútpofájú — de jó lesz sietnünk lefelé, mert mindjárt ránk világosodik, akkoron pedig üthetjük a nyomát...

Elindultak lassan, lopózkodva a bozótos vágásában, egyik cserjétől a másikig, s hol meg-megállva, hol le-leguggolva neszeltek.

Mögöttük az erdőben hirtelen két-három reszelő, ugató mély hang hallatszott.

— Ehun a! — súgta a púpos. — Nem itt bóg már a hátunk mögött?...

A vadász szemének egy villanásával hallgatást parancsolt. Lehasalt egy kibokrosodott facsonk mögé s intett a csatlósnak, hogy feküdjön mögéje.

Pár pillanatnyi csönd volt, azután újra kezdődött a bógés, de most már sokkal közelebbről.

A vadász csöndesen rátette az egyik nyilat az újra s tekintetével mustrára vette a távolságot az erdő és maga között. Bosszúsan rázta a fejét:

— Ám nem!... Igen messze van — morogta haragosan —, elaludtuk az időt! Peig ha...

Nem tudta végiggondolni a mondatot, mert az erdő felől újra erős zörgés hallatszott és egyszerre vagy százötven lépésnyi távolban — hirtelen előbukott a fák közül és megállt az irtás szélén — a fejedelmi vad.

Két mellső lábát megfeszítette, fejét felemelte, ágbogas két nagy agancsát hátravágta s újra bele-

kezdett a hivogatás és a kihívás fönséges erdei szózatába.

Az ugató, rekedt hang fölverte a hajnalodó táj nagy csöndjét.

De válasz nem jött rá sehonnan.

Vagy nem volt ellenfél a környéken, vagy olyan nem volt, amelyik a vén bikával fel merte volna venni a harcot.

Az pedig állott a nyakát megfeszítve és bögött tovább.

A vadász lassan felguggolt a bokor mögött és nagyon, nagyon lassan három-négy lépést tett előre, azután vigyázva újra lefeküdt. Ezt megismételte még vagy kétszer az elkövetkezett fertályóra alatt, míg a hatalmas szarvas tovább állt egy helyben. De most már felemelte az agancsát s lassan kutatva forgatta jobbról balra a fejét.

A férfi minden idegszála megfeszült és egész bensője remegett a nagy vadászizgalomtól. Háromszor is felemelte arcához lassan az íj tusáját s azután megint visszaeresztette... Hiába nem kockáztathatta meg — hogy ilyen messziről röpítse ki a nyilat.

A bika végre megindult és lassú ügetésbe kezdett. Amikor már csak vagy hatvan-hetven lépésre volt, hirtelen megállt és irányt változtatott. Nem a víz felé, hanem az irtás átellenes oldalán sötétlő bozótos erdő felé indult tovább.

— Most vagy soha! — gondolta a vadász s az íjat óvatosan arcához emelve, elhúzta a ravaszát...

Halk suhogással röpült a vessző...

A vadász látta, ahogy a bika, amelynek alakja a világosodó égből sötéten vált ki, — hirtelen megugrott s azután megtorpant. Egy pillanatra mintha térdre is zuhant volna — de aztán hirtelen nagyot ugrott és sebes vágtában rohant neki az erdőnek. Egy pár pillanat — és hatalmas alakja eltűnt a fák fekete árnyékában.

— No, ezt eltoltad, komám! — kuncogott hátul a púpos hangja pajkosan, de torkán akadt a szó, ahogy visszaforduló urának mérges pillantása ráesett.

— Messze volt — mondta aztán rekedten a vadász és felállva kedvetlenül porolta le a térdén hosszú csizmájának bő és ráncos szárát...

— Ne félj, uram, beledöglik! — sietett a másik kijavítani az előbbi rosszul sikerült mondást.

A vadász azonban egy fokkal még haragosabb lett s úgy válaszolt:

— Vigyázz a nyelvedre, bolond... Ez királyi vad!... Ha a királyok harcban hullanak el, nem illetheti fönséges sorsukat durva szó és a bohócok röhögése... Mondd, hogy elesik valahol... talán... Ez is királyi sors!... hiszen egy napon majd én is... talán... és ki tudja, nem leszen-e majd otromba bohóc vagy gyáva ellen, aki rút szóval fogadja a hírt, hogy én... Nem, nem, bolond, az élő királyokkal komázhatsz, — de tiszteld a halálra-szántakat!...

A vadász elhallgatott és komoran nézett az erdő ama furcsa formájú fája felé, amelyik mellett a bikát eltűnni látta...

A bolond csöndesen, meghatottan válaszolt:

— Komám, én régóta szolgálak... láttalak nagy diadalok napján... és láttalak nehéz döntések keserű óráiban. Láttalak jutalmazni és láttalak ítélni!... De mégis... most... ebben a percben értettem igazán, — miért vagy te király — mindek között!... Mert igazságot teszel még az erdő űzött vadjának is és nem veszed el soha a méltóságát annak, — akit legyőztél!...

A vadász nem felelt.

II.

A vadász új nyilat tett az íjra, — azután ki-egyenesezve, sebesen indult meg abban az irányban, amerre a vén bika — nyíllal az oldalában — eltűnt.

— Hej, komám, lassabban a testtel! Az én öreg csontom nem bírja az ilyen sebes menést. Meg a vadat is riasztod vele... Az már túl van ungon-berken, vagy rátalálunk egy mérföldön belül — nyögött mögötte a furcsa pofájú púpos csatlós.

— Gyorsan gyere, mert nem találasz jókedvemben.

A púpos hümmögve indult utána.

A vadász le nem vette a szemét az erdőnek arról a különös formájú fájáról, amelyik mellett a vadat berohanni látta.

Lassan egészen kivirradt már körülöttük. Keleten nagy szürke felhőzet borította az eget, de a nap már szétterítette rajta rózsaszínű sugárlegyezőjét. A nádas fölül eltűnt a köd s a lombos ágakon elkezdődött az énekesmadarak reggeli hangversenye.

A vadász siető, nagy lépésekkel ment az avaron, amelyre már az idei sárguló levelekből is hullt, láthatóan, egynéhány. Gondosan nézte a nyomot, az eléggé meglátszott a nedves avaron és az itt-ott előbukkanó puhára ázott földön. Néhol egy vércsöpp jelezte, hogy erre haladt el a fejedelmi sebesült.

A púpos lassan elmaradt. Nem bírta azt a gyors iramot, ahogy az ura járt. A vadász már vagy háromnegyed órát ment vad törtetéssel keresztül a sűrű erdőn, amikor a fák újra ritkulni kezdtek s mögöttük zöldesen derengett a világosság. Száz vagy százötven újabb lépés után a szálerdőnek megint vége volt s nagy kerekformájú rét tárult elő. A rét egyik oldalán nádfödeles fehér ház oldala látszott.

A vén bika nyomai azonban a nagy rétnek virágos, száraz fűvében — hirtelen elvesztek.

— Igaza volt a vadászmesternek, — mondta magában bosszúsan a férfi — nem kellett volna ebek nélkül kijönni.

A bosszúsággal együtt, hogy nyomot vesztett — talán csak a barátságos ház láttára — hirtelen erős éhséget érzett.

— Egy köcsög aludttejet csak kapok! — gondolta s egyenesen arra vette útját.

Ahogy közelebb ért, látta, hogy a házat sövénykerítés veszi körül. Kapunak azonban nyoma sem volt. A sövényen széles nyílást hagytak, amin át akár kocsival is be lehetett menni.

A vadász megegyyszer visszafordult és jól megnézte a helyet, ahol a vad észrevehető nyomai véget értek. Azután megállt a sövénynél s kíváncsian bekémlelt a házba.

Holmi apró vén kutya hasalt az ajtó előtt, amely az idegen láttára hirtelen felugrott és dühös ugatásba kezdett.

A kutyaugatásra kinyílt az ajtó és szőkehajú, fehérorcájú, karcsú leányzó lépett ki rajta. Patyolat ingvállát pruszlik nem szorította, csak sokráncú, színes, finom szoknyája mutatta, hogy nem lehet cselédfajta.

A leány hirtelen visszaugrott, azután megint előjött, de akkor már nagy török kendő volt átvetve a vállán.

— Adj' Isten, húgomasszony! — mondta a vadász. — Nem mondanád meg, merre járok én?

— Bizony jókor kérdezi kigyelmed — felelte a leány pajkosan, a vadász ijára és dárdájára mutatva —, talán bizony olyan földről jött, ahol előbb vadásznak, aztán kérdezik meg, hogy kinek az erdejében?

— Én a király vadásza vagyok — mondta a férfi — ott úzom a vadat, ahol nekem tetszik. De

most éppen nem tetszik vadat üznöm, mikor galambbal találkozhatom.

— Ugyan, úgy-é! ... — nevetett a leány — hát akkor azt a szegény nagy szarvasbikát, amelyik az előbb eszeveszetten itt rohant át a réten, oszt' ott bukott el ni, annál a magas nyárfánál, nem is látta kigyelmed? De bé is fogja éds'apám kendet akár királyi vadász, akár nem, mert hogy ez a rét itt már — a veszprémi káptalané!

A vadász maga is furcsállotta, hogy a jóhírre nagyhirtelen nem futott menten oda a nyárfához, hanem inkább belépett a sövény mellett és a leányt nézte gyönyörködve.

Két hét óta el volt már, éjjel-nappal az erdőben csatangolt, a vadat űzte és vadászczimborákkal mulatott.

A női hang, a leányi mosoly hirtelen olyan jól esett neki, mintha valaki fáradtan egyszerre árnyas pihenőt talál.

— Hát galambom, majd eligazítom valahogy a dolgomat az apáddal, de előbb szeretném tudni, megengeded-e, hogy beljebb kerüljek?

A leány meghajtotta magát és csúfondárosan mondta:

— Amilyen régóta készült ide kigyelmed, épp olyan szívességgel fogadjuk. Mivel lehetünk a szolgálatára?

A vadász szeme odatévedt a keskeny gyep-ágyra a tornác előtt. Nagy, használt, elkopott vén malomkő feküdt ott, — azt nézte. Rámutatott:

— Látom, húgom, szép vén tehenetek van. Nem fejnéd meg nekem? Ihatnám egy korty tejet...

— Szívesen — felelte a leány —, ha kigyelmed előbb szénával jól megeteti...

A vadász jót nevetett a tréfán s közelebb lépett a leányhoz:

— Mondd, galambom, nem adnál nekem három sárkánytojásból rántottát?

— De biz' én, ha kend elhozza a sárkány alul!

— Jól felvágták a nyelvedet, lyány! Talán bizony seregélymester az apád? — enyelgett a férfi s megest közelebb lépett a leányhoz.

— Nem a' — felelte az és bátran nézett a vadász szemébe —, hanem inkább hogy vadmacskákat tart éd'sapám, kik karmukkal távoltage a selyma rókákat.

A vadász nekitüzesedett.

— Egy csókot csak adsz, húgom, azért a nagy szarvasért, amit elejtettem nektek?

A leány komolyan rázta a fejét:

— Azt már nem! De ha nem átallja, az agancsát viselheti!

Erős vágás volt, de a vadász nevetéssel fogta fel:

— Szabad a szád, lyány, azt mondhatom!

— Szabad ám, de nem kendnek! Azt meg én mondhatom! — és kacéran, kihívón nézett a férfi szemébe. De azután meghökkent attól a forró fénytől, amely megcsapta belőle:

— Ne, ne, mit akar? — mondta ijedten. Egy

lépéssel hátrált s a két kezét maga elé nyújtotta védekezésül.

De már késő volt. A vadász elkapta a derekát, magához szorította s hirtelen ráhajolva, tüzes csókot nyomott a pirosságba borult orcájára.

A leány nagy bátorságának egyszerre vége volt. Húzódott, vergődött, végre nagynehezen kitepte magát a férfi karjából és visszaugrott a tornácra.

— Elment kigyelmednek az esze? — mondta dühösen és elpityeredő szájjal.

A vadász is elszégyelte magát a hirtelen erőszakoskodásért. Végigsimította a homlokát, azután levette zöld kalpagját a fejéről és engesztelő szóval lépett oda a leányhoz:

— No, ne haragudj, rózsám, nem tettem rossz szándékból! Csak éppen hogy olyan szép vagy... Olyan nagyon szép!... — és szeliden kinyújtotta feléje a kezét és puhán végigsimított a karján:

— No, édes húgom, felejtsd el! Ne félj, nem vagyok én afféle! Csak te vagy nagyon szép, te vagy gyönyörűségesen szép...

Valóban nagyon, nagyon szép volt a leány ebben a pillanatban, ahogy még haragosan és mégis már félig kiengesztelve, szomorú szemmel, de a szája mellett már felvillanó mosolygással — ott állt a tornác szélén és a napsütött, de kicsi kezét bele-tette a vadász kinyújtott erős tenyerébe.

— Hát ha megígéri kigyelmed, hogy többé nem vetemedik ilyesmire... — mondta csendesen.

— Hogy hívnak? — kérdezte a vadász.

— Katalin. Gaál Katalin.

— A szentgáliakból? Hiszen azok is királyi vadászok! — mondta a férfi.

— Azokból, de éd'sapám elgyütt onnan és most itt szolgálja a káptalant — de szabad sorban...

— És jó itt? — kérdezte a férfi.

— Nagyon jó!

— Nem nagyon egyforma itt az élet?

— Egyforma hát! Az a jó éppen. Megvagyunk mi itt szépen.

— Anyád is él még?

— Tavaly holt el szegény, télvíz idején. Azóta én vezetem a házat... Van ám két tehenünk, meg négy kocánk is! — dicsekedett a leány.

— És boldog vagy itt, húgom?

— Hát miért ne volnék?

— Nem vágyol a világba? Budavárba nem vágyol? Fényes ruhákat nem akarsz?

— Nem vágyom én sehová! Éd'sapám volt már Budavárban, de nem látta a királyt, mert éppen hadban volt.

— Mit tudsz a királyról?

— Azt mondják, hogy vitéz, meg hogy igen tudományos. De a népet szereti... Csak azt beszél, az asszonynépet is szereti — kissé túllontúl... Meg hogy legjobban a dicsőséget.

— Nagy dolog is az, leányzó!

— Nagy dolog? Lehet. Én nem kérek belőle! — nevetett. — Nem is értem a királyt, hogy akinek annyi kincse van, meg olyan nagy hatalma, miért nem tud csendben, nyugodtan élni?... Ha meg a

szíve nyugtalan, van az országban elég szép leányzó. Miért keres külső országokban királynét?

— Hát itt az a híre, hogy keres?

— Azt mondják, mert fiút akar a király, hogy legyen utóda! Hát nem jobb volna, ha magyar leányt venne, mint hogy aztán félig talján vagy sváb legyen a király! Ha én király volnék, nem mennék a nagyvilágba, hanem inkább elfutnék tőle...

— Tán bizony ha király volnál, akkor is itt élnél?

— Itt én! Ilyen szép kék hegyek sehol nincsenek, mint mik innen látszanak. Meg ilyen szép nagy víz sincsen talán sehol... Meg ilyen dús erdő, meg ilyen virágos rét... De kigyelmed, bezzeg, királyi vadász nem is tudna itt maradni... Nem tudna itt maradni?... Ugy-e nem?... kérdezte egész halkán.

A vadász felemelte a fejét:

— Sok okosat mondtál, te leány, de amit a végén mondtál, az volt a legokosabb. Bizony. Hogy én itt tudnék maradni!... Azaz, hogy... hogyan is mondjam?... Legjobban szeretnék itt maradni...

— Itt? — kérdezte a leány halkán. — Itt?... Nálam?...

A férfi fellepett a leányhoz a tornácra és úgy felelt:

— Nálad — karjával lassan átfogta a leány vállát és magához húzta.

Katalin most már nem is ellenkezett. Szeliden ráhajtotta a fejét a férfi vállára, — majd alázatosan odanyujtotta neki a száját.

— De nem hazudik kigyelmed? — súgta.

A férfi föléje hajolt és csókkal akart neki felelni, de akkor messziről meglátott két alakot közeledni a nyárfa felől:

— Kik azok? — kérdezte és elengedte a leányt.

— Az egyik az éd'sapám, — mondta Katalin — a másikat nem ismerem.

A két alak sietve közeledett. Amikor vagy ötven lépésnyire voltak a sövénytől, az erdő szélén megjelent fáradt, imbolygó lépésekkel a púpos is. A vadász önkéntelenül elszólta magát:

— Nini, a bolond, hát mégis beért!...

A két férfi gyorsan közeledett a házhoz. A leány az apja elé szaladt:

— Egy királyi vadász van itt, éd'sapám, az ejtette el a bikát...

Az öreg tagadón intett a tenyerivel:

— Azt már ugyan sütheti, elment az!

— Pedig láttuk, hogy esett el!...

— Elesett, de aztán fel is kelt és bevette magát megest az erdőbe. Nem egy nyilat bír el az ilyen.

— Sebaj, bátyám, — mondta a vadász és az öreg felé indult. — De hát nem én ejtettem ám el, — én csak a keresésére mentem. Nagy úrnak a nyílvesszője szaladt beléje!...

— Hát nagy úr lehetett — mondta az öreg —, de nagy vadász nem lehetett, mert akkor megvárta volna, — míg közelebb ér. Igen messziről eshetett a nyíl... A király kíséretéhez tartozol, öcsém?

A vadász arca kissé elpirult.

— Igen — mondta —, a Felség itt mulat vagy két hét óta a parti erdőkben.

— No, akkor — szólt az öreg a vele jövő idegenhez — szerencséd van, fiú, mert a vitéz vadász úr majd elvezet a király táborához... Királyi kengyelfutó ez, aki Budáról jött sürgős üzenettel.

A vidám vadász arca elborult:

— Sürgős üzenettel? Nem mondta őfelsége, hogy ilyet várna!

A kengyelfutó megszólalt:

— Már pedig a kancellária igen sürgősnek vélheti az üzenést, ha váltott lovakon küldte. Nékem még a lelkemre kötötte a futár, hogy szóval is tudjam, mi végett üzennek, ha valami baj érné az írást, — óvatosan körülnézett. — Megmondom kendteknek, ha titokban tartják: Itáliából jött sürgős üzenet.

— Itáliából? — csodálkozott Katalin.

— Onnan — mondta a kengyelfutó fontoskodva —, az a hír éppen, hogy a felséges Beatrix, a nápolyi királyleány elindult Budára!...

— Hát mégis talján asszonyt vesz a király?... — mondta szomorúan a leány és vádlóan nézett a vadászra.

Az lesütötte a szemét és a kalpagját a fejébe vágta:

— Hja, ilyen a királyok dolga!... A királyok nem mehetnek kedves kis erdei házakba, hugom, mint mi!... Na jól van, — szólt a kengyelfutónak — velem gyühet kend, csak aztán a táborban el ne járjon a szája. Indulunk is mindjárt!

— Már megy? — kérdezte Katalin.

— Csak bé kell vinnem a királyhoz ezt a fickót — felelte kedvetlenül a férfi.

— Úgy-e visszajön legközelebb? — sóhajtott Katalin és szemével a vadász tekintetét kereste.

De az elfordult és nem felelt.

A sövénykapunál most jelent meg a púpos és rikácsoló hangon kiáltotta a vadász felé:

— No, komám, ugyan megjárattál! De bezzeg a vad elszaladt! Mi? Máskor ügyesebb lehetnél!

— Ne beszélj már annyit, — szólt rá dühösen a vadász — gyere, menjünk, ezt a hírvivőt be kell vinnem a király sátrába...

— De már oda én is bemegyek, komám! — mondta a púpos, — mert lesz némi mondanivalóm a királynak.

— Nem mehetsz te be abba a sátorba, — felelte a vadász és elnevette magát — bolondokat oda be nem eresztenek!

— Hát akkor te hogy jutsz oda bé, komám? — kérdezte kancsal szemmel és elferdült pofával a púpos...

A többiek nevettek.

A púpos kiegyenesedett, amennyire bírta és hetykén vágta oda:

— Nem vagyok kíváncsi a kendtek röhögésire.

— Mi az, tán nagyobb urakhoz szoktál? — kérdezte az öreg vadász.

— Az hát! Nem tudod, hogy ki vagyok?... Én vagyok Cerkó, az udvari bolond. A király őfel-

ségének legostobább bolondja és a legokosabb barátja... Űgy-e, koma? — kérdezte a vadásztól.

— Szent igaz! — felelte a vadász. — Na, Isten áldja bátyám! — kezet nyújtott az öregnek és intett a kengyelfutónak, hogy kövesse.

Azután hirtelen visszafordult és odalépett Katalinhoz:

— Hanem ha a királlyal találkozom, megmondom néki, hogy itt a balatoni erdőben tanyázik egy szépséges tündérkisasszony, aki szebb a királyleányoknál és okosabb a királyoknál — benyúlt a zsebébe és kivett egy aranyat: — Nesze, — mondta a leánynak — ha egyszer felgyüssz Budára, kapsz belőle egy zsákkal.

A leány szomorúan nézett vissza és eltolta a pénzt.

— Nem megyek érte! — mondta. — De kegyelmed visz valamit magával innét! — Tudhassa... ha ide visszatér, abból meg nálam van még egy-két zsákkal — sarkon fordult és bement a házba.

A vadász már nem neki válaszolt:

— No, mi lesz bolond? — mondta.

— Gyere komám! — felelt a púpos.

Megindultak. Az öreg vadász meg a kengyelfutó utánuk:

— Ki lehet ez a fura, vidám vadász? — kérdezte a kengyelfutó.

— Tudja a fene! Valami nagy legény nem lehet, ha ez a ronda, rőt bolond úgy komázhatik vele!...

JÁVORICS

I.

A törvényszéki riporter bement a szerkesztőhöz:

— Jávorics ma délután 2 óra 25-kor érkezik . . .

— mondta únottan.

— Hát az ki?

— Jávorics, az álkormánybiztos. Nem emlékszik rá? . . . Az, aki tavasszal megjelent Thorkóczy főispánnál . . .

— Ahá! És kiadta magát a belügyminiszter megbízottjának, vizsgálatot tartott a megyénél meg a városházánál . . . Ugy-e?

— Az, az, kérem. A Jávorics! Állástalan péksegéd volt, de két napig kezében tartott egy nagy alföldi megyét és várost, tisztviselőket függesztett fel, pénztárakat vizsgált, bankettezett, vizitelt — és közben a helyi lapoknak letiltotta, hogy egy sort írjanak az ottlétéről. A harmadik nap mégis rajta vesztett, mert a város képviselője közben megérkezett, gyanusnak találta a dolgot s feltelefonált a belügybe. Ott persze megmondták, hogy csak szélhámosság lehet, erre lefogták. Thorkóczy megbukott, az egész ország röhögött. Jávorics ellen megindult az eljárás, de csak hatósági félrevezetés címén lehetett elítélni, mert alapjában nem csinált semmi rossz-

szat. Egy fillér pénzt át nem vett! A törvényszéken elítélték öt hónapra, a tábla leszállította a büntetését háromra. Most szabadul... Mennyit adjunk róla?

— Lehet egy hasábot. Nézzék meg a regiszterben, van-e kép róla... De azután jó színesen.

II.

A regiszterből kiderült, hogy van róla kép. 17.420-as sorszámú tékában tényleg ott volt a csoportfelvétel:

Jávorics, a szélhámos álkormánybiztos a rendőrségen.

A titkár megkérdezte a törvényszéki rovatvezetőt:

— Melyik a Jávorics itt, kérem?

— Maga borjúfóka! — felelt fölényesen a rovatvezető. — Még azt sem tudja? Amelyik a középen áll.

— Az egészet leadjuk? — kérdezte a szerkesztőtől a titkár.

— Fenét. Vágja ki a fejét és küldje a cinkográfiaiba... Egyhasábos, a háttér kimarátva, erős kettős raszter... Megint olyan rossz a papírosunk... — morogta a szerkesztő s beletemetkezett egy kéziratba.

A titkár kivágta a fejet, felragasztotta egy darab papírra s aláírta az utasításokat és a nevét:

Jávorics . . . — azután fellobbanó képzeletének hirtelen kigyulladásával még odaírta:

. . . a szélhámosok királya.

És felküldte az egészet a sokszorosító műhelybe.

III.

Két óra huszonöt perckor a Nyugati-pályaudvaron jókedvűen és fürgén leszállt Nagy Mihály hírlapíró, az Alföldi Lapok helyettes szerkesztője s A Hír tiszavidéki tudósítója. Fürgeségét a háromnapos szabadság tudata, jókedvét a tegnap kapott nyolcvan pengő a conto önérzete okozta. Kis táskájával a kijárat felé sietett, amikor két fiatalember közeledett feléje. Mind a kettőnek a kezében A Hír volt s mind a ketten őt vették erősen szemügyre.

Nagy Miska keményen és rendreutasítón nézett vissza rájuk, amire azok gyorsan félreálltak az útjából. A kijáratnál odalépett az első soffőrhöz, beszállt az autóba s hangosan mondta oda a nagykörúti szálloda címét.

Ahogy az autóból kinézett, bosszankodva vette észre, hogy a fiatalemberek megint ott állnak pár lépésnyire az induló gépkocsitól s megint feltűnően meresztik rá szemüket.

— Mi a nyavalyát akar ez a két taknyos tőlem? — bosszankodott magában. — Micsoda furcsa tarka nyakkendője volt az egyiknek?

A homlokára ütött:

— Hü a mindenit! Otthon felejtettem a szmokingnyakkendőmet.

Az első divatárukereskedésnél megállította az autót, beugrott a boltba, gyorsan vett egy fekete csokornyakkendőt. Ahogy visszaszállt a taxiba, látta, hogy egy másik nyitott kocsin az a két fiatalember robogott el. De most nem vették észre.

Pár perc múlva kiszállt a nagykörúti szálloda előtt.

IV.

— Egy kis udvari szobát kérek — mondja a portásnak, aki sunyi mosollyal fogadta.

— A harmadik emelet 314... — mondta a portás és átadta a kulcsot. — A bejelentőívet majd fent tetszik kitölteni, úgy-e?... — súgta halkan a portás s furcsán hunyorított hozzá.

— Hát ezt mi lelte? — kérdezte magában Nagy Miska s átadta táskáját egy kötényes szolgának és beszállt a liftbe.

A sötét sarokból most előlépett az egyik fiatalember, aki a pályaudvaron olyan erősen nézegette Nagy Miskát s odalépett a portáshoz:

— Na, mi van?

— Harmadik emelet 314. — súgta vissza a portás.

— Milyen néven jelentette be magát? — kérdezte a fiatalember.

— Azt még nem tudom, szerkesztő úr, mert fent fogja kitölteni a bejelentőlapot.

Magas, karcsú, elegáns úr lépett a fülkébe s beadta a kulcsot.

— Képviselő úr, kérem, tetszik tudni, ki szállt meg nálunk? — kérdezte a portás.

— Kicsoda? Csak nem a spanyol király?

— Dehogyis kérem, a szélhámos király...

— Ja, a Jávorics? ... olvastam ma A Hírben, hogy Pestre jön. Hát itt szállt meg? Érdekes...

Sötétbundás, szőke nő állt meg a portáspáholy előtt.

— Hallotta, művésznő? — kérdezte a képviselő — Jávorics, a híres szélhámos itt lakik a hotelben...

— Örült érdekes ember! — csicseregte a művésznő. — Ma láttam a képét az ujságban. Remek férfias feje van! Zseniális csibész lehet!

Kövér, monoklis fiatalember lépett be a hotel kapuján:

— Jöjjön, jöjjön, drága direktorkám! — kiáltotta feléje messziről a művésznő s közben halkan megkérdezte a képviselőt — Nem ismeri? Grosz Sári, a tőzsdés! — azután megint az érkező felé ujságolta:

— Tudja, hogy ki lakik a hotelban? Jávorics. a zseniális szélhámos!

— Úgy — mondta únottan a tőzsdés és kiejtette a szeméből a monokliját. — Idejön és milyen név alatt?

A portás épp akkor kapta vissza a bejelentőlapot:

— Nagy Mihály szerkesztő... ezt írta, kérem. a bejelentőlapjába — válaszolt a portás a tőzsdésnek.

A fiatalember dühösen ment vissza a társához:

— Hallatlan! Minden csirkefogó ujságírónak adja ki magát. Ezért nincs tekintélyünk.

V.

Nagy Miska ledült egy félórára szunyókálni, de a telefon egyszerre csak csöngetni kezdett. Dühösen vette fel a kagylót:

— Halló! Nagy Mihály.

— Halló! Itt Grosz Sámuel, az Első Magyar Biztosító Bank igazgatója beszél. Kérem, szerkesztő úr, nagyon szeretnék önnel beszélni. Mikor találkozhatnánk?

— Nincs valami tévedés itt, kérem? — kérdezte zavartan a hírlapíró.

— Abszolúte semmi tévedés nincs — mondta az idegen hang. — Nagyon fontos ügyben kellene szerkesztő úrral tárgyalni. Ha esetleg öt órakor lejöhetne ide a kávéházba...

— Kérem, ha tetszik. De hogy ismerem meg az igazgató urat?

— Oh, felesleges. Én már ismerem a szerkesztő urat. Izé... látásból. Tehát öt órakor!

VI.

Pár perc múlva kopogtattak az ajtaján.

— Szabad!

A szobapincér lépett be és Horgassy Kálmán képviselő nevében érdeklődött, hogy mikor találkozhatnának, hogy alkalmas volna-e hat órakor a budai Dunaparton a kiosk előtt, mert ott nem feltűnő...

— Azt nem mondta a képviselő úr, hogy mit akar tőlem?

— Nem. Csak annyit mondott, hogy nagyon fontos ügyben kellene találkozni a szerkesztő úrral. És ő már ismeri látásból a szerkesztő urat, csak bizonyos politikai okok miatt nem akar itt a szállodában találkozni!

— Jól van — mondta Nagy Miska belenyugodva. Tessék megmondani a képviselő úrnak, hogy ott leszek!

VII.

Átöltözött és elindult a szobájából lefelé.

A második emeleten nagy behemót emberrel találkozott, akinek valahogyan emlékezett az arcára.

Az idegen barátságosan közeledett feléje:

— Engedje meg, hogy bemutatkozzam, Brunber Henrik vállalkozó vagyok. Éppen a „szerkesztő” úrhoz igyekeztem, — a szerkesztő szót különös hangsúllyal mondta ki — de hát annál jobb, hogy most találkoztunk. Tudniillik én is itt lakom ebben

a szállodában... Volna egy nagyon érdekes tervem, amit szeretnék önnel megbeszélni — fürkészve körülnézett — persze, egészen bizalmasan... Most azonban el kell mennem! Hanem, ha estefelé benézne hozzám... Második emelet 205.

— Igazán nem tudom, — dadogta Nagy Miska — talán valami tévedés lesz.

Brunber hamiskásan nevetett és kacsintott hozzá:

— Tévedés? Hehe! Nincs, most nincs benne semmi tévedés! Én önt keresem!... Ön az én emberem! — tette hozzá nyomatékkal — hát ha lehet — hét óra után legyen szerencsém...

Nagy Miska vállat vont s azt felelte.

— Jó!...

VIII.

Kimenőben a portás megállította és bizalmasan a fülébe súgta:

— Kérem, szerkesztő úr, Sarah Bolden... Tetszik tudni, az ismert művésznő... aki itt lakik nálunk. Az előbb mondta, hogy már régebben ismeri a szerkesztő urat. És ha volna kedve vele vacsorázni ma este, akkor tessék nyolc óra tájban felhívni telefonon. Első emelet 110.

Nagy Miska a fejét rázta:

— Sarah Bolden? Ez tévedés lesz. Sohasem hallottam...

A portás halkan nevetett:

— Persze, persze, szerkesztő úr, — suttogta — bizonyosan még a régi nevét tetszik ismerni... Takarossy Terka volt azelőtt. De most ez a neve. Budapesten most ez a szokás, tetszik tudni...

Nagy Miska megint csak a fejét rázta:

— Nem ismerem én semmi néven se. Legalább szép?

— Gyönyörű! — mondta a portás s lehúnyta a szemét. — A legszebb! A legszebb pesti művésznő...

— És melyik színháznál van? — kérdezte Nagy Miska.

— Izé... most éppen nincs szerződésben. De azt mondja, hogy legközelebb fellép a Friss Színházban... Fel tetszik hívni?

— Lehet. Majd meglátom — felelte kurtán Nagy Miska és tovább akart menni.

IX.

De ekkor eléje ugrott a két fiatalember, akikkel már a pályaudvaron találkozott.

— Bocsánat, kollega úr — mondta az egyik. — Szabad volna egy pár kérdést tennünk a terveiről...

— Hozzám? De mit akarnak tőlem az urak? Már a pályaudvaron is...

— Önnek nagyon jól meg kell érteni, — felelte fölényesen az egyik ifjú — hogy miért néztük önt így a pályaudvaron. Egyébként nem fontos, ha

szerkesztő úr nem akar nyilatkozni — különös kelemetlen éllel hallatszott ki a szavából a „szerkesztő úr” megszólítás — majd megírjuk mi a cikket magunktól is ... Csak mégis szerettünk volna egy kicsit jobban informálódni ...

— Igen. Egy pár kérdést akartunk tenni. De ha izé ... Nagy úr nem akarja ... Mi el is mehetünk ... mondta a másik.

— Nem tudom, mit akarnak a kollega urak, — felelte szárazon Nagy Miska — de ha kívánják, állok rendelkezésükre. Csak egy kicsit később, mert most fontos találkozóm van a kávéházban. Hanem, ha megfelel, mondjuk félnyolckor fent a szobámban, — vagy itt a hallban.

A két fiatalember összenézett, azután egyszerre bólintottak:

— Rendben van — mondta az első. — Itt leszünk!

X.

Nagy Miska átment a kávéházba, rendelt egy kávét és kérte az estilapokat. Egy pincér eléje tette A Hírt, de közben olyan furcsán nézett rá ...

És mintha a kávéházi vendégek közül is túlságosan sokan fodultak volna feléje.

Kezébe vette A Hírt és elkezdte olvasni. Ahogy kinyitotta a középső két oldalt, hirtelen minden vér a fejébe ment, azután egész testében reszketni kezdett.

Az oldal közepén a Jávoricsról, a szélhámoskirályról szóló cikk elején — ott volt az ő arcképe! Ezzel az aláírással: Jávorics, a szélhámosok királya.

Kiejtette kezéből a lapot, gyorsan hívta a fizetőt, adott neki egy pengőt, aztán vette a kalapját és rohant a telefonhoz.

XI.

Felhívta A Hír szerkesztőségét. A titkár jelentkezett.

— Itt Nagy Mihály beszél! — üvöltötte bele a telefonba. — Mit csináltak maguk velem? Hogy került az én képem a mai lapba a Jávoricsról szóló cikkbe?

— Bocsánatot kérek, kedves szerkesztő uram. Fatális tévedés. Én vagyok az oka. A Jávorics-féle képen egymás mellett tetszenek állni. Mert a szerkesztő úr ott volt a rendőrségen, amikor elfogták Jávoricsot. Kérem, én rosszul vágtam ki a képet... Kérem, holnap rektifikáljuk... Irtóztató! Hogy éppen a saját tudósítónkkal történt meg...

Nagy Miska dühösen lecsapta a kagylót. Most már mindent megértett.

XII.

Visszarohant a hotelbe, felszaladt a szobájába, gyorsan összecsomagolt, azután sietett le a portáshoz.

— Kérem, azonnal el kell utaznom. Hozassák le a kofferemet. Kérem a számlát . . .

Már fizetett is — már ment is.

A hotel előtt beugrott egy taxiba.

— A Nyugati-pályaudvarra!

A portás hahotázva nézett utána:

— Na, ez úgylátszik, megugrik!

Grosz Samu sietve jött a kávéházi átjáró felől.

— Nem tudja, hol van Nagy Mihály szerkesztő úr? — kérdezte a tőzsdés.

— A Jávorics? Megszökött! Ugylátszik, rájött, hogy lelepleztük az inkognitóját! — vihogott a portás.

XIII.

Estefelé a külpolitikus kipirult arccal rohant a főszerkesztőhöz:

— Főszerkesztő úr, kérem, látta? Micsoda blamázs! . . . Ilyen csak nálunk történhetik . . . Most mit fog csinálni ez a szegény fiú? . . . El kell csapni, kérem, a titkárt! — lármázott az öreg munkatárs.

— Magának mi baja van? . . . Mit beszél itt össze-vissza?

— Nem látta a lapot, kérem, főszerkesztő úr? Ezek a marhák a szélhámos Jávorics képe helyett a Nagy Miskáét adták le, az ottani tudósítónkét. Rémes.

A főszerkesztő kivörösödött a dühtől, ahogy kinyitotta az ujságot és figyelmesen megnézte az

arcképet, amire délben csak egy átfutó pillantást vetett: a lármázó öregnek igaza volt. Ez a kép tényleg a Nagy Miskáé.

— Nem fontos — mondta aztán fagyosan és ledobta az ujságot. — Sokkal fontosabb volna, kedves kolléga úr, ha sietne a baraganzai herceghez. A külügyminisztériumtól már megkérdeztük. Remélem, ezúttal meg is hozza az intervjút, amit olyan régen ígér...

Az öreg leforrázva kullogott ki a szobából.

XIV.

Este az előkelő dunaparti szállodában az elsőemeleti, Várra néző sarok apartementot nyitották ki Lodomér baraganzai herceg számára. A herceg titkára kíséretében érkezett meg, azután átöltözött szmókingba és lement az étterembe, ahol már asztalt tartottak fenn a számára... Üdvözlésére megjelent a külügyminisztérium egyik tanácsosa, akit a külügyminisztériumi inspekciós nagynehezen el tudott csípni, amikor megkapta a táviratot a herceg érkezéséről. A város idegenforgalmi hivatala is gyorsan feltelefonálta az illetékes főjegyzőt, aki sietve zsakettba vágta magát, hogy a herceget üdvözölhesse.

A szálloda értesítette a szerkesztőségeket és a hallban nyolc riporter és tizenkét fotográfus várta a vacsorára menő fenséget, aki kegyesen elbeszél-

getett az üdvözlésére megjelent urakkal s titkára útján rövid intervjút adott a lapoknak Budapest szépségeiről.

A herceg egyébként feltűnően hasonlított ahhoz a fényképhez, amely annak a felvételnek a közepén kivágatlanul maradt, amelyikből a szerkesztőségi titkár Nagy Miska arcát kiollózta.

GRIFLI

Az alábbi történet egy kutyáról szól. Hőse a szélhámos kutya. Ilyenről pedig még sohasem olvastam sehol.

A kutya neve: Grifli. Faja? ... Hát itt szégyenkezve kell megállapítanom, hogy nevezett Griflinek egyáltalában nincs faja, sőt, valljuk be nyíltan — egész közönséges kis falusi korcs kutya és pedig a kuvaszoknak nem a tenyésztett, hanem csak amolyan útszéli zabifajtájából. A magyar ebtenyésztők törzskönyvében hiába fogják keresni a nevét, mert Griflinek nincsen pedigréje. Ellenkezőleg, Grifli származását sötét homály borítja. Apja, anyja: ismeretlenek. Grifli, hogy úgy mondjam, háromhónapos korában jött a világra, mert megelőző élete sűrű ködben vész el. Eredetét külsejéből, vagy mint ebtenyésztői nyelven mondani szokás: külleméből is bajos volna megállapítani. A kutyának ugyanis rövid, bársonyos és koromfekete szőre van, mint bizonyos dobermanoknak és szögletes, kicsiny alakja, mint a foxterriereknek. Hegyes orra és feje egészen a farkaskutyáé, a füleit viszont nyilván tacskótól örökölte farkával együtt, mancsai pedig egy becsületes, jámbor magyar juhász-kutyáéira emlékeztetnek. Grifli mindazonáltal igen csinos, sőt

merném mondani, határozottan szép kutya. Okos, csillogó fekete szeme van, friss, eleven mozgása és mindenekfölött igen barátságos és megnyerő mómora.

Arról, hogy Grifli milyen idős, nem tudok biztos adatokkal szolgálni, sőt a nagyságát sem tudnám pontosan meghatározni. Grifli tudniillik igazi falusi kutya módjára — túl lévén már a kamaszkorán — hétről-hétre, sőt napról-napra úgy nőtt, hogy azt kellett hinni, ha így folytatja, karácsonyra akkora lesz, mint egy borjú. Sajnálattal kell megállapítanom azt is, hogy ezzel játékos bájából és ifjonti virgoncságából napról-napra többet veszített. Viszont sem pacsit adni, sem szolgálni, sem kétlábon járni, sem körbe táncolni nem tanult meg. Sőt a jelekből ítélve és a természetével számolva, attól kellett tartanom, hogy mindezeket a közönséges és magas kutyamutatványokat — nem is fogja tudni soha. Griflivel szemben hiábavaló volt minden kutya-pedagógia. Szigorú függetlenségi elveit nem lehetett megváltoztatni. Grifli nem volt hajlandó semmiféle engedelmességre, vagy házi fegyelemre.

Grifli egy dunaparti nyaralóhelyen lakott, ahol számos más kutyák és ebek társaságában élt. A többivel ellentétben azonban ő a legteljesebb szabadságban és függetlenségben. Ezen a nyaralóhelyen emberemlékezet óta ebzárlat van, — mint ahogy általában Magyarországon mindig és mindenütt ebzárlat van. Ez viszont mindig és mindenütt csak a rendes, pontos, fegyelmezett, szelid házi kutyákra vonatkozik, mert a gazdátlan kutyák természetesen

szabadon szaladgálnak, szájkosár, póráz és minden egyéb ebzárlati rendszabály nélkül. Nos, Grifli is szabadon kóborolt az említett nyaralóhelyen, ahol van klub is, amelynek székházát és kertjét jeles kutya-barátunk fel szokta keresni. A tagoknak már nyár elején feltűnt a kedves, játékos, vidám, okos kis állat. Mindenkit forró rokonszenvével tüntetett ki s a paprikás- és rántott csirke lerágott csontjait mindenkitől egyforma mohósággal vette el. Egy hét alatt Grifli végképpen odaszokott a klubba. Este nyolc órakor, pontosan a Budapest felé menő hajó fütyülése után, megjelent a vacsoraasztalnál, később pedig bevette magát a klubház egyik kényelmes pamlagára és ott volt reggelig. Egyik este a tréfáiról híres klubtag hatalmas szelet párisit táncoltattott az alvó ebecske orra előtt, amire Grifli pofája előbb széles mosolyra derült, azután a kutya egész testében kéjesen elnyujtózott, mintha valami gyönyörűségeset álmodnék. Egy pillanat múlva azonban már fölébredt s nem kellett egy újabb pillanat, hogy az egész szelet párisit elvegye, bekapja és lenyelje. — Erre egész adagot hozattak neki, amelyet szintén megrendítő gyorsasággal zabált meg, majd újabb tányérral kebelezett be, megjavítván saját gyorsasági rekordját. Ez a fölöttébb mohó evés azonban általános részvétet keltett a kutya iránt.

— Milyen éhes lehet szegény, hogy így fal! — állapították meg sajnálkozva. Ennek eredményeképpen nyomban elhatározták, hogy a klub az ismeretlen kutyát örökbe fogadja. Mivel pedig a klub hagyományaiban a Griffnek fontos szerepe van, a

kutyát is a Griff adományának tekintették s ezen az alapon nevezték el Griflinek. Ezt a vakmerő etimológiát egy nyelvtudós aligha vette volna tudomásul nyugodtan. Grifli azonban nyugodtan tudomásul vette és végképp elszállásolta magát a klubházban.

Amikor egyszer elmondtuk ezt a történetet a szintén ott nyaraló híres építész-mérnöknek, — annak szintén nagyon érdekes története volt egy másik kóbor kis kutyáról, amely mindennap náluk szokott ebédelni s amelyet fekete színe alapján ők Kormosnak neveztek el. Harmadnap a hegyekben lakó ősnyaralók egyike többünknek elmesélte, hogy mulatságos, de roppantul ragaszkodó kis kutya jelenik meg náluk minden délelőtt, órákig játszik a gyerekekkel, akik az eleven, tüzes kis ebet Ördögnek neveztek el. A közelben lakó stéges ember erre elmondta, hogy a mult hetekben nála is lakott egy szegény kis kutya, amelyet ő Cigánynak nevezett —, „mert olyan ágrólszakadt sötét állat volt“ —, de ő bedobta a Dunába, mivelhogy a cipőjét összerágta. Két nap mulva viszont a szép szőke fiatalasszony mesélte, hogy vagy két hét előtt kifogott a Dunából egy kis fuldokló fekete kutyát, azóta az roppantul ragaszkodik hozzá, minden uzsonnakor megjelenik náluk, megissza a kis kávéját, fölhabzsolja a kávészemledarabokat és ott van nála estig. De semmire sem lehet megtanítani, nem lehet a háznál ott-tartani, általában nagyon engedetlen természetű. Ők Burkusnak hívják, mert akkora lépésekkel jár, mint egy porosz gránátos.

Mindezek alatt pedig Grifli kutya vidáman élt

tovább is — estétől-reggelig — a klubházban, ahol minden egyes taggal nagy barátságot kötött. Egy este azonban sántikálva jelent meg — a bal első lábára nem tudott rálépni. Ha hozzányultak, vonított, egyébként is folyton nyöszörgött. De azért vígan evett tovább és szorgalmasan aludt a diványon. Másnap a mérnök mesélte, hogy a Kormos megsántult, azután az ősnymaraló jött a hírrel, hogy az Ördögnek valaki leütötte a lábát, végül a nyaraló hölgy sírva panaszkolta el, hogy a Burkussal valami baj történt, mert sántikál és nyöszörög.

Nekem némi balsejtelmeim támadtak aziránt, hogy az összes kóborkutyák pontosan egy napon sántuljanak le, de amikor gyanumat közöltem a klubtagokkal, azt mindenki mint gyalázatos insznuációt utasította vissza. Háromnapig sántikálás után motoros expedíció indult a szomszéd községbe az állatorvoshoz, aki nyomban megállapította, hogy Griflinek izomzúzódása van, jódoskenőcsöt és pihe-nést rendelt neki és megtudván az eb klub-kutya voltát, nem is fogadott el a gyógyításért tiszteletdíjat.

Grifli tehát nemcsak ingyen élt, hanem ingyen is gyógyították. Ingyen, mondom, mert Grifli a kutyakötelezettségek közül, úgymint: egyéni gazdához való hűség, engedelmesség, házőrzés stb. voltaképpen egyet sem teljesített. ... Ezzel szemben mindenkinek kötelessége volt vele játszani, neki enni adni, neki maga mellett a diványon, esetleg az ölében alvóhelyet biztosítani stb.

Történt azonban, hogy a gyógyuló Grifli vak-

merőségében arra vetemedett, hogy lement a strandra — ahol minden nyaraló együtt van. És ott kiderült Grifli úr turpissága, mert a mérnök hangos „Kormos!” kiáltással üdvözölte Griflit, az ősnymaraló gyermekei „Ördög“-öt ordítva visongták körül, a dáma „Gyere ide, Burkuskám!” — szóval ölelte magához, mialatt a klubtagok Griflit kiabáltak feléje. Így derült ki Grifli szélhámossága, aki egyszerre öt helyen volt kóbor, ragaszkodó, szegény, nyomorult, éhező, kis kutya, de egy helyen sem volt rendes, szófogadó és házörző eb. A klub azonban mégis megtartotta Griflit és megbocsájtotta neki ravasz taktikáját, mert olyan kedves volt.

A szélhámosok tudniillik mindig kedvesek.

Grifli szélhámosságát, tündöklését és bukását mint lelkes kutya barát és kutyalélektanbúvár megírtam egy cikkben, ami azonban nemcsak a nagyközönség előtt fedezte föl Griflit, hanem ennek nyomán jelentkezett a kutya állítólagos, valódi, jogos tulajdonosa is. Egy igen derék és kövér asszonyság, egy hasonlóan derék és kövér asztalosmester felesége, aki egy napon megjelent abban a házban, ahol a sánta Griflit ápolgatták és kengették s visszakövetelte a kutyát. A kutyáját! Ez ellen nem volt apelláta s a derék eb szabályosan visszaszolgáltattott eredeti tulajdonosának. Ez hazavitte s otthon azt mondta neki, hogy feküdjék a sarokba és maradjon veszteg. Nem egészen ilyen szépen mondta... Grifli erre egyet nyikkant, azután titokban kisompolygott a kertből s a szigorú tulajdonos — azóta

se látta. Grifli visszatért kóborlovag-életére és újra sorra kezdte látogatni régi házait.

Volt azonban Griflinek egy csöndes kutyapajtása. Régi dolog, hogy az ellentétek vonzzák egymást. Így nem csoda, ha ez a másik eb pontosan az ellenkezője a szélhámos kóbor kutyusnak. Mindenekelőtt abban különbözik Griflitől, hogy míg Grifli származása homályos, hogy ne mondjam szégyenletes, — addig a másik kutya: Snobi, a jeles és nevezetes francia buli Tömpe-családnak egyik aranyérmes képviselője volt. Ezenkívül pedig a legszelidebb kutya, aki valaha élt, mert a csontot is ki lehetett venni a szájából. Hűségben, ragaszkodásban, engedelmességben viszont olyan páratlan és megható, hogy három lépésnyire el nem marad a gazdájától. Snobi adott pacsit, szolgált s eltűrte, hogy a gazdájának gyermekei hol pápaszemes vénasszonynak, hol jazz-band muzsikusnak, hol szakácsnénak öltöztették föl. Engedelmességénél csak türelme volt határtalanabb, de mind a kettőnek alapja nyilván egy magasabbrendű bölcselmi álláspont, melyet az öregedő buli a világrenddel s az emberiséggel szemben elfoglalt.

— Bele kell törődni mindenbe és örülni kell az életnek, úgy ahogy van! — ez a gondolat tükröződött örökké benyomott orrú pofáján és kedves bamba szemeiben.

Nos ennek a szelid, jólelkű, fölényes nyugalμού kutyának furcsa és különös pajtása volt a fiatal, hányaveti, haszontalan lurkó, a Grifli, amelyik elfalta előle a csontokat és elkapta a nyalánkságo-

kat. És mégis összeszoktak, együtt hancuroztak a tennispálya mellett és a Dunaparton. Jóban voltak. Egy napon azonban Snobi észrevete, hogy az ő asszonya Griflit kényezteti és attól kezdve vége volt a barátságnak. Azontúl minden falaton összemarakodtak, minden félórában összekaptak, mert szélhámos kutya vagy derék kutya, vidám kutya vagy szomorú kutya, kóbor kutya, vagy engedelmes kutya — mind egy kutya: írigy kutya!

Ezzel a verekedésével azonban Grifli végleg elveszítette népszerűségét a klubban is s különböző addigi vendéglátó gazdái fölháborodásukban hangos „takarodj“ és „kuss“ kiáltásokkal fogadták, ha a szokott időkből megjelent udvarukban.

Grifli sorsa ezzel beteljesedett. A vígan élő könnyed szélhámos — koldussorsra került. Nap-hosszat az utcán kóborolt, néha a mészárosnál kapott valami eldobott húscafatot, vagy a fűszeres szánta meg s eléjevetett holmi maradékot.

Grifli kezdett elvadulni. Szőre borzas volt, piszkos, a szeme csipás, a járása sem volt már a régi, csöndesen kullogott s ha embert látott, messze oldalgott el tőle. Úgy látszik az újabb napokból néhány kemény oldalbarúgás emléke volt már buksi fejében.

Egy nap azonban megállott az én kapum előtt. Előbb csak csöndesen nézte a vasajtót, azután halkán és vékonyan vinnyogni kezdett.

Észrevettem. Odamentem és beeresztettem.

Attól kezdve az én kutyám.

És kiderült róla, hogy igen derék, hasznos házőrző eb.

Ha ugat, úgy ordít, mint egy ambiciózus tenorista. A nap legnagyobb részében azonban nem ugat, hanem alszik, mint egy mormota. Viszonyunk határozottan baráti. Nagyon szokott örülni, ha hazaérkeztem és ha nekem is van kedvem hozzá és ha neki is van kedve hozzá, — akkor el szoktunk mulatni egymással. Én csak kutyanak hívom — és ő ezt szépen tudomásul veszi. Ha én fütyülök neki, ez azt jelenti: no most idejöhetsz; ha ő hozzám jön, ez azt jelenti: no most van időm, ráérek!

Igy azután megélünk valahogyan együtt. Ő mindennap megkapja tőlem a negyedrészes kockacukrárt, ő viszont minden ebéd után bekísér engem a szobámba s ott mellettem, a divány előtt, alszik egy órát.

Ha rossz fát tesz a tűzre, megverem: ha jól viselkedik, megsímogatom. Ezzel részemről a kutya-nevelés be is van fejezve.

Multkoriban valami vándor árus tévedt be az udvaromba s mert nem vettem tőle semmit, dühös szitkozódásba kezdett. Erre Grifli, aki közben óriásira nőtt meg, nekiugrott és megharapta. Ebből természetesen hivatalos eljárás lett, pör, kártérítés és hathetes vesztegzár Grifli számára.

A kutyát a fogság végleg megtörte. Csöndes, szomorú eb lett belőle, most már soha el nem mozdul hazulról, naphosszat ott hasal a konyha előtt, de ha engem meglát, odaszalad, rámugrik, a kezemet nyalja és néz, néz azzal a kedves, húséges kutya-szemével.

Grifli megtért. A szélhámosból becsületes kutya lett, a kóbor ebből hűséges barát.

Miért mondtam el az egészet?

A napokban hallottam, hogy valaki azzal szólta le egy ismerőst, hogy kimondta rá: hűtlen komisz kutya! Én pedig azt hiszem, nekünk embereknek nincs jogunk ilyen fölényesen ítélni még arról a kutyáról sem, mely az ősi ebszokást megtagadva egyszer — valamiért — hűtlen lett volna. Biztosan volt rá oka.

Mert gondolkozzunk csak! Hányszor történik meg, hogy emberi szélhámosból később derék, dolgozó férfi lesz? És a kóbor lovagokból mikor lesz hűséges, hálás és áldozatkész barát?

Nálunk embereknel ez inkább fordítva szokott megtörténni. Az ember ok nélkül hűtlen.

Ha igaz az, hogy minden mesének tanulsága kell legyen — akkor talán jogom volt hozzá, hogy elmondjam Grifli szélhámoságát, tündöklését, nyomorát, megtörését és megtérését.

Olvassák épüléssel, akik szeretik a kutyákat s méginkább azok, akik — nem szeretik az embereket.

VILLAMOSON

Vasárnap estefelé felültem egy villamosra. A sötét utcán hűvös köd szitált s a dunaparti lámpások pislákolva vesztek el a sűrű homályban, amely elfödte a házakat és beburkolta a járókelőket. A villamoskocsi tele volt s nekem csak az elülső ajtó melletti keresztpadon jutott hely, — oda ültem be a belső sarokba, háttal az útiránynak. Nem szeretek hátrafelé ülni, mert mindig valami bizonytalan érzésem van, ha nem látom, merre visz az utam. Az ablakon azonban úgy sem lehetett kilátni, mert a savanyú és áporodott levegő, amely a kocsit megtöltötte, elfátyolozta az üvegtáblákat. A vezetékben valami baj lehetett, mert a kocsi lámpái nem égtek, csak sárgás-piros izzásban remegtek, el-elaludva és ki-kigyulladva a tarka reklámtáblák között. A kocsiban majdnem sötét volt s az emberek alakja, arca elmosódva vegyült össze. Csupa ismeretlen ember, a férfiak mélyen szemükre húzott kalapokkal, a nők lehajtott fejjel. Senki sem beszélt. Mély, szinte kínos csönd volt a kocsiban, amely dörömbölve rohant sínein, — csikorogva a fordulóknál és nagyokat zökkenve a megállók előtt.

Hiába próbáltam az ablakon kitekinteni, az üveget kívülről most már eső verte. A sötét esté-

ben, a ködben most már magam sem tudtam merre járunk, amikor valami furcsa, idegen és kellemetlen érzés fogott el. A kocsi csöndje, a szótlan emberek hallgatása nyomasztó súllyal kezdett rámnehezedni s valami olyasfélét éreztem, ahogy háttal ültem a villamos haladásának, hogy ez a kocsi most velem hátrafelé megy, nem oda, ahová menni akartam, de el onnan, ahol előbb voltam. Azt kezdtem érezni, hogy a dübörgő villamos, amely velem és a többiekkel rohant a decemberi estében, visszafelé száguld velem valami ismeretlen, komor mélységbe, hátrafelé valami távolba, amely messze van, de nem tudom, hogy hol és milyen messze. És ment a kocsi, szinte száguldott most már s én kényelmetlenül, idegenül, idegesen és félelmesen, de valahogy legyőzve és tehetetlenül ültem ebben a hátrafelé sietésben, nem hallva semmit a csöndben és nem látva semmit a sötétben.

... Országház, — kiáltotta be a kalauz s erre a szóra belém döbbent egy pár régi év emléke. A villamos megállt. Hátam mögött a perronról egy asszony szállt le. A kesztyűmmel letöröltem az ablakról a párát és az összefolyó cseppektől homályos üvegen át, utána néztem a távozó női alaknak. A kocsiról leszállt asszony mozgása, ruhájának körvonala, a járása, igen a járása szinte megrémítő hasonlatosságot kápráztatott meg előttem.

— Szent Isten... a mama... — és belém vilant pár év előtt elhalt anyám alakjának eleven emléke... Mi volt ez?... És miért mentünk most el az Országház mellett? Évek óta nem járok oda,

csak néha-néha. Miért jött velem most a villamos az Országházhoz, ahol évek előtt napjaimat töltöttem, mint ujságíró.

Hát hová visz engem ez a kocsi? Hová visz ez a kocsi engem hátrafelé? Hátrafelé? ... Nem, nem! Vissza! Igen. Csak vissza, visszafelé.

— Hé, kalauz! — de éreztem, hogy a hangomnak semmi ereje nincs, mint ahogy néha álomban nem hallja az ember a saját hangját. A kocsi dübörögve rohant tovább és a kalauz nem hallotta kiáltásomat. És a többiek se hallották. Ott ültek tovább közömbösen és szótlanul, nem is figyelve rám. Kik ezek? Kik ezek az ismeretlen emberek, akikkel együtt megyek hátrafelé, visszafelé, igen, visszafelé ... Kik ezek?

... Wurm-utca! — kiáltotta be a kalauz. A kocsi elején erre felállott egy öreg úr, akinek nagy, fekete pápaszeme volt és fekete csontnyelű, vastag botja. Leszállt és elindult be a Dunapartról a Dorottya-utca felé ... Dorottya-utca ... ott volt a nagyapa hivatala ...

— Nagyapa! — akartam utána kiáltani, de a kocsi már dübörögve, zengve rohant tovább ... De hát mi ez? ... Hisz a nagyapám több mint tíz éve meghalt. Hát hová megyünk mi? Hova megyünk mi vissza? Hová visz rohanva ez az őrült kocsi ... sötétben a sötétbe száguldva? ...

... Vigadó! — szólt újra a kalauz hangja. Az egyik ülésről most hirtelen nevetve ugrott fel egy fiatal lány ... vagy asszony ... én nem vettem észre

eddig, mert a velem szemben ülő nagy darab ember eltakarta.

— Itt vagyunk! Jöjjön Pista! Még itt marad! — nevetett. Hogy nevetett!... Jaj! Hiszen ez ő! Hát persze... Igen. És a parfóm... gyöngyvirág... igen, ez ő volt... Szent Isten... tizenöt éve nem láttam... Világos gallérja még megvillant az ajtóban, de már leugrott és belekarolt idegen férfikísérőjébe, akivel sietve mentek a bálterem kivilágított óriási ablakai felé. A sarkon még megvillant világos harisnyája, aztán a köd elfedte egészen...

— Ilu... — akartam utána kiáltani, de elszégyeltem magam s lehajtottam a fejemet.

És a kocsi rohant vadul tovább. Vadul, szédítőn robogott tovább, fordulókon és keskeny utcákon keresztül. Magas házak között zörögve és recsegetve rohant a kocsi.

Most hirtelen megtorpant valahol. A kalauz megint bekiáltott:

— Egyetem!

— Egyetem? — Hiszen az már húsz év!... Homlokomhoz kaptam, melyet kiverő a verejték. Húsz év!... Jaj... Hogy rohanunk... hogy rohanunk visszafelé!... Ez rettenetes! Hát hová fog vinni ez a tébolyító, furcsa esti utazás, amelynek célja ismeretlenül áll a hátam mögött. Az Egyetem kapujában sovány, magas fiatalember állt, háttal a villamosnak. Sötét harangkabátban, a kezeiben könyvek. Ez milyen különös, — egészen az én kabátom. Az én régi, diákkori kabátom. Milyen furcsa, kísérteties,

igen, valósággal kísérteties dolog... Hová megyünk? És miért?...

Szentkirályi-utca! — Igen, hát persze. Itt kell leszállni. Itt kell bemenni a Trefort-utcába, a gimnáziumba. Hát persze!...

— A Gyurka! és a másik a Pali, hát persze!... — megborzongtam, a hideg futott át a hátamon. Két pajtásom a gimnáziumból, akik egymásután haltak meg két év alatt... Én, én tettem le a koszorút az osztály nevében mind a kétszer... Harmincegy éve... És huszonöt éve... irtózatos, hogy rohanunk itt visszafelé... A kocsi már félig üres. Mikor szálltak le? Hát hol van az öregasszony?... Jaj... A nagymama volt. Igen! És az a másik, az a fehérhajú. Az is. Hát persze. De hogy is nem ismerem meg mindjárt. Az a másik a nagyanyám. És az a férfi. Erős, szép szál ember, aki még az Irányi-utcánál leugrott?... A keresztapám. Igen, a híres orvosprofesszor... Ott lakott a Kígyótéren... Hát persze. És most már mind leszálltak... Egymásután. Nem szólt egy szót se, egyik sem. Hogy rohan ez a kocsi! Hogy rohan! Nem, most már nem szállok ki... Tudni akarom, hová megyünk... Tudni akarom!...

...Nagykörút, Rökk Szilárd-utca!... Igen, itt laktunk. Erre sétáltam mindig az apámmal vasárnap délelőtt. Itt ebben az utcában kezdtem az elemi iskolát. Negyvenegy éve! Negyvenegy év!... Milyen gyorsan, milyen rettentő gyorsan tettük meg ezt az utat! Én édes, jó Istenem! Negyvenegy éve!

És még mindig megyünk, még mindig megyünk

hátrafelé. Már egész üres a kocsi. De hová megyünk? Hová visz engem ez a rettenetes villamos? ...

A sötétség egyre nagyobb lesz, a kocsi lámpái egészen kialudtak ... Künn az utcán sűrű és sötét a köd. Hová megyünk?

Dermedten és kétségeesetten ültem. Ujra meg újra föl akartam kelni, hogy kiugorjak ebből a kocsiból. Nem bírtam. A lábamat nem bírtam megmozdítani. A kezemet nem tudtam kinyújtani. Nem tudtam hátra fordulni, hogy legalább egyszer ... végre egyszer szembe is nézzek azzal — ahová megyünk. De nem bírtam megfordítani a fejemet.

A kocsi nagyot zökkent és megállt.

— Tessék kiszállni! Itt vagyunk a remizben! Már nem megyünk tovább!

Fölálltam és kifelé támolyogtam a kocsiból, tapogatózva és szédülve léptem le a két lépcsőn és ott álltam a remiz bizonytalan körvonalú, sötét, rideg, idegen házai között.

Magamban. Szörnyűségesen egyedül.

Sietve mentem a széles kapu felé, amelynek oldalában sárga lámpa világított. Rohantam, most már magam rohantam, el csak ettől a kocsitól, csak legyen egyszer már minél messzebb, hogy vége legyen ennek a nehéz lidércnyomásnak, ennek az egész szörnyű emléknek, ennek a céltalan és úttalan utazásnak! Ki, ki ezen a kapun, ezen a nagy nagy végtelen nyíláson ... Ki ... Ki innen!

Kiléptem a kapun és föllélegeztem. Az úton friss, eleven villamosok szaladtak, nehéz társzekerek

zötyögtek — s emberek mentek az esti homályban,
— sietve erre és arra.

De hol is vagyok voltaképp? Jaj, de jó, hogy kiszabadultam ebből a kocsiból, hogy vége ennek a visszafelé menésnek, ennek a hátrafelé rohanásnak. Jaj, de jó, hogy vége.

— Hol vagyok most, kérem? — kérdeztem egy embertől, egy magas hosszú kőfal szürke sarka mellett.

— Hát hol volna! — mondta nevetve az ismeretlen ember, akinek fényes és éles szemei voltak és csúnya vörös kis szakálla... — hát hol volna, hahaha! A temetőnél. Ott hát, a Kerepesi temetőnél.

JULIE

A kis Szvacsek boltja, vagy ahogy ő nevezte, műterme, ott húzódott meg a szűk és csöndes belvárosi utcában, közel a mágnások kaszinójához. De a régi, viharvert címtáblák előtt, amelyeken díszmagyaros urak kopott képe díszelgett meredt szemekkel és bodros hajjal — fényes fogatok és természetes autók hallgatták órák hosszat a két réztányér nyikorgását a szélben.

Szvacsek ugyanis borbély volt és fodrász, de inkább csak fodrász. A beretválást rábízta a két segédre, a hosszú tótra és a kövér svábra, mert mélyen lenézte a férfihajakkal és szakállakkal való bíbelődést. Kivételt csak a híres Szentkláry Tamás gróffal tett, mert az öreg kegyelmest valósággal meg kellett nyúzni, olyan símának szerette kemény és hegyes állát. Az urak részére egyébként is csak két hely volt a boltban, ám az elrekesztett hölgy-szalonban, ahová az öreg, sárga ház boltíves kapuján át lehetett bejutni, négy bársonyszék várta a dámákat a szépségápolás csodálatos és rejtelmes eszközei között. Ez az alacsony, tarka kárpittal bevont kis terem volt Szvacsek bűvös birodalma, amelynek küszöbét mindannyiszor valóságos áhítattal lépte át a kurtalábú, kerekfejű mester, aki a

maga mesterségét minden művészetnél különbnek tartotta.

— Mi az a szobrász, meg a festő, kérem? — szokta magyarázni a segédeknek — ... durva kövekkel és büdös festékekkel dolgozik! Az igazi művészet a mienk, kérem, mert mi az illatos és puha női hajnak adunk formát! ...

Ezt a mondást lehet, hogy ő találta ki, lehet, hogy hallotta valahol, de naponként legalább egyszer elmondta. Szvacsek már túl volt a harminc éven, de lelkesedése a női hajért soha nem lankadt. Szenvedélyesen fésült és egész nap új frizurák kitalálásán gondolkodott. Ha más nem akadt, a kirakat viaszbabáinak parókáját fésülte át, meg át, — mindig más és más hajcsodával lepve meg előkelő közönségét. Addig fésülte, bodrozta, szépítgette a grófnőket, a bankárnékat és a viaszbabukat, amíg egy napon eleven babát állított be az üzletébe: meg-nősült.

A felesége csinos, de csöndes, formás, de igénytelen asszonyka volt. Juliskának hívták, bolti lányként volt alkalmazva a szemben lévő szabóteremben. Ugy ismerkedett meg Szvacsekkel csöndben a csöndes utcán és úgy is ment hozzá feleségül, mintha csak átsétált volna váltásért a szabóteremből a fodrászboltba. Juliska nagyon egyszerűen járt, simán csavart kontyban hordta a haját, amely elől puhán a homlokára hullt. Az asszonykának komolyan tetszett az ura, aki ugyan se szebb, se csúnyább nem volt a fodrászok átlagánál, de föltöbb érdekesebben tudott beszélni külföldön töltött

éveiről. Ezekben az elbeszélésekben sűrűn szerepeltek bizonyos marquisek, milliomos misszek és még milliomosabb kokottok, akiknek érzelmeiről a kis Szvacsek néha szerénytelenül indiszkrét kijelentéseket engedett meg magának. Juliska csillogó szemekkel hallgatta az ura beszédeit, bár inkább a hölgyek ruháinak, mint szívének titka iránt érdeklődött, amit a mester az illendő szeméremnek tulajdonított.

Juliska tehát, mint a fodrász felesége, elfoglalta helyét a pénztár trónusán, ahol az ura harisnyáit foltozgatta. Onnan csodálta a mester nagyszerű ügyességét, amellyel a pompás tornyokat és dús hullámokat fodrozta parfümös vendégei fehér homloka körül. Ugy nézte ezeket a pompás frizurákat, mint azelőtt a szalónban a selyempongyolókat és prémes kabátokat, mint az ékszerek kirakatában a gyöngysort, vagy a fodrászbolt előtt a símán gördülő autókat — titkos, bámuló női irígységgel. De az soha eszébe nem jutott, hogy — neki is lehetne ilyen.

Egy este azonban zárás előtt a kis Szvacsek fontoskodó arccal fordult a feleségéhez és kijelentette, hogy meg fogja mosni champonnal a haját.

— De nem lesz semmi baja a hajamnak?

A fodrász a híres egyetemi tanárok fölényével intett:

— Az én kezemben? Arra még nem volt eset! Várj csak, fiacskám, majd meglátod, mit csinálok én a te hajadból.

Azzal megfordította a széket, háttal a tükörnek

és hozzákezdett a hajmosás bonyolult műveletéhez, közben pedig egyre beszélt:

— Te nagyon csinos, igazán nagyon csinos asszony vagy, édesem, de a hajad, kérlek szépen, — az el van hanyagolva! ... Borzasztóan el van hanyagolva ... Bocsáss meg, ezt meg kellett mondanom ... Az én feleségem, kérlek szépen, nem járhat ilyen frizurával ... Ezt az én üzleti jóhírem nem engedi meg. Éppen ma mondta a Belsey báróné, hogy: a kis feleségét is megfésülhetné már egyszer, kedves Szvacsekem! ... — Így mondta: kedves Szvacsekem — és igaza volt, kérlek szépen ...

— A Belsey báróné — sóhajtott Juliska —, annak könnyű szép frizurát csinálni, micsoda gyönyörű vörös haja van ...

— Vörös? Hehe! ... Micsoda vörös? ... Szvacsek-féle vörös ... Az a hajszín is az én művem!

— A báróné festi a haját? — csodálkozott Juliska szelíd megbotránkozással.

— Hát persze, épúgy, mint a szóke Derzsey Mici művésznő, akinek azelőtt épp ilyen haja volt, ilyen kócos barna haja, mint a tied. Óh, a Mici művésznő nagyszerű nő, — és azzal valami hosszú sikamlós történetbe kezdett a primadonnáról és valami grófról, aki bankigazgató is volt és autón vitte a tengerpartra a Mici művésznőt.

— Ó, gróf! ... — sóhajtotta az asszonyka, akit a sok furcsa illat és a fülledt meleg levegő kissé elszédített, — gróf ... autó, tenger! ... A tenger! — Juliska behunyta a szemét. — A tenger ... ő még sohase látta a tengert.

Szvacsek hirtelen megfordította a karszéket. A felesége belenézett a tükörbe és felsikoltott, a fényes lapról egy idegen nő nézett rá, — kibortott szőke, rövidre vágott hajjal.

— Mi az? ... mit csináltál, Péter? ... Jaj, a hajam! — és elkezdett sírni.

— Hehehe, úgy-e, hogy milyen nagy művész vagyok én? Ez aztán a hajszín! A legutolsó divat. Szébb, mint a Micié. Ez már nem a régi szobalány-haj! . . .

Juliska azonban toporzékolni kezdett:

— Mosd le ... azonnal mosd le ... azonnal! Nekem nem kell festék, rajtam sohase volt festék! Mit csináltál? Levágtad, jaj, jaj! — felugrott a székből. Az ura visszatartotta:

— Hohó, előbb megfésülünk, azután beszélj majd!

Juliska csöndesen sírt. Az ura pedig fésülni, kefélni kezdte a haját, sütővasakkal és egyéb titokzatos szerszámokkal ügyeskedett és mire az asszony sírása elcsitult, kész volt a frizura. Micsoda frizura! Mint egy gyönyörű korona, úgy ragyogott a haj Juliska fején, aki a tükörbe nézve elámult a maga csodálatától és elfelejtette a haragját — és elfelejtette a régi haját. Ahogy jól szemügyre vette magát, szinte ellenségesen, mint egy idegen asszony a másikat — a régi szemével az új szőke asszonyt — már maga is úgy találta, hogy a szőke haj határozottan jobban áll az arcához, csak a szája halványul el kissé mellette.

Egy hét múlva Juliskának már égő vörös haja

volt, az ura pedig minden nap más frizurát fésült a feleségének, aki e hét alatt egyébként is csodálatos változáson ment át. A járása lassúbb lett és ringó, a tartása büszkébb, a mosolya kacérabb és hidegebb. Ott ült a pénztárban most is, de már nem foltozott harisnyát, hanem a körmeit pirosította.

Juliska újabban be-benézett a férfiterembe is, ahol a hosszú tót és a kövér sváb csöndes bámulattal nézett rá. Juliska a hatást kereste a férfiteremben és örült, ha egy-egy vendég szeme csodálkozva akadt meg hajának vörös-arany tornyán. Egy nap az öreg Szentkláry grófot találta a boltban, aki nagy szemeket meresztett rá és ámulva kérdezte a kis Szvacseket:

— Mióta vörös a felesége?

A mester jelentősen mosolygott:

— Mióta én foglalkozom a hajával! Mert én jó férj vagyok, kérem, tetszik tudni, kegyelmes uram.

A gróf összehúzta a szemöldökét és szigorú száján egy vidám ránc futott végig.

— Jó férj? Azt hiszi? Lehet... Hogy hívják a feleségét?

— Juliska — felelt Szvacsek helyett az asszony.

— Juliska? — rázta fehér fejét az öreg kegyelmes — nem illik magára... most már nem... inkább Julie... — lehúnyta a szemét — igen, Párisban, a Rat Mortban ismertem egyszer valakit... Juliet — a hangja meglágyult — az volt ilyen, éppen ilyen... Végeredményben igaza van, kedves Szvacsek. A szép haj, a szép asszonyon tényleg na-

gyon szép! Olyan, mint a karcsú lábon a lakkcipő, meg a selyemharisnya . . .

És mélyen az asszony szemébe nézett.

Juliska, azaz Julie pedig másnap felemeltette az urával a kosztpénzt és harmadnap füstszínű selyemharisnya feszült karcsú bokáján, a lakkcipő felett, amelyet most már mindennap hordott, nemcsak ünneplőnek. A selyemharisnya fölött azonban nevetéséges és rút volt a sötétkék kartonszoknya. Szvacsék ebédjei és vacsorái tehát soványabbak lettek, de Julie egy hónap múlva könnyű creppe-ruhában járt be a boltba. Már nem ült egész nap a trónuson. Sokat sétált a korzón s a Váci-utcán és délután a híres cukrásznál uzsonnázott és . . . és a szája sem volt már halvány a vörös haj mellett. Piros, égő piros volt a szája, az arca pedig hamvasan rózsaszínű. A mester nem haragudott a feleségére, amiért elhanyagolta az üzletet. Sőt maga küldte és maga szerezte be neki a különböző púdereket, kenőcsöket és egyéb szépítőszeret.

— Te vagy az én eleven reklámom! — mondta büszkén és nézte a szépségében kivirult Juliet.

Ősz lett. Az asszony egyre ritkábban mutatkozott Szvacsék boltjában, ahonnan az öreg Szentkláry gróf, a mester nagy fájdalomára, valahogy egészen kimaradt. Szentkláry nagy zöld autója nem fordult be pöfögve a kis utcába többé, de Budán, az Uri-utca csöndjében, sokszor látták elsuhanni a címeres gépkocsit, amelynek mélyében egy vöröshajú, prémbe burkolt fiatal asszony ült. A téli hónapok is elmúltak és egy áprilisi napon Szentkláry

gróf a kaszinó előtt találkozott a kis Szvacsekkel. A fodrász egészen ki volt kelve magából, az arca sápadtan vonaglott, a kezei reszkettek és izgatottan rohant oda a régi vendéghez. A gróf egy percre meghökkent:

— Mit akar ez az ember?... Hiszen már régen...

Nem fejezhette be riadt gondolatát, Szvacsek siránkozva szólította meg:

— Kegyelmes uram! Kegyelmes uram! Milyen szerencsétlenség! A Zsüli!...

Az öreg excellenciás valami megkönnyebbülést érzett és részvéttel kérdezte:

— No, mi az? Mi történt vele?

A kis Szvacsek lehajtotta a fejét és halkán mondta:

— Megszökött! Itthagytott! Engem, kérem, aki olyan jó férje voltam... igazán, kegyelmes uram... én, kérem szépen, a férjek mintaképe voltam... és megszökött... egy parkettáncossal, kérem... Hát igaz, hogy nagyon szép fiú, de hát mi az, kérem, egy parkettáncos? Ezért itt lehet engem hagyni, engem, a híres fodrászt... a hölgyek kedvencét... hát meg lehet ezt érteni?

A gróf elgondolkozva nézett maga elé és szép percekre gondolt:

— Egy parkettáncos? — gondolta — csak egy parkettáncos? Dehát persze fiatal... Kár! — mondta azután hangosan.

Kezet nyújtott a kis Szvacseknek, aki megha-

tottan fogta meg vékony ujjaival a gróf erős, de már fonnyadó tenyerét.

— Hát lehet ezt érteni, kérem? — sóhajtott a kis fodrász — hogy lehetett rossz a Juliska... a Zsüli... Megcsalt, pedig én mindennap magam fésültem... pedig mindennap én magam fésültem!...

HAJTÁS

Ahogy a benedeki földek szélén leszálltunk a kocsiról, vászonruhás magas fiatalember lépett oda hozzánk:

— Uraim — mondta —, Gábor bátyánk megbízásából én rendezem a vadászatot. Azt hiszem ugyan, fölösleges benneteket figyelmeztetni, de mégis kérek mindenkit, hogy a történyt minden kukorica végén vegyétek ki a puskából.

Szomszédom, az öreg Csapy Mihály, a járásbíró, valamit morgott magában vastag vörös bajusza alatt, mire a fiatalember feléje fordult és most már kissé éles hangon folytatta:

— Akinél a figyelmeztetés dacára az úton töltött fegyvert találnék meneten kívül, — azt a legnagyobb sajnálatomra kénytelen lennék egy órára a vadászatból kiállítani! — elnevette magát. Duzadt, piros szájából kivillant az erős fogazat, mint valami ragadozóé:

— Remélem, nem fog sor kerülni rá. De a korrektség az első a vadászatnál, tehát meg kellett mondanom... — megbiccentette a fejét és az első kocsihoz lépett, ahonnan két úr és egy fiatal lány szállt le: a házigazda, Harmaczy Gábor és a leánya,

Judit, meg Horowitz, az öregedő, kövér, pirosképű emberke, ideszármazott morva gyáros.

Horowitz az erélyes fiatalemberhez fordult:

— Remélem, a hölgyvadásszal nem lesz olyan szigorú.

— Sőt — felelt ez nevetve — a lehető legszigorúbb! Egyáltalában nem rajongok a női vadászokért.

Hirtelen a jegyzőhöz fordult, aki éppen a pus-káját szedegette elő a bőrtokból:

— A jegyző úr pedig nem fog megint szaladó fogolyra löni. Ez egyenesen beleütközik a nemzetközi vadászati szabályokba.

— Hát repülő nyúlra szabad löni? — dohogta a járásbíró — Kölyök, ez akar minket tanítani!

— Ki ez az eleven becsület-kódex? — kérdeztem. — Mikor reggel bemutatkozott, nem értettem a nevét . . .

— Nem ismered? — mondta az öreg úr —, nagy legény ez itt. Makk Istvánnak hívják és aljegyző a megyénél. Egyébként ezen a vidéken nagy tekintély a lovagiasság terén és sportügyekben . . .

Dühösen megvakarta rövid sörtehaját:

— Őriási! Még ő tanít engem!

Az öreg úr külsőleg valami jobbfajta csősznek látszott, belül pedig afféle nemes vadorzó volt, aki sem a tilalmi idővel, sem a kényesebb illemszabályokkal nem sokat törődött.

— Láttad a táskáját, meg a kamasniját? — kérdezte. — Csupa vadonatúj sárga bőr! A kabátját a walesi herceg is felvehetné. Elbizakodott

úrfi, akár a főispán, a gróf, aki a nyakunkra hozta!.. Pesti!

Abban, ahogy ezt mondta, volt valami nagy lenézés és felsőséges gőg. Körülbelül olyan hangsúllyal jelentette ki ezt, mint amikor mi, pestiek, mondjuk valakiről, hogy — vidéki.

— Nem tudom, mit ettek rajta? — dohogott az öreg — De ezek is kényeztetik, mint egy princet... Folyton ott lóg Gáboréknál, amint látom, a kis Judit körül legyeskedik.

— Szép és érdekes leány ez a Judit — mondtam.

— Judit kincs, édes öcsém — egyetlen és nagyszerű teremtés. Különb jellem sok férfinál... És jó, mint egy falat kenyér... Az ilyen fráternek azonban aligha kellene, ha megtudná, hogy semmije sincs . . .

— A Harmaczy leánynak?

— Annak hát... Te persze azt hiszed, hogy ezen a határon itt, amit látsz — kukorica van, lóhere és köles... Pedig bankteher van rajta, kedves öcsém — olyan magas bankteher, hogy még ez a szép hosszúszárú kukorica se látszik ki belőle . . . Csoda lesz, ha Gábor a védettséggel még egy évig húzni tudja a dolgot . . .

— Tudja ezt Judit?

— Talán... De Horowitz, a kövér kis morva biztosan tudja, mert újabban erősen környékezi a leányt.

Felénk mutatott. Horowitz tényleg most is Judit mellett állt és nagyon magyarázott neki valamit. A magyarázat azonban nem lehetett elég meg-

győző, mert a leány haragosan megrázta a fejét és otthagytá a morvát.

Csapy lenézően intett egyet:

— A pénzével akar hatni rá... No akkor ugyan várhat, mert barátom, ez a leány...

Makk Pista megint kiabálni és rendezkedni kezdett. Felállította a stráfot és belefujt kis trombitájába. Indultunk. Az első táblákban alig volt fogoly. A második fordulónál azonban már erősen szólt a puska. Különösen Makk dolgozott sok szerencsével. Judit fegyvere nem durrant egyszer sem, pedig folyton kiáltottak mellette a hajtógyerekek.

— Tiró!... Tiró!...

Judit mellettem ment. A föl-fölröppenő csapatokra ránézett, de föl sem emelte rájuk a puskát. Karcsú alakja halkán suhant a lóhere fölött, fekete haját a szél borzolta, a szeme pedig — mély és sötét szeme volt — a messze látóhatárra révedt.

— Mi az? — kérdeztem az uton tőle. — Hát maga nem vadászik?

Furcsa mosollyal nézett rám:

— Éljenek szegények! Az élet szép... olyan szép! — végigsimított a homlokán — és olyan gyönyörű, ahogy nekiröpülnek a világnak!

A harmadik menet alatt tovább folyt a nagyszabású öldöklés és Csapy bácsi úgy puffogott, mint egy dühös motor — mindenáron be akarta hozni Makk előnyét, aki most szórakozottan és elkésetten lövöldözött. Makk Judit másik oldalán haladt, a stráf szélén. Az arca változatlanul hetyke és gúnyos volt, de néha lopva a leányra nézett s olyankor a szemé-

ben valami nyugtalanság remegett. Judit sokszor fordult feléje. Vagy a fiut nézte, vagy az eget, amely az augusztusi napban a kékacél fényével ragyogott.

Hirtelen felvillant bennem a gyanu: e között a két ember között valami nincs rendben.

— Mi történhetett itt? — ahogy elnéztem őket, észre sem vettem, hogy már végére értünk a kukoricának. Megálltam és tovább figyeltem a leányt, aki most Makkhoz lépett és mondott neki valamit. A fiatalember elvörösödött, aztán hirtelen odajött hozzám és kezébe vette a puskámat:

— Szabad, kérlek?

Most én pirultam el: a fegyver töltve volt — a töltényt elfelejtettem kivenni.

Makk bosszantó, zavart, tettető kedvességgel, amelyért legjobban szerettem volna nyakonütni, karofogott:

— Bocsáss meg, kérlek, de kénytelen vagyok felkérni téged, hogy egy órára állj ki a vadászatból. Gábor bátyánk nagyon szigorú és nem tehetek kivételt még veled sem. Ülj föl addig a kocsira. A hajtás egyébként úgy sem kezdődik egy órán belül... Igazán nagyon sajnálom.

Szabadkozó mozdulatot tett:

— Azt hiszem, belátod, hogy korrektül viselkedtem. A szabály — szabály... Gavallérembernek ezt meg kell érteni!

Azzal már ment is tovább. Végtelenül bosszantott a dolog, de igyekeztem egykedvű arcot vágni. Odaléptem a kocsinkhoz, ahol Csapy éppen új töltényekkel rakta tele zsebeit.

— Hohó úrfi — nevetett rám —, hát magát kiállította a tanár úr... A kölyök különben elég jól lövöldöz, de én mégis lehúztam... Hanem nem találod te furcsának, hogy ma folyton ez a Horowitz van Judittal, Makk pedig alig beszél vele... Nekem ez a dolog nagyon gyanus! Ugy látom, itt nemcsak fogolyra vadászunk, — hanem őzikére is.

— Hogy érted ezt, Mihály bátyám? — kérdeztem.

— Láttál már kopóval őzet hajtani?... A vadász leül és a kopók odahajtják neki az őzet... Furcsa, furcsa ez az egész...

— Mi nem vadászunk kopóval!

— Mi nem, de valaki itt közülünk talán igen... És jó a kopója, az őzike pedig már is meg van riadva...

A vadászok Csapy nevét kiabálták.

— No szervusz, majd később! — azzal elment.

Untam itt az álldogálást és elindultam a Rába felé. Átvágtam a réten és bementem a füzesbe, ahol a bokrok szomorkodva hajoltak a vízre. A Rába lassan és szőkén folydogált. Játékos habok sodródtak körbe a kövek körül. Ahogy néztem, elálmosodtam és ledőltem egy hatalmas füzfa alatt, amely egészen elborított. Nem tudom, mennyit alhattam, de hirtelen közeledő lépésekre ébredtem föl.

Elcsukló, lihegő női hang sírta:

— Hitványság... Hitványság...

Szent Isten! A Judit hangja...

Idegesen és fojtottan egy férfihang felelt rá:

— Mire valók ezek a nagy szavak! ... Nézze, Judit, értsük meg egymást ...

— Hitványság ... jaj nekem, micsoda hitványság! — fuldokolta a leány.

— Kérem az ilyen szitkozódással nem megyünk semmire! — kiáltotta érdesen a férfi.

Most megismertem ezt a hangot is: Makk volt.

— Maga azt mondta, hogy fontos beszélőnivalója van négyszemközt — folytatta Makk. — Tessék, itt vagyok. Amíg azok a vidéki bugrisok tarisznyáznak, elvégezhetjük. De gyorsan, mert a távollétünk feltűnő lesz ... És nyugodtan, kérem, Judit, csak nyugodtan ...

Hát jól éreztem mégis. Itt van a titok és most kitárul.

Nem lehetett kikerülnöm: ki kellett hallgatnom őket. A fejemet feléjük fordítottam.

A keskeny parti úton sápadtan és reszketve állt Judit. Szemét a könny még fényesebbé és mélyebbé tette. Ujjai görcsösen fogták vékony kis 28-as fegyvere csövét. De a büszke dereka megrogyva hajolt előre, a válla, a nyaka, a feje is előre-csuklott. Csupa alázatos könyörgés volt ez a leány. Makk közömbös arccal nézett rá, balkezeiben kis vessző volt, amellyel a lábszárvédőjét veregette. Csak néha rándult meg idegesen a szája. A fogait mutatta most is. Az egész ember egyetlen nagy, makacsul összeharapott, kegyetlen állkapocs volt, egyetlen éles gyilkos fogazat, amely összezárva is tépni és szaggatni tud.

Judit egy percig zihálva állt, azután szelíden kezdett beszélni:

— Jól van, Pista, hát csak nyugodtan... Maga két héttel ezelőtt megkérte a kezemet... Azt mondta, feleségül vesz — szava megint elcsuklott — én ezt elhittem... Ó! Hittem magának. És boldog voltam, mert nagyon szeretem magát...

A hangjában nem volt sem szemrehányás, sem keserűség, csak valami végtelen és megható, bánatos odaadás. Úgy buggyant ki a szájából ez a szó, mint nagy csillogó könny.

— Most pedig, az előbb, itt Horowitz odajött hozzám és megkért feleségül. Azt mondta, hogy menjek hozzá és ne várjak magára, maga úgy sem vehet el, mert én szegény vagyok... Hát én tudom, hogy az vagyok. Nem régóta tudom, csak három napja: de maga volt az első, akinek megmondtam. Mondja meg, úgy-e hazudott Horowitz?

— Azaz, hogy én nem egészen így mondtam.

— Szóval: igaz?

— Nézze kedves Judit, be kell látnia...

A leány felkapta a fejét és elszánt daccal nézett a férfi arcába.

— De maga tudja, hogy ez nem lehet! Nem lehet... Magának engem el kell venni!... Érti? Kell! — kiáltotta.

— Tudja, hogy kell! — a hangja újra könnyörgőre vált.

— Sajnálom, Judit, de magának be kell látnia, hogy a körülmények... Mi nem tehetünk róla!...

Tegnapelőtt még haboztam, de ma már nem tagadhatom: a mi házasságunk lehetetlen.

— Lehetetlen? — suttogta Judit.

— Az, lehetetlen... Mi két héttel ezelőtt még biztos és boldog jövőt, otthont tervezhattünk magunknak, de ma már tudjuk, hogy maga is szegény és nekem ma még igazán nem engedik meg a viszonyaim, hogy... Én, igaz, hogy megkértem, de végre is félre voltam vezetve!

— De Pista!

— Igenis, félre voltam vezetve... Most azonban világosan látom a helyzetet és a korrektségem nem engedi, hogy a bizonytalanságba vigyem magát.

A leány elhúzta a száját:

— A korrektsége?

— Igen, épp ezért keresem a helyes megoldást. Ez pedig az, hogy mi elválunk és maga hozzámegy Horowitzhoz, aki gazdag ember és szereti magát.

— Hát nem akarja érteni, hogy én már csak a maga felesége lehetek és senki másé.

Makk elnevette magát.

— Dehogyan nem, Horowitz boldogan elveszi és maga boldogan hozzá mehet.

— Egy ocsmány hazugsággal!... Ezt jól ki-eszelte — megrázkódott — Utálatos, utálatos.

Sírt. Makk idegesen szólt rá.

— Kérem, csak ne érzékenykedjünk!

Judit most a férfi vállára tette a kezét:

— Pista, hát ez a szerelem? — halkán mondta, szinte könyörgőn.

— Ez az élet... Na, ne legyen gyerek, Judit és váljunk el jó barátságban!...

A kezét nyujtotta. A leány egy lépést hátrált és nem fogott kezet.

— Parancsol még valamit? — kérdezte hidegen Makk. — Nem? Akkor megyek vissza, mert a hajtásnál ott kell lennem...

Megfordult és sietve elment. Judit összeszorított szájjal állt ott, azután a két ajka legörbült és hangosan zokogni kezdett.

— Pista! — mondta elcsukló gyereksírással — Pista!... Én megőrülök...

Az vissza sem fordult. A leány egy fának támaszkodott és az arcán lassan pergett le a könny. Később kiegyenesedett és jött a víz felé. De mintha meggondolta volna magát, megállt. Kinyitotta a fegyverét, megtöltötte és elindult a férfi után.

Én kerülővel mentem a kiserdőhöz, ahol a kocsik mellett a házigazda várt:

— No, gyere már... letelt az óra! — azután halkán hozzátette:

— Bocsáss meg, kérlek, ezért a kis kellemetlenségért! De tudod, a Pista gyerek ilyenben nem ismer tréfát! Nagyon korrekt fiú, igazi gavallér!...

Nyeltem egyet és mentem a puskámért. Pár lépésre állt Makk Horovitzcal és gyorsan, izgatottan magyarázott neki valamit. A morva boldogan vigyorgott hozzá. Ahogy elmentem mellettük, a halk beszédből is tisztán hallottam, ahogy Makk mondta:

— Még egy kicsit dacos, de azért menni fog a

dolog... Én kezeskedem róla... Csak aztán te se feledkezzél meg...

Nagy akácfa alól Judit figyelte őket elborult és kétségbeesett szemmel.

Készülődtünk a hajtáshoz. Félkörben álltuk körül a kis erdőt. Makk suttogva, nagyban rendelkezett:

— Csak kifelé lőni!... Lefúvás után itt találkozunk! — most felém vágott a szemével:

— De a töltényt előbb ki kell venni!

Messziről megszólalt a vadőr kürtje: a hajtók elindultak. Pár perc múlva a gyerekek kiabálni kezdtek.

— Bak! Bak!... Őz...

A bak azonban visszatört és nem jött lövésre. A hajtást lefújták. Gyülekezünk az erdő szélén. Már majdnem mind együtt voltunk, csak a járásbíró hiányzott és — Judit.

— Hol vannak ennyi ideig? — kérdezte Har-maczy.

Ebben a pillanatban eldőrdült egy lövés.

Nem tudtam, miért, de megborzadtam a hangjától. Valami furcsa, tompa dörrenés volt. Horowitz irigykedve szólalt meg:

— Mi az, hát mégis arra ment a bak?

De most hirtelen élesen és fájdalmasan hördült föl az erdő elejéről az öreg Csapy hangja:

— Segítség, emberek! Segítség!...

Makk izgatottan kiáltott föl:

— Hát tessék!... Az örök vigyázatlanság...

— felém fordult — láthatod, hogy mennyire igazam volt.

A jegyző odaszólt a körorvosnak:

— Hiába, a Pistának megint igaza volt!

— Természetesen... mindig az igazi, korrekt, gavallér embernek van igaza!... — felelte a kövér kis doktor és sietve szedte rövid lábait.

Mind rohantunk a hang felé, Csapy egyre kiabált:

— Ide, ide, emberek!... Segítség!

Egy magas szilfa alatt térdelt az öreg — előtte a földön Judit feküdt. A ruhája csupa vér. Harmaczy eszelős ijedtséggel rohant a lányához.

— Judit!... Jucikám! Kislányom, jaj nekem, mit csináltál? — sírt, mint egy gyerek, térdreesett és a lánya halvány kezét csókolgatta.

Makk sápadtan, reszketve kérdezte:

— Mi történt?

— Valami ostoba szerencsétlenség — dörögte a járásbíró... — Érthetetlen, Judit úgy tudott vigyázni a fegyverre!

Harmaczy a kezét tördelte:

— Ugy bánt a puskával, mint egy férfi.

Makk Horowitzhoz fordult:

— Igazán nem értem szegény kis leányt, hogy lehetett ilyen vigyázatlan... Ezért nem szeretem vadászatnál a nőket... Rettenetes!

Horowitz nem felelt neki, csak ránézett — azután elfordult tőle. A körorvos ezalatt lehajolt a leányhoz, aki alig pihegett, mint egy halálra sebzett kis állat:

— Nagyon súlyos — mondta tompán a doktor. Felállt és a fülembe súgta:

— Nem hiszem, hogy megmaradjon! ... A tüdején ment át a lövés!

Az apa csöndesen nyöszörgött és Judit homlokát törölgette, amelyet kiver a halálos veríték.

— Édes, édes kis leányom!

Makk egy fához támaszkodott. Egész fehér volt és a keze reszketve fogta a puskát. Aztán felém jött:

— Gyerünk most innen — mondta —, a kocsikat ide kell hoznunk.

Mentünk, a jegyző és Csapy is jött velünk. Ahogy távolodtunk a vérző leánytól, Makk újra felélénkült és sápadtsága is elmúlt. Ujra belém kötött:

— Látod, kérlek, az előbb haragudtál rám! Pedig igazán nem lehet eléggé vigyázni!

— Lehet — feleltem neki —, de az előbb mégis sajnáltam, hogy elvettétek a puskám... A füzesben jártam és láttam — érted Pista? —, közeliől láttam, hogy a komisz vércse tépett, szaggatott egy szép kicsi fürjet, egy apró, édes, szép fürjecskét... Összetépte, aztán eldobta, hogy valamelyik más ragadozó felfalhassa... Hát ha akkor nálam van a puska, belelőttem volna. Bizonyisten, hogy belelőttem volna!...

Ránéztem. A szeme ijedten rebbent és szinte megüvegesedve meredt felém. Csapy összeráncolt homlokkal figyelt. Azután hirtelen a kezébe vette a Makk fegyverét. Az sietve kapott utána.

— Micsoda gyártmány? — kérdezte az öreg.

— Belga — felelte Makk és újra nyúlt érte.

Csapy kinyitotta a fegyvert és a szeme haragosan felvillant: a puska mindkét csövében benne volt a töltény.

— A nagy izgalomban — mentegetődzött Makk.

— Sajnálom — mondta a járásbíró halkán és határozottan —, sajnálom, de aki a fegyvert töltve felejt, az kiáll a vadászatból. Aki a korrektségről elfelejtkezik, az kiáll a vadászatból. Megértetted? Kiáll — örökre! Ülj föl az egyik kocsira — és menj!

Úgy hangzott ez, mint az ítélet. Igazságosan és megfélebbezhetetlenül. Makk egy szót se szólt. Engedelmesen fölült a kocsira s az elindult vele a homokos úton. Csapy a távolodó porfelhőt nézte. Végre kitört belőle és odaszólt hozzám:

— Szegény kis fürj! ... Átkozott, bitang vércséje! ... Bele kellett volna löni ... Bele kellett volna löni! ...

— Szegény kis fürj — mondtam én is —, talán most nem feküdnék hanyatt a fűvön — véresen és halálraváltan ...

— Véresen és halálraváltan — dadogta a jegyző, aki az egészből semmit sem értett, akárcsak a szegény kis Judit.

— Igen — ismételte az öreg és a szemét törülgette — akárcsak a szegény kis Judit ...

ÁLLAMTITKÁRVÁLSÁG

A folyosó még üres volt, a széles, piros szőnyeg fölött aranyport táncoltatott a reggeli napsugár. Korán volt még, fél tíz. Csak a keresztfolyosó sarkán álldogált két kipödört bajuszú teremszolga.

Kelemen elsőnek érkezett. Ahogy belökte maga előtt az üvegajtót, egyszerre kiegyenesedett s önkénytelen mozdulattal megigazította nyakkendőjét. Azután elővette aranykeretes monokliját, a zsebkendőjével gondosan letörölgette és ráillesztette a jobbszemére. A folyosó végén megjelent az öreg terembiztos szálas alakja és gyors, erőteljes lépésekkel sietett az elnöki szoba felé. Amikor meglátta Kelement, jókedvűen ráköszöntött:

— Már ilyen korán bejött a képviselő úr? — az utolsó két szót különösen hangsúlyozta, de nem is várt választ, hanem tovább ment.

Kelemennek azért mégis jól esett a megszólítás. Tudta ugyan — ó, milyen jól tudta — hogy régóta nem jár neki s tetette magát, hogy nem veszi észre a gúnyolódó ugratást, ami mögötte volt. Csak úgy félvállról felelt vissza:

— Hja, ma nagy nap van! — azzal megfordult és átballagott a baloldalra. Ott már lézengtek egy páran.

Kelemen jól érezte itt magát, ebben a bizonyos állandó, gondosan megtartott hőmérsékletben, amely télen és nyáron egyformán, nyáron hűvösnek és télen melegnek tetszik. Ebben a lehalkított csöndben, amelyet csak néha szakít meg valami kis parázs vita a folyosó sarkában, vagy az ujságírópáholyok előtt. A hosszú nyári szünet után föléledve, szinte megfiatalodva sétálgatott Kelemen a tarkára festett csúcsivek között — olyan nyugodtan, olyan bizton-sággal, mintha még tényleg országgyűlési képviselő lett volna.

Pedig hát... Az bizony régen volt... Milyen régen! Van egy huszon... eh, jobb nem számolni az éveket... De szép is volt, amikor még egy ilyen nagy napon körülvették a fiatalabb képviselők és az ujságírók s a véleményét kérdezték. Ő meg nyilatkozott. Finom, franciás aperszüket mondott, kihegyezett, gyilkos kis mondásokat s komoly és szabatos közjogi megállapításokat. Ha bement az ülésterembe, fönn a karzaton összesúgtak a hölgyek:

— Ki az a szép, magas, barna ember ott, nézd, az... a szalonkabátos a monoklival.

— Még azt sem tudod?... Lontay Kelemen, az ellenzék legjobb szónokája. A pártvezér bizalmasa.

Bizony az volt. A nagynevű öregúr, kivált mióta elbetegesedett, semmit sem csinált nélküle. Csak Sándor, a titkára és ő... csak ők ketten tudtak mindent.

Más világ volt akkor. Megbecsülték még a tudást, tapasztalatot, európai műveltséget, nem úgy, mint... — lenéző fölénnnyel tekintett körül és elő-

kelő fejbiccentéssel fogadta egy öreg ujságíró köszöntését. Az odajött hozzá, akárcsak régen. Ez az egy odajött.

— Mit szól a helyzethez képviselő úr? — kérdezte.

Ez még kérdezte. Csak az a kár, vagy tíz éve ez sincs semmiféle lapnál. Csak úgy lődörög itt a folyosón vékonyka, összeaszott kis testével és titokzatos értesüléseket suttog az emberek fülébe, melyek majd mindig azzal végződnek, hogy az öreg Kobics — igazságügyminiszter volt egyszer rövid ideig s pár hónapon át házelnök is — a jövő héten feljön Pestre és akkor... De már nem hallgatta senki.

Ugy álltak ott ketten az egyik ablaknál, mint rég elmúlt időknek kísértet-árnyai.

A híres baloldali pártvezér ment el előttük, zömök alakja csupa erő, az arca komor; látszott, hogy valakit keres a szemével.

Kelemen leereszkedően rászólt:

— Szervusz, Gábor. Kit keresel?

Az éppen hogy odanézett, biccentett a fejével, de nem felelt és tovább sietett. Kelemen nyelt egyet.

— Hallatlan, milyen neveletlen! És ezeké a világ most! Bezzeg a mi korunkban... ennek még hátul gombolták a nadrágját, amikor én már...

Igen, amikor ő már tömegek vállán járta végig az országot. Zászlótábor, virágerdő, „Éljen Lontay Kelemen függetlenségi és 48-as képviselőjelöltünk!” Micsoda választás volt az! Télen, kilencszázötben... Amikor az északi bányavárosban megbuktatta az öreg generálist. Hát az, amikor a darabontkormány-

nak odasüvítette, hogy „Takarodjanak!” És amikor ott fönn a Burgban magának a császárnak megmondta, hogy... Elfordult az öreg ujságírótól és kinézett a fényes ablakon a Dunára...

— Haj, bizony sok víz lefolyt azóta erre — sóhajtott magában — és azóta többé... az új világban... nem sikerült. Az első nemzetgyűlési választáson föllépett a régi kerületében. Megbukott. Valami incifinci kis miniszteri titkárocska ezer vokssal győzte le. Föllépett még a második választáson, a harmadikon is, azután abbahagyta. Minek? Ami pénze volt, az addigra úgyis elúszott már... Igaz, hogy most az irodája is gyöngébben jövedelmezett, annak sem ártott volna, hogy képviselő legyen a gazdája. De hát!...

A budai hegyek fölött gomolygó nagy felhők szálltak sebesen.

— Az öreg Kobics azt mondta — az öreg ujságíró hunyorított egyet — hogy a mi időnk közeledik. Ez csak most átmenet, azt tartja s akkor neki vannak bizonyos terveik — közel hajolt Kelemenhez és súgva mondta:

— Önt szemelte ki igazságügyi államtitkárnak!

— Engem? Igazán? — hümmögte. — Hát hiszen szó sincs róla, az öregre vár még szerep...

De ezt csak úgy mondta. Ebben nem tudott hinni. Hanem az igazságügyi államtitkárság, az tényleg... Az jogosan illetné őt meg... A koalíció alatt is csak a legrútabb intrika ütötte el tőle... Pedig ha akkor ő... Ha a vén cigány jobban bízott volna benne, hej, sok minden másképp fordult volna.

Ámbár ki tudja, talán jobb is... igen, jobb, hogy nem akkor! Túl fiatal volt még. De most... most... amikor annyi nehéz, kényes kérdés van, most igazán szükség volna az ő nagy jogászi tudására. Arra a sok finom csalafintaságra, amit összehalmozott magában annyi év alatt. Azért, mert hatvankét... izé, hatvanegy éves... Hát aztán... Hiszen volt is róla szó, igaz, tíz év előtt, az ujságok írták is, meg a pártelnök is mondta, hogy meg lehetne esetleg csinálni, hogyha... Csak akkor hirtelen közbejött, hogy a sajtófőnök... Nem, nem sokkal jobb, hogy abban a rendszerben nem vett részt. De valahogy föl kellene hívni az igazságügyminiszter figyelmét. Az államtitkárságról még úgysem döntöttek. Mindenesetre jó volt, hogy ma bejött. Persze a miniszterelnök programbeszéde után nem igen lehet ezt szóba hozatni a miniszter előtt. De holnap vagy holnapután. Kellene beszélni a Jenő gyerekekkel, aki a patvaristája volt valamikor... az nagyon jóban van a miniszterrel. Majd később meg is keresi.

Már zsongott a folyosó. Hangos csoportok vitatkoztak. Ujságírók és titkárok száguldoztak fel-alá.

Az egyik ellenzéki vezér, volt miniszterelnök, hirtelen kivált egy csoportból és odajött. Megölelgette.

— Szervusz, Kelemen bácsi, de rég láttalak. Jó, hogy feljöttél, mert éppen... — nem tudta befejezni, mert az elnöki tanácsos jött oda és valamit súgott a fülébe.

Kelemen csak annyit hallott:

— Kegyelmes uram . . . ő excellenciája . . .

A volt miniszterelnök hirtelen megrázta Kelemen kezét:

— Bocsáss meg, Kelemen bácsi, rögtön visszajövök, de éppen hivat a . . . — nem fejezte be és már ment is.

Kelemen agyában hirtelen felvillant valami.

— Mi ez? Volna valami a levegőben? Ez az ember nem nagyon szokott vele parolázni és most mégis azt mondta, hogy éppen jókor, mert . . . Azután meg azt mondta, hogy éppen hivat — Kelemen elmerült a találgatásokba — lehet, hogy esetleg éppen a miniszter hívatta . . . A, ugyan! . . . Hiszen szó sem volt róla, csak éppen neki jutott eszébe, de hogy is . . . Mégis, olyan furcsán beszélt vele. Olyan jelentőségteljesen hangsúlyozta hogy „éppen jókor“.

Csupaszkepű, fiatal újságíró állt előtte:

— Nem tud valami érdekeset?

Kelemen ki nem állhatta ezt az embert. Volt rá oka. A mult télen egyszer bement az újságírókarzatra, éppen nagy vihar volt, rengetegen tolongtak ott s akkor ez a gyerkőc hetykén megkérdezte, hogy ő mit keres ott? . . . Ő, aki már vagy húsz éve jár oda! Igazán régi jogon! És ez a kölyök akkor mégis azt mondta, hogy sajnálom, de itt csak újságírók tartózkodhatnak. Erre fölényesen intett neki, „Kérem, én volt országgyűlési képviselő vagyok“, de erre az ifjanc azt mondta, „akkor tessék átmenni a volt képviselőházba“. Most ez mégis idejön hozzá. Éppen őhozzá! Ez már érdekes!

Az obsitos újságíró a fiatal vállára tette a kezét:

— Öméltósága nem beszélhet, pedig volna mit!

A fiatal riporter zavartan nézett rá.

— Sajnálom, most még nem mondhatok semmit — mondta Kelemen — és így mondta: most még...

Az öreg újságíró hozzátette:

— Én azonban megmondhatom magának, hogy az igazságügyi államtitkárság betöltése körül meglepően érdekes tárgyalások folynak, amelyről öméltósága, ha akarna...

Kelemen otthagytá őket:

— Kérem, kérem, hagyjuk ezt. ..

Tíz perc múlva egy másik újságíró ismerőse jött oda és megkérdezte, igaz-e, hogy kombinációban van, mint igazságügyi államtitkár.

Kelemen zavarba jött és csak annyit mondott, hogy „kérlek, ne beszéljünk erről”. Félóra múlva egyik kormánypárti képviselő félrevonta egy sarokba és valami közjegyzőségről kezdett beszélni. Hát ez is? ... De ekkor megszólalt a csengő és mindenki betódult a terembe.

— Te nem jössz be? — kérdezte a képviselő.

— Nem, majd később — felelte zavartan.

Hová menjen? ... Az ülésterembe? Eh! ... Az újságírókarzatra nem. Nem akarja, hogy még egyszer ... Negyedóra múlva bement a tisztviselők karzatára. Onnan hallgatta meg a miniszterelnök programbeszédét.

— Tartalmas, okos, határozott és bátor beszéd — állapította meg magában. — Ez az ember maradni fog!

Elnézte a minisztereket. Az igazságügyminiszter ott ült csöndesen s erősen figyelte a miniszterelnök beszédét. De egyszerre fölvetette a fejét, végigtekintett a karzatokon. Ahogy idepillantott a tisztviselőkarzatra, a szeme egy pillanatra megállt s mintha valakit felismert volna, erősen idenézett. Vajjon kit néz? Lehet, hogy őt nézi? Igen, határozottan idenéz. Kelemen mosolyogva megbiccentette a fejét. A miniszter — visszaköszönt!

Visszaköszönt! Nem, ez már nem lehet véletlen. Ugyan! Elég régen ismerik egymást! Két úriember köszön egymásnak, nohát... Ebben igazán nem szabad semmit sem látni.

De a szíve sebesebben kezdett dobogni.

A programbeszédnek vége volt. A hosszantartó, szünni nem akaró, újból és újból megújuló taps a jobboldalon nem maradt el. De sok tapsot kapott az ellenzéktől is. Megindultak a gratulálók: a szónokot számosan üdvözölték.

Az igazságügyminiszter ekkor fölállt, vette aktatáskáját és lassú lépésekkel elindult — kifelé a teremből.

A tisztviselői karzatról is kiszállingóztak az emberek. Kelemen is.

Egy ujságíró eléje állt:

— Mi a véleménye méltóságodnak az expozéről?

— Tartalmas, okos, határozott beszéd volt, — ismételte most már hangosan Kelemen — a miniszterelnök úrnak határozottan nagy sikere van. Régi parlamenti ember vagyok, — és kihúzta magát — de ilyen nagysikerű bemutatkozásra alig emlékszem.

Meg vagyok győződve, hogy tartós és szilárd kormányzat következik! — kegyesen kezettfogott az ujságíróval és elment a képviselői folyosó felé.

Alig tett öt lépést, amikor szembe jött vele az igazságügyminiszter.

— Örülök, hogy találkozunk, — mondta gyorsan a miniszter — napok óta akarok már veled beszélni, kedves bátyám...

— Tartom szerencsémnek...

A miniszter karonfogta és egy oldalfülkébe vonta. Leültek.

Messziről nézni kezdték őket... Az a taknyos ujságíró is.

— Kérlek, azt szeretném tőled megkérdezni, — kezdte a miniszter — elvállalnád-e...

Kelemen behúnyta a szemét és azt érezte, hogy most menten meghal a boldogságtól.

— Kérlek, kegyelmes uram — nyögte ki nagynehezen.

— Igen, azt akarom kérdezni, hogy elvállalnád-e a fiam előkészítését az ügyvédi vizsgára... Tudod, szeretném, ha a gyerek brillirozna. De a kötelmi jogból és a kereskedelmi jogból, azt hiszem, egy kicsit gyöngye. Olyan valaki kellene, aki nemcsak meg tudja vele értetni a jognak ezt a két szövényes területét, hanem arra is meg tudná tanítani, hogy kell erről hatással beszélni. Én még nagyon jól emlékszem a te kiváló szónoklataidra és...

Kelemen már nem hallotta. Mintha messziről, nagyon messziről beszélne hozzá egy hang, de hogy mit, nem tudja fölfogni.

A miniszter hozzáért a karjához és kicsit hangosabban mondta:

— Hát akkor remélhetem esetleg? Kérek szépen — tette hozzá lehalkított hangon — illendően foglak honorálni.

Kelemen megrázta magát, a monoklit megerősítette a szemén. Fejével tagadólag intett:

— Sajnálom, kegyelmes uram, gyermekkertészettel nem foglalkozom.

Fölállt:

— Ha azonban neked lesz szükséged valamikor ezekben a kérdésekben esetleg valami tanácsra, azzal bármikor szívesen szolgálok... — leereszkedően bólintott és meghajolva kezét nyújtott a miniszternek, aki fejcsóválva, de nyugodt mosollyal nézett rá vissza:

— Sajnálom, azt hittem, hogy mind a ketten jól járunk!

Kelemen megfordult és nyugodtan elsétált. Fejét gőgösen fölvetette, önkénytelen mozdulattal újra megigazította a nyakkendőjét és csöndesen, méltóságteljesen lépegetett végig a lármás és zsúfolt folyosón.

Ebben a pillanatban tényleg olyan volt, mint a régi békebeli igazságügyi államtitkárok.

— Nos? — kérdezte a fiatal ujságíró, aki odaugrott hozzá:

— Nem fogadtam el — felelte halkan Kelemen — és fölemelt fővel, gőgösen továbbment.

MÁRTON

Márton minden délben és alkonyatkor ott halászott a Dunaparton, az emeletes gát alatt, amelyen csak Miska sétált — ok nélkül s a víz ragyogásába belefáradt szemmel. Rendesen a korhadtt jégtörőnél találkoztak. A fiú gyakran hangosan üdvözölte:

— Szervusz, Márton... Hogy vagy, Márton?...

Ő azonban csak ritkán vett tudomást rólam. Akkor is csak a fejét fordította felém egy pillanatra. Legtöbbször rám se nézett és némán szaladt le a gát fűvel benőtt, kavicsos oldalán. Különben sem volt barátkozó természetű, de ilyenkor — a halászat idején — a szokottnál is komolyabban és komorabban járt.

Pedig napközben éppen velem kivételesen előzékeny volt. Sokszor húzódott meg mellettem a kerti padon, amelynek kopott zöld lécein rejtelmes betűk régi szerelmesek titkait őrizték, sőt néha az ölembe is ült, vagy a vállamra ugrott és hizelegve dombolt.

Márton ugyanis macska volt, fiatal és ruganyos kandúr, karcsú termetű, pompás és délceg legény. Az időben vagy másfél éves lehetett, nagyszerű fehér fogazattal és szemtelenül hegyes karmokkal, amelyek akkor is horzsoltak, ha visszahúzta fehér-

pelyhű mancsaiba. A szeme-színe szelíd kék volt, ám a tekintete bátor és ha a ráncokat a homlokán összehúzta, szinte félelmetes. Vörössárga szőrét rozsdabarna vonalak csíkozták. Ahogy a dunaparti sásban elosont, úgy tetszett, mintha egy miniatűr tigris suhant volna el sokszorosán kicsinyített dsungel előtt.

Márton nem egerészett, ezt rábízta vén szüleire, a szerény és szelíd macskaházaspárra, a tejet pedig meghagyta kendermagos hugának. A csirkecsontokra is inkább hiúságból pályázott, hogy ügyesen elcsípje a két öreg kuvasz elől. Ezért a kutyák néha neki-nekirontottak. Márton azonban egy-két pofonnal elintézte a támadókat, akik morogva iszkoltak tőle.

Tigris Márton — mert ez volt a teljes neve — a halat szerette! Minden más eledelre csak a legnagyobb szükségben fanyalodott. A halakat pedig maga fogta. Hihetetlen talán, mégis úgy volt: maga fogta az ő saját külön egyéni módszereivel, amelyet sem azelőtt, sem azóta nem láttam sem emberi, sem macskai halászoknál.

Izmos sárga teste egész nap elpihent a kert homokján, de amikor a déli hajó vagy az esti a falu fölött elfütyentette magát, hirtelen talpra szökött. Megrázta magát, két lábát előretolva, kinyújtózkodott, aztán fölegyenessedett, remek kis inai megfeszültek és sebes vágtaival lerohant a Dunához. A gát előtt abbahagyta a futást. Megállt. Kémlelve körülnézett s ahogy meglátta a hajót, óvatos lépésekben lesietett a partra — egész a víz szélére. Egy nagy kerek kőre fölugrott, négy

lábát egymás mellé rakta, a háta fölgörbült, merőn a vízre szegezte a szemét — és várt. Hiába szoltam rá:

— Sicc, Márton! ... Takarodj, Tigris Márton! ...

Meg sem mozdult, állt, mint egy kis bronz-szobor, feszülten és mereven. Ahogy a hajó elzakatolt előtte, a víz símasága megmozdult s a hullámok hosszú vonalai a part felé rohantak. Márton lekuporodott, egészen lehasalt a kőre és ugrásrakész izgalomban csak a part szélét nézte. A víz előbb lezaladt a partról, azután habosan és fehéren kicsapott rá. Három-négy hullámhegy omlott tajtékba. Márton pedig egyszerre éleset nyávogott és hosszú ívben, kinyújtott testtel elugrott a kőről. A másik percben már egy fehér cigányhal vergődött hegyes fogai között. Szegény halacska, amelyet a hullám partravetett, de visszavinni már nem tudott, hosszabb-rövidebb haláltusa után kiszenvedett és Márton diadalmasan, a fejét magasra emelve, futólépésben ügetett vissza zsákmányával a kertbe. Fölfutott a nagy tujafára s csak a felső ágai között kezdett hozzá a falatozáshoz. A szeme zöldes fényben csillogott s a pofáján kétoldalt valami gonoszul kellemetlen ránc futott végig.

Ilyenkor nem volt tanácsos hozzá közelíteni, mert a karmait hegyesen és haragosan kinyújtotta s valami furcsa horkoló morgást hallatott. Ha kértem tőle:

— Add ide, Márton! Gyere ide, Márton! ... —

a halat kitette a szájából egy ágra és rámvicsorgott elszánt dühvel, mintha azt mondta volna:

— Nem adom!... — Meg ne próbáld elvenni!

Hajóérkezés előtt néha bezártam a kamrába, de valami fortélyos módon mindig kiszökött. Ha pedig látta, hogy másként nem szökhet és hallotta a hajófüttyöt, tehetetlen méreggel nekiugrott az ajtónak, vagy hanyattvetette magát és sírni kezdett. Esténként, ahogy ott ült a kövön, sokszor mondtam neki:

— Hagyd abba Márton!... Baj lesz ebből, Márton!

Hiába, se veréssel, se szóval nem tudtam visszatartani. Egyszer azután megtörtént a baleset. A hullám véletlenül egy félkilós pontyot dobott a parta. Márton vakmerően ráugrott, de a következő pillanatban lebukott róla, mert a ponty a farkával alaposan pofonütötte. Szabályos, valósággal lovagias pofon volt... Márton egy pillanatra megdermedve állt és ijedt csodálkozással bámulta az aranypikkelyű nagy halat, amely egy hirtelen rántással visszadobta magát a vízbe. Márton egy kő mellé lapult, azután nagyon lassan, szaglászva a víz felé ment, de a fele úton visszafordult. Fejét a földre szegezte és fájdalmasan nyávogva, a fűzesen át beosont a kertbe. Többet nem halászott. Hívtam a Dunához, nem jött. Levittem — visszaszökött. Örökre letett a szenvedélyéről.

Tegnapelőtt újra láttam Mártont. Nagyon megváltozott. Barna csíkos ruhát viselt, zöld kalapot és tompaorrú sárga cipőt. A körmei hegyesen és fényesen ragyogtak. A korzón ült egy padon és úgy tett, mintha nem látna. De a szeméről, a kapzsi, leselkedő tekintetéről és ugrásrakész izgalmas feszültségéről rögtön ráismertem. Szinte már megszólítottam:

— Szervusz, Márton! Hogy vagy, Márton?...

De ő úgysem felelt volna, akár egykor a gátnál. Hirtelen felugrott s egy szőke, halavány kislány mellé lépett, aki abban a percben vált ki a sűrű emberhullámból. Ráköszönt. A lány előbb egy védekező mozdulatot tett, azután lehajtotta a fejét és kezét nyujtott. Márton szemében kigyulladt a zöldes fény s ahogy mellettem elment, éreztem, a bajusza alatt már vicsorította a fogát.

Azóta többször láttam ott megint, mindig más és más zsákmánnyal. És egyre várom az aranypontyot, aki pofonüsse. Mert valaki egyszer pofon fogja ütni...

— Hagyd abba, Márton!... Baj lesz ebből, Márton!...

Márton minden délben és este ott halászik a Dunaparton.

A LUXEMBOURGI LÁNY

A söröző lassan kiürült körülöttük. A fülkét, amelyben ültek, elborította a füst és a sörszagtól áporodott fülledt levegő. Hárman voltak, körülbelül egyformakorú agglegények... Ketten minden este idejártak, a harmadik csak úgy vetődött közéjük, meglátta őket és melléjük ült. Már vagy három órája iddogálták a sört s később a nehéz burgundit, a harmadiknak ettől megoldódott a nyelve, régi történeteket, apró tréfákat mesélt s közben rövid, bűdös szivarjából nagy füstkarikákat eregetett. Hosszú, keskeny ujjaival néha megborzolta fürtös, ősz haját és a csattanóknál maga nevetett legjobban. A másik kettő alig beszélt. Jó hallgatóság volt. Figyeltek, elismerően nevettek. De most már menni készülődtek:

— Mennyi érdekeset tudsz te beszélni, Iván, — mondta egyikük, a kopaszodó ügyvéd. — De nem csoda, mert eleget elcsavarogtál a világban...

— Hát igen sokat utaztam, sokat átéltem... Mindig kergetett valami kíváncsiság. Ha olvastam valahol egy felfedezett képről, harmadnap már biztosan úton voltam feléje. Egy ujonnan kiásott görög szoborért pedig elmentem volna a világ végére is. Hiába, ez a foglalkozásom.

A kerekképű, szőke orvos nevetve kérdezte:

— Az egyetemen is ilyen történetekkel szórakoztatod a diákjaidat?

— Hja, barátom, előadni a katedrán, érdekesen, művészetről nem lehet úgy, ha az ember csak szárazan elmondja az anyagot. Mindig bele kell vinni valami élményt... Egy-egy képről, egy épületről, egy névről mindig eszébe jut az embernek valami az emlékei közül s ezzel azután sokkal jobban meg tudja fogni az ifjú emberek figyelmét, mintha hideg esztétikai fejtegetéseket ad csak elő, mert látjátok... — de hirtelen elakadt a szava.

A fülke előtt karcsú és magas, fiatal nő ment el, tarkavirágos estélyi ruhában. Mögötte idősebb, szmokingos férfi lépdelt. Monoklis arca öntelt volt és ellenszenves. A fellépése kimért és előkelő. Könynyedén odaköszönt az ügyvédnek.

— Ki volt ez? — kérdezte a művészettörténész.

— A Krafta-művek vezérigazgatója, dr. Hübner, nem ismerted?

— És a nő?

— Fiatal énekesnő, akit ő fedezett föl... Mostanában sokat járnak együtt.

— Ugy! — dünnyögte Iván csöndesen és leverte a hamut a szivarjáról. Elhallgatott. Megtöltötte a poharát, fölemelte és a fény felé tartotta. A piros bor csillogott, mint a rubin. A férfi a szájához vette a poharat és egyetlen hajtással kiitta.

Azután hirtelen megszólalt:

— Nem tudom, van-e még egy kis időtök, — kezdte — de elmondanék nektek egy régi-régi törté-

netet. Párisban esett meg velem, amikor diák voltam és a Quartierben laktam... Bizonyosan ismer-tétek azokat a régi, kopott kis szállodákat, ahol napi két-három frankért kényelmetlenül, de ízléstelenül berendezett kis szobákat lehetett kapni, amelyek nyáron bűdösek voltak a földszínről felszálló margarinszagtól, télen pedig hidegek, mint egy alpesi sziklabarlang. Az én szobám ablaka a Luxembourg-kertre nézett, persze jó magasból, a harmadik emeletéről. Az ajtaja viszont huzatos és nyirkos lépcsőházra nyílt... Amikor azt mondom, hogy nyílt, akkor külön meg kell dícsérnem a magyar nyelv kifejező erejét, mert ha történetesen ezt a kifejezést magyarul úgy kellene megszövegezni, hogy „a szobám ajtaja a lépcsőházból csukódott”, — ezt a legjobb akarattal sem mondhatnám. Mindebből képzelhetitek, milyen veszekedett hideg volt ebben a szobában 1912 február végén, amikor Párisba érkeztem, hogy a Sorbonneon, meg a Collège de France-on folytassam a tanulmányaimat.

— Mivel pedig az utcán is hideg volt s a szobában is dideregtem, meg kellett keresnem azokat a helyeket, ahol egyszerre lehetett kényelmesen sétálni, szórakozni és melegedni — ingyen.

Erre a célra különösen három hely volt fölöt-tébb alkalmas. Az első a Louvre, a második a Luxembourg-múzeum, a harmadik a Clugny-múzeum. Ennek a következménye volt, hogy a harmadik hét végén már behúnyt szemmel megtaláltam a legjelentéktelenebb holland festő képét a Louvre-ban, kívülről tudtam a Luxembourg összes szobrászainak és

festőinek névsorát és a legrészletesebb pontossággal ösmertem a különböző Károlyok, Henrikek és Lajosok fegyverzetének, ruházatának és bútorzatának legapróbb részleteit. Az ember soha nem tudhatja, hogyan és miért lesz műtörténésszé.

— Ebben az időben tudniillik már a leghatározottabban felébredt bennem a vágy, hogy a művészettörténet egyetemi tanára legyek s nem tagadom, hogy bizony a tainei, ruskini és mutheri ambíciók kezdtek bennem egyre veszedelmesebben kibontakozni. Ebből az időből jó egynéhány tárcsa és essay nyomja tudományos lelkiismeretemet, amelyek különböző budapesti napi- és hetilapokban láttak napvilágot, amelyekre azonban jómagam, hál' Istennek, már egyáltalában nem emlékezem. Bizonyára nem voltak sem jobbak, sem rosszabbak a többi hasonlóknál. De nem ezekről akarok beszélni, hanem azt a bizonyos történetet akarom elmondani, ezután a kissé hosszúra nyult és talán túlságosan személyes bevezetés után.

— Nos, a történet a következő: Egy napon a Luxembourg-múzeumban észrevettem egy nyulánk, fiatal leányt, akit már tegnap is ott láttam a festőállványával egy nagyobb történeti kompozíciójú kép előtt. A kép Laurens festő híres műve: „*Jámbor Róbert kiátkozása*“. Az udvar és a papság már kifelé vonul a sötétedő trónteremből, ahol a trónon magába roskadva ül asszonyával a kiátkozott király. Ezt a képet másolta az ismeretlen leány, de még csak ott tartott, hogy szénnel vázolta föl a körvonalakat a vásznon. Másnap a Louvre-ban végeztem a

napi sétámat, következő nap a Clugny-ban és csak a harmadik nap kerültem újra vissza a Luxembourgba, ahol a leány ismét ott volt. Most már nagyban küzdött az olajfestékekkel s tagadhatatlanul ügyesen haladt előre a másolatban. Egy darabig álltam mellette, azután udvariasan megszólítottam s bocsánatot kérve a beavatkozásért, valami hibára figyelmeztettem. A francia nők kedves közvetlenségével válaszolt, megköszönte a figyelmeztetést, azután tovább festett. Különösnek találtam és érdekelt, miért választotta ki másolásra éppen ezt a képet az impresszionista művészet lángolószínű, nyugtalan és izgalmas alkotásai között s ezért megkérdeztem:

— Miért másolja ezt a szegény kiátkozottat?

A leány rám nézett. Szép, nagy, meleg, barna szemei voltak. Egy pillanatra lehúnyta szempilláit, azután hirtelen fölkapta a fejét, különös dacos láng lobbant meg a tekintetében s azt mondta:

— Mert úgy érzem, hogy osztályostársam vagyok a sorsban.

Azután megint csöndesen lehajtotta a fejét s szomorúan tovább festett.

Másnap nem volt ott a szokott helyén. Harmadnap is hiányzott. A negyedik nap az őr elmondta, hogy a mademoiselle összepakolta a képet és az állványt és elment. Azóta sem jött vissza.

Közben mult az idő, lassan kitavaszkodott, nappal a vékony kabát is kezdett már meleggké válni, a szobámba reggelenként besütött a tavaszi nap, a Luxembourg kertjében pedig kicsattantak az orgonák, a Boulevard Saint Michelen véges-végig friss

zöld lombba borultak a fák. Egy este a Boul Miche egyik kávéházának a sarkán üldögéltem. Az Opéra Comiqueből jöttem, ahol a Bohéméletet hallgattam meg. Még bennem csengtek Puccini melodiái és szívemben ott fájt a költő Rodolphe fájdalma és szerelme. Csöndesen ittam valami édes bort, előtttem az asztalon pedig egy megkezdett cukordoboz hevert.

— És akkor a Bal Bullier felől hangos társaság közeledett. Elől egy magas, fiatal nő estélyi ruhában, vidáman, kacagva jött két idősebb férfivel, akikbe belekarolt. A férfiak is frakkban voltak, a klakkjuk félrevágva. Látszott, hogy mind a három, épp úgy, mint a mögöttük jövő társaság mindegyik tagja, már kissé rózsaszínben látták a világot. A férfiak fütyörésztek, az asszonyok dúdoltak, az elől jövő fiatal nő pedig kedves, tremolázó hangon énekelte — a Mimi áriáját. Amikor elém értek, a nő hirtelen megtorpant, rám nézett és elhallgatott.

— Ő volt! A luxembourgi leány. Az elátkozott másolója. Az ismeretlen festőnő.

— Úgy tettem, mintha nem ismerném meg, nem köszöntem, pedig éreztem, hogy várja. Erre gúnyosan végignézett, elnevette magát és tovább ment. Egy pár lépést mentek előre, amikor hirtelen újra megállt, visszafordult, odajött az asztalomhoz, mosolyogva felém hajolt és azt kérdezte:

— Bonbonok?

— Igen — mondtam én zavartan — bonbonok...

— Megengedi?

— Tessék!

— Kivett három szemet, egyiket a másik után bekapta. Kedves grimaszt vágott hozzá. Katonásan összeütötte a bokáit és azt mondta:

— Köszönöm! ... Nagyon jó!

— Azután újra belekezdett a Mimi áriájába és elszaladt a többiek után.

— Másnap este megint ott ültem a kávéház sarkán. A Luxembourg-kert felől nehéz orgonailletot hozott a szél s az égbolton, a májusi éjszakában, valószínűtlen élességgel ragyogtak a csillagok! Egyedül ültem, sőt akkor azt éreztem, hogy — elhagyottan. Haza gondoltam és haza fájt a szívem.

— A kávéház előtt autó állt meg és kiszállt belőle — a luxembourgi leány. Elküldte a kocsit s mintha régi ismerős volna, odült mellém az asztalhoz.

— Várt?

— Nem.

— Tudja, miért jöttem?

Vállat vontam:

— Majd megmondja.

Megint felkapta a fejét, úgy, mint akkor ott a múzeumban a kép előtt. Azután csöndesen kérdezte:

— Tudja, ki vagyok?

— Nem tudom.

— Nem is kíváncsi?

— Érdekel!

— A nevem Susanne.

— Bemutakoztam. Megmondtam, hogy diák vagyok. Magyar.

— Orvos?

— Nem. Bölcsész . . .

— Tanár akar lenni?

— Nem. Író akarok lenni.

— Miért szólított meg a Luxembourgban?

— Mert láttam, hogy olyan hibát csinál, amit most kijavíthat, de ha nem javítja ki, sohse lesz jó a kép.

— Csak ezért?

— Elmosolyodtam.

— Hát nemcsak ezért — s valami banális bókot mondtam.

— Nevetett:

— Mit gondol, ki vagyok én?

— Festőnő?

— Nem!

— Énekesnő?

— Nem!

— Én is nevettem:

— Grófkisasszony?

— Nem.

— Turbékolón kacagott. Remek, fehér fogsora körül nedvesen és pirosan égett a szája. Eszembe jutott, amit a Luxembourgban mondott:

— Ohó, most már tudom! Elátkozott királykisasszony!

— Az arca hirtelen elkomorodott. A feje szomorúan megcsuklott, a válla előre hajlott. Kezét rátette a kezemre és csak annyit mondott:

— Lássa, most eltalálta.

Azután felállt és megkért, hogy kísérjem haza.

Éjfél már elmúlt. A nagyváros élete a csöndes mellékutcákon elhalkulva pihegett. Soká mentünk szó nélkül, — szomorúan és összesímulva. Az egyik hídon keresztül átmentünk a Szajrán, azután lesétáltunk a parton a Concorde-térig. Ott megállt, el akart válni. Nem engedtem, mondtam, késő van, haza kísérem egészen. Eleinte tiltakozott, azután vállat vont:

— No jó, legalább tudni fogja...

Azután keresztülvágtunk a Champs Elysées-n, lementünk az Arc de Triomphe-ig s annak egyik sugárútján ballagtunk tovább. Soká mentünk, amíg végre a villák kezdődtek. Akkor egy kis finom kastélyocska előtt, a kerítésnél megállt és kezet nyujtott.

— Adieu! A soha viszont nem látásra.

— Miért?...

— Megmondta már — én elátkozott királykisasszony vagyok! — megszorította kezemet. A táskájából kivett egy kis acélkulcsot, kinyitotta a kerítés vasajtaját, bement és hirtelen eltűnt a házban.

— Csönd volt. Éjszaka. Május. És én álltam a kerítés előtt. És vártam. Vagy egy félórát vártam. Fönt egy ablakban rózsaszín fény égett, — azt néztem.

— Akkor hirtelen befordult az utcába egy autó. Fényes sugárkévéje végigszántott az úton. Egy perc és a kocsí megállt a ház előtt. Kövér, csúnya, ellenszenves, középkorú férfi szállt ki a sötét limousine-ból. Zsebéből kivett egy kulcsot. Kinyitotta a

kaput és becsapta maga után. Azután eltűnt a házban.

— Minek mondjam tovább... minek is mondtam el az egészet, úgy sem érthetitek meg egészen... csak hozzá kell tennem, hogy én akkor már halálosan szerelmes voltam ebbe a leányba. És mégis — nem akartam látni többé soha... Meg se próbáltam, hogy elmenjek egyszer a háza elé, hogy megvárjam, amíg kilép a kapun s hogy odamenjek hozzá és mondjak neki valamit... Minek? A rabságából nem tudtam volna kiváltani... A Luxembourg-múzeumba sem mentem hónapokig... De azután egyik este megint kint ültem a kávéházam terrasza sarkán. Müncheni sört ittam és a Boul Miche fáinak zöld lombját néztem, ahogy áttört rajtuk a lámpák fénye, friss, édes szag volt a levegőben, mert egy félórával előbb hirtelen zápor mosta végig az utcákat... A Bal Bullier felől sorra jöttek a kisebb-nagyobb társaságok a Szajna felé. Hármás, négyes, hatos csoportokban jöttek dúdolva a férfiak, nők.

— És egyszerre csak föltűnt közöttük Ő s mellette az a bizonyos férfi, aki akkor, azon az éjszakán kiszállt az autóból. Nem tudom, mi történt velem, a vérem egy pillanat alatt elborította az agyamat, a zsebembe nyúltam, elővettem a revolveremet — akkoriban virágjában volt az apacsvilág s bár tilos volt, majdnem mind viseltünk fegyvert magunknál — fölugrottam és hirtelen rászegeztem a férfire... De elsütni már nem volt időm, mert mellém ugrott egy óriás angol — később kisült, hogy boxbajnok volt — fölütötte a kezemet és úgy jobb szemem vá-

gott, hogy elterültem. Mire magamhoz tértem, már két rendőrbiztos állt mellettem, akik magukkal vittek. Körülnéztem, de sem a férfi, sem a leány nem volt már sehol... Szerencsére ismerős rendőrtiszt elé kerültem, aki azután nagynehezen elsímította valahogy az ügyet s csak tiltott fegyverviselésért ítélték el és elkobozták a revolveremet...

Hirtelen megállt a beszédben s csöndesen végigsímogatta a homlokát és a haját.

— Régen volt... De azért, akár hiszitek, akár nem, még ma is fáj és még ma is haragszom...

— Miért? Hogy nem láttad többé a leányt? — kérdezte az ügyvéd. — Örölnöd kéne, hogy olcsón szabadultál.

A professzor nem felelt. Ami a történetből hiányzott, azt már nem akarta megmondani. Hogy az elátkozott királykisasszony másnap este egyedül eljött oda a kávéházba, leült melléje s egy félóra múlva szótlánul és engedelmesen hazament vele hozzá... Sőt két napig el se ment tőle. De a harmadik napon hajnalban, amíg ő aludt, a kandallóról levette azt az új revolvert, amelyet a fiatalember az elkobzott helyébe vásárolt — és szívenlőtte magát...

Iván hallgatott, a feje a mellére esett és nagy-sokára válaszolt csak:

— Igen. Ma is haragszom magamra, hogy akkor azt a pisztolyt nem sütöttem el... Azóta, igen, azóta, ha látok egy ilyen fiatal leányt és egy ilyen férfit, akkor mindig eszembe jut: Meg kellett volna ölni és meg kellene ölni őket, mind-mind, valameny-

nyit! — erős öklével az asztalra csapott, azután újra megtöltötte a poharát s megint kiitta fenékig.

A másik két ember rábámult és nem értette.

— Gyerünk! — mondta az orvos kényszeredet-
ten — késő van már.

— Igen — felelt Iván és ő is felállt. — Most már késő van...

Fejébe nyomta kalapját, vállára vette a kabátját és köszönés nélkül elment.

— Mindig ilyen furcsa volt — hümmögött az ügyvéd.

A SZÁMÚZÓTT

A kis szoba szürke falain játékos napsugár táncolt. A széles, nyitott ablakon édes és friss tavaszszag áradt be. A magas polcokon köröskörül sorakozó könyvek fölött tarkamázás umbriai kancsóból kékeslila glycinia-fürtök lógtak alá. A nagy öreg íróasztal széles lapjának egyik sarkán a füzetek és írások rendetlen összevisszasága között fiatal kendermagos cica süttette a hátát a nappal s közben fél szemével figyelte az ablakpárkányra kitett zöld kalitkákat. Az egyikben aranysárga kanári ugrott, a másikban két „elválaszthatatlan“ üldögélt szorosan egymás mellett és riadtan nézte a sütkérező macskát, amelynek fejét most végigsímogatta egy eres és erős férfikéz.

A férfi, aki az íróasztal mellett állt, előrehajolva magyarázott annak a két fiatalembernek, akik vele szemben keskeny és dísztelen falócán üldögélt.

— Igen, — mondta — és kék szeme elborult, a magas, domború homlok alatt — még legalább száz év kell, amíg a hit győzedelmeskedhetik az új barátság fölött. Még legalább egy század. A mberi közösségérzésből az önzés ököljoga felé és ember közösségérzésből az önzés ököljoga felé és

felszabadított olyan ösztönöket, amiket nem lehet megfékezni, amíg ki nem tombolták magukat... Mennyi szenvedés, kín és gyötrellem áll még előttünk. Mennyi könny!... Maga másképp hiszi?... — fordult az egyik fiatalember felé, aki elrévedő arccal hallgatta.

Az felkapta a fejét és kicsattanó hevességgel válaszolt:

— Nem. Én ezt nem így látom, kérem. A gépek között, a rettenetes új hadiszerszámok között felnőtt egy új nemzedék, a miénk, amely még nem jutott el a cselekvéshez, de túl van az álmodozásokon és meg fogja próbálni a lehetetlent. Harcba fog menni az ideálokért, harcba fog menni az új barbárság ellen, a tisztább, a jobb, az emberhez méltóbb életért... Nézze, az Ibériai-félszigeten már megtörtént a csoda s az a kis Portugália is és élén Salazar, ez a csodálatos ember...

Az íróasztalnál ülő férfi hirtelen félbeszakította s ujjával a kisebbik kalitka felé mutatott.

A kanári vidám éneklésbe kezdett. Könnyű trillái édes vidámsággal töltötték be a szobát.

Most a tér felől, amelyre az ablak nyílt, mélyszavú harang kondult. A Santa Maria Maggioreban harangoztak.

De a kanári tovább énekelt s a könnyű kis hangok együtt remegtek a harangzúgással a szobácska forró levegőjében.

A férfi elment az íróasztaltól. Szélesvállú, szalas alakjáról nagy fekete árnyék vetődött a falra. A hatalmas fej őszülő hajával is szinte egy titán

koponya boltozatát mutatta és ahogy a férfi egy nagyot sóhajtott s az óriási mellkas szaggatott izgatottsággal emelkedett föl és alá, a két fiatalember úgy érezte, hogy itt az égi tüzet hozó óriás van odaláncolva a szűk és alacsony szobához.

A férfi keserűen felnevetett:

— Nézzék, itt élek én! — jobb keze, mint valami fáradt buzogány ütődött neki az asztalnak, úgy hogy a papírok, jegyzetek, ceruzák ugrálni kezdtek rajta, a kis cica pedig ijedten kotródott le róla.

— Elpusztult nyelvek, holt tárnáiban bányászok, hogy napi két órán át ifjú buksi fejekbe öntögessem át, amit már magam is szinte elfelejtettem. És hogy a magam nyelvét el ne felejtsem, apró cikkecskéket irogatok idegenben megjelenő lapjainkba. Látják, én, aki katedrálisok szószékéről ezreknek beszéltem, aki százezreknek írtam könyveimet, itt élek, ennek a kis szobának elhagyatott szigetén, mint valami kósza hajótörött. A messze láthatárt nézem, a sok örvénylő hullámot és várom a szabadító hajót... A fehér hajót, amelyik hazavisz.

Feje csüggedten leesett:

— Megjön-e valaha vagy örök száműzött lesz, aki országról-országra jár és csak kerülgeti a magáét, amelynek földjére nem teheti a lábát... Fiatalemberek, tudják maguk mi ez? ... Mikor nem lehet hazamenni!

Most a másik fiatalember szólalt meg:

— Én tudom. Én négy évig nem mehettem haza... Csakhogy engem azok nem engedtek, ahol

voltam, mert becsuktak egy dohos, piszkos tömlőbe, pedig otthon hazavártak.

— Hazavárták? Engem is várnak! Tudja, hogy hányan várnak... Nézzék, minden héten garmadával jön a levél kerülőúton, rejtetten és álcázottan s mégis folyton árad felém hazulról a szeretet!... De hát a politika, uraim, a politika szörnyű Leviatán... Én ma harcban állok a hazámmal.

— Csak a kormányrendszerrel, nem? — mondta az első fiatalember. — De maga a nép...

A száműzött megrázta a fejét:

— Nem, uraim, én nem áltatom magam. A nép az övük... Ma az övük... Hogy ezt hogy érték el, az mindegy... Ma utánuk mennek...

— De hiszen maga mondta, hogy magát várják otthon, hogy mennyien írnak...

Ideges vállrándítás volt a felelet:

— Eh, mi az a pár száz ember a milliókhoz képest? És ezek a milliók most az ellenfeleim! Mind, mind... Együtt az egész és külön-külön mindegyik. Mert elhagyták az én igazságaimat. Az örököszt, az egyetlent — a karja hirtelen lendülettel felemelkedett és kinyújtott kezével a falon függő fehér csont fesiületre mutatott — és éppen ez a rettenetes és ezért rettenetes, hogy nem tudok odamenni. Kiállani a szószékre vagy valahol egy óriási téren a dobogóra vagy a mikrofon elé s azután írni, írni az igazságot és bedobni a gépbe, hogy körforgása százezerezítve vigye szét azt, amit én mondok! Megpróbálni még egyszer megfogni a szíveket, még egyszer azt a lelket, amiből való vagyok én is, ami még sem

azé az egy országé, nem egyetlen fajé, hanem a vilá-
gáé, az emberiségé, a mindenségé... az Istené!

Kimerülten visszahanyatlott a karosszékekbe:

— És itt be vagyok zárva ebbe a ketrecbe,
mint az oroszlán és még üvöltenem sem szabad!...
Ő, tudják-e, hogy tavaly egy másik országban egy-
szer elmentem egész közel — a határhoz. Egy-két
méterre álltam tőle, onnan lestem át, hogy meglás-
sak egy fajtámbelit és odakiálthasak neki... Mit?...
Nem is tudom. Egy szót, egyetlen szót... az Ő nevét,
csak ezt... De nem jött senki s én elkullogtam
onnan, mint egy rühes kutya, akit oldalba rúgtak.
Mert csak a merev silbakot láttam az őrház
mellett...

Az egyik fiatalember, a szóke, felemelkedett a
helyéről, odament a férfihez, vállára tette a kezét
s halkán mondta:

--- Látja, mégis csak hazahúz a szíve.

A száműzött újra felpattant helyéről.

— A haragom húz oda... A szent haragom.
Haragszom a férfiakra és asszonyokra, az öregekre
és a fiatalokra, a polgárookra és a proletárookra, a ka-
maszokra és a süldő leányokra, mindenkire, — mert
nem kell nekik az, ami a legnagyobb a világon, —
a szabadság. Ünneplik a zsarnokságot és áhítják a
parancsot. Bűvölten néznek a zord erő felé és
elfelejtik, hogy az emberben mi a szép: a szeretet,
jószág, a karitás... Ő, a középkor nagy emberi
közösségérzése, az összefogó keresztény szeretet.
Szent Ferenc édes szavai, amelyek még az otromba
állatokat és a helyhez kötött növényeket is bele-

vonták ebbe a nagy szeretetbe! ... Szent Erzsébet rózsái, amelyek a nyomorra és a szenvedésre hulltak s a nagy bölcsek tiszta igazságkeresése ... mi maradt ebből? ... Tank, ágyú, repülőbomba, kézi-gránát, akna és torpedó ... és az Ember fiának nincs helye, ahol lehajthassa a fejét ...

Most a barnaarcú fiatalember szólt közbe:

— Igen, a béke, a nagy álom, de mikor lesz igazi béke?

A hatalmas férfi két kemény öklét levágta az íróasztalra és előrehajolva, szikrázó szemekkel felelt:

— Most nem béke kell! Most harc kellene! És jön is! Száz éves harc, mondom! Amíg a béke zászlóit ki lehet tűzni a bűn szörnyű sárkányának teteme fölé, amíg mindenütt győzelemre lehet vinni ezt a lobogót, addig harc lesz és kell, hogy legyen! ... És mindegy, hogy ki van velünk és ki van ellenünk! Ha testvérünk van ellenünk, ha apánk van ellenünk, ha fiunk van ellenünk, — mindegy és ha idegenek, ha más fajták vannak mellettünk, mindegy, az igazság a fontos, a hitünk! ... Azt hiszik, nem mennék haza boldogan, még akkor is, ha tudnám, hogy mint egy új Sebestyénnek a szavaim után nyilak tépnék fel a testemet, vagy ha mint ama bizonyos szent, magam vihetném kezemben levágott fejemet a gyilkosom elé.

— Maga mégis csak közéjük tartozik! — mondta halkán a szőke fiatalember.

— Nem, ezerszer nem! — mondtam már maguknak. — A hazámat szeretem, szülőföldemet, az ősi rögöt, a régi várost, a hatalmas gótíveket, de

az embereket, akik ma bennük élnek, én ellenségnek tekintem...

Lentről a Via Merulánáról egyre lármásabban csapott fel az utcai zaj. Valahol egy trombita regegett, azután tompa, kemény dobok peregtek. Csattogó, erős léptek zaja dübörgött.

— Mi az? — kérdezte a szőke...

— Valami parádé! Katonák, vagy katonás fiatalok! — legyintett az ősz férfi, — hiszen ma ezzel van tele a világ!

Lassan odament az ablakhoz és lenézett az utcára. Ezüstös haján csillogott a nap. Hirtelen visszafordult — elsápadt arccal.

— Ezek hazulról valók! ... Talán olvasták, látogatóban vannak itt! ... A mi fiaink!

Kihajolt az ablakon. A Via Merulánáról csengő fiatal hangok szárnyaltak föl: a régi édes, bús dal — a szülőföldről.

A férfi feje mellére hanyatlott.

Hallgatott.

A dal egyre közelebbről és egyre erősebben szárnyalt.

Már ott mentek a ház előtt.

A száműzött szeméből kibuggyant egy könny és lassan csurgott végig az arcán. Azután hirtelen visszafordult, a homloka sugárzott, könnyes szemében valami büszke fény gyulladt ki:

— A mi fiaink, nézzétek!

Megragadta a két fiatalembert s jobbról, balról maga mellé húzta az ablakba:

— Nézzék, milyen daliások, milyen szőkék,

milyen szálasak! Micsoda pompás gyerekek! Így csak a mi fiaink tudnak lépni! Látják ezt az erőt?... Ő, ha most a szívemre ölelhetném őket, — dehát... — kihajolt az ablakon és nézte a távolodó menetet.

A fiuk már nem énekeltek, csak a dobok peregtek kemény ütésekkel.

— Most menjenek... — mondta tompán, — majd holnap találkozunk...

A két fiatalember az ajtó felé hátrált:

— De talán nem kellene, hogy most magára hagyjuk... — szólalt meg félénken a szőke.

A férfi nem fordult meg, csak a fejét rázta és a jobb kezével hátrafelé búcsút intett.

— És most mit fog csinálni? — kérdezte a másik fiatalember.

A száműzött a Santa Maria Maggiore-t nézte, amely mellett most befordult a fiatal csapat s azután eltűnt mögötte egészen.

Már a dobok hangja sem hallatszott.

A férfi, aki szinte roskadtan állt, most hirtelen kihúzta magát, megfordult és csak annyit mondott:

— Ezt!... Értük!

Hosszú pillantással felnézett a feszületre, összekulcsolta a két kezét és halkán elkezdte:

— Domine, exaudi...

Az ablak párkányán a zöld kalitkában a kanári újra énekelni kezdett...

A MULATÓBAN

A mulatóban már mindenki ismerte. Pedig alig két hete, hogy először feltűnt. De azóta itt volt mindennap. Most már, ha karcsú és szélesvállú alakja megjelent a bejáratnál, a pincérek bizalmas udvariassággal vezették föl az erkélyre s az üzletvezető maga gondoskodott, hogy kényelmes páholyt kapjon.

Jó vendég volt. Nem túlköltekező, nem is hangos és nem követelődző. Fogyasztott és engedett maga mellett fogyasztani annyit, amennyi illendő volt, a borra valókat megduplázta, a személyzettel kedvesen és halkán beszélt.

Majd mindig műsor után jött, néha egyedül, néha egyik-másik barátjával. Ilyenkor megrendelte az üveg pezsgőt, de maga inkább wiskeyt ivott szódával. Eltúrte, hogy a sós mandulát eléje tegyék, a feketekávé pedig rendelés nélkül kellett hozni.

Hölgykísérettel sohasem érkezett. Ahogy beült a páholyba, könyökét rátette az erkély karfájára s állát a jobbkezére hajtotta. A zenét figyelte, a nyugtalan, lármás dzsezbendet — és nagyokat hallgatott. Kékeres kezével néha hirtelen és idegesen végigsimította hátrafésült szőke haját. Csontkeretes fekete pápaszemén keresztül elrévedve nézegette a táncoló párokat. Ha valamelyik jelmezes görli vagy estélyi-

ruhás leány rámosolygott, ahogy a páholya mellett ellépett, derűsen és kedvesen nézett vissza rája, de soha még egy pillantással sem hívott senkit az asztalához. Amikor időnkint elsötétült a terem, rendszeren hanyattdőlt a székén és üresen bámult az apró tükörsíkoktól fényes nagy gömbre, amely a menyegyzet közepéről lelógva forgott lomha tengelyén. Legtöbbször egy idősebb zömök, deresfejű, kurta-hajú ember volt az éjszakai társa, akivel néha egy-egy rövid megjegyzést vetettek oda egymásnak, vagy összerosolyogtak egy furcsa páron, mint éppen most is.

— Ki ez az örült bakkecske? — kérdezte a barátja és a szemével egy fényesen feketefürtös ifjúra pislantott, aki nagyon magas és csontos szőke nővel lelkesen táncolta a horsey-horseyt. Azaz inkább ugrálta a párjával együtt, mert táncnak a legjobb akarattal sem lehetett nevezni azt, amit ketten véghezvittek. (Már az egész terem felfigyelt rájuk s a monoklis báró, az örök törzsvendég alig észrevehető pillantásokkal már szervezte is körülöttük a nézőteret, hogy amikor a zene abbahagyja, hirtelen kitörjön a taps s a két áldozat zavart boldogsággal hihesse azt, hogy mindenki csak őket nézte és óriási sikerük volt.)

— Nem ismered? — kérdezte újra az idősebb férfi.

— Csak futólag — felelte csöndesen a másik —, de azért tudom, hogy kicsodák. A férfi nappal komoly vegyészmérnök, akinek egy pár kitűnő talál-
mánya van és elég szépen keres. De este kijön a

laboratóriumból, hazamegy, szmókingba öltözik, dinert eszik estélyiruhás feleségével és féltizenegykor elkezdi vele járni a lokálokat. Az asszony állítólag belga grófnő, de egy brüsszeli üzletfelem azt mondja, hogy a nagypapája ócskavaskereskedő Antwerpenben. Nagyon kedvesek.

— Kedvesek? — dohogta a másik — Félőrvöltek! Nem veszik észre, hogy az egész mulató rajtuk röhög? ... Hát.

— Ez még semmi, barátom. A zene most majd régi bécsi valcert fog játszani és ők elkezdenek keringőzni. Akkor leáll az egész parkett s úgy tesz, mintha valami csodálatos táncmutatványt látna, a végén percekig tapsolják és éljenzik őket, néha még meg is ismételtetik! Ez a két derék ember pedig ilyenkor lobogó büszkeséggel túlszárnyalja önmagát s mint valami megkergült kengurupár, hopszaszázik körbe és körbe, újra meg újra.

— Senki sincs, aki figyelmeztesse őket?

— Ugyan, hát ki venné a lelkére, hogy elrontsa a boldogságukat. Ezeket ez a tévhit élteti, hogy ők szépek, elegánsak, nagyvilágiak, érdekesek és tökéletesen táncolnak ... Ha ezt kivennék az életükből, mind a ketten összeomlanának.

— Miért? Hát az embernek mindjárt össze kell omlania, ha valamiről, amiben hitt, kiderül, hogy hazugság?

— Nem kell éppen, de ...

— Na, tisztelem én az ilyen férfiakat! Szeretném tudni, hogy ha én, vagy te — holnap vagy holnapután — megtudnók, hogy ebben vagy abban té-

vedtünk, akkor mindjárt összeroskadnánk és elvesztenők a talajt a lábunk alól?

— Hát én bizony . . . nem tudom, István . . .

— Ugyan, te végre komoly üzletember vagy . . . Most például azt hallom, valami bauxit dologban vagy benne . . . Hát ha kiderülne, hogy ez az üzlet rossz, mit csinálnál?

— Abbahagynám.

— Na látod! De nem omlanál össze!

— Ebbe nem! De . . . — percekig hallgatott, azután odavetette — vannak dolgok, amiket nem lehet abbahagyni . . .

A zene közben tényleg rákezdett a Strauss-keringőre s a vegyész házaspár elolvadva és elbűvölten egymás szemébe nézve, nagy ugrálásokkal keringett körbe. A páholyokból vigyorgó arcok nézték őket, a parkettről lehúzódtak a párok és szabályosan megjátszották az elragadtatást. Közben egymást lökdösték a könyökükkel s a nők a férfiak háta mögé bújva fuldokolva vihogtak. A zenekarból a szaxofónos egészen kihajolt a most már egyedül forgó pár felé, a karmester bájos mosollyal láthatóan csak nekik dirigált, az első hegedűs pedig mélyen a vonójára hajolva egyre hosszabbra és hosszabbra nyújtotta a háromnegyedes ütemeket.

— Örület! — dühöngött a sörtéshajú.

— Én irigylem őket — mondta szomorúan a másik.

— A vakságukért? . . . Hogy nem látják, mi történik körülöttük?

— Nem, István, nem azért, hogy nem látnak . . .

hanem azért, mert egymást nézik! Ez a két kerge lény — szereti egymást. Valami tökéletest, valami nagyszerűt, valami önmagához méltót, sőt még annál többet lát mindegyik a másikban... Ezek sohse fogják megtudni, hogy valaki kineveti őket, mert ők szinte égő, földöntúli érzéssel — imádva tisztelik egymást...

A zene elhallgatott és felzúgott a taps.

— Bravó!... Őriási!... Hogy volt!... Bravó! Bravó!... — zúgták összevissza a hangok a parketten.

A pár azonban nem ismételt. Egész különös és piruló szerénységgel vonultak vissza a páholyukba, mint a nagyon nagy művészek a tomboló nézőtér elől a tizedik vasfüggöny után.

Leültek szorosan egymás mellé s ahogy a nézőtér elsötétült, a férfi titokban megfogta az asszony kezét, a nő pedig feléje fordította az arcát és valamit súgott a fülébe.

A szőke férfi elfordította a fejét. Kis ideig a csillogó-forgó gömböt nézte, azután hátat fordított a teremnek, a tárcájából kivett egy vastag angol cigarettát, rágyujtott és halkán kiszólt a pincérnek:

— Még egy üveget! — s azzal hirtelen fölhajtotta a szódás wiskeyje maradványát.

— Nem megyünk még haza? — kérdezte István.

Nem felelt rá.

— Mi bajod van?... Egyszerre milyen rossz-kedvű lettél.

— Nem, István... szó sincs róla... csak utá-

lom ezt a sötétséget. Ha főkapitány volnék, betiltatnám. Az ember azért jön ilyen helyre, hogy fényt lásson, tündöklő ragyogást, de ez a félhomály, ez valami alantas és megszégyenítő... Kétszáz ember együtt mulat s akkor egyszerre megbújik a sötétben, hogy még lejjebb szállhasson méltóságának a színvonaláról.

— Hát akkor miért jársz ide? — kérdezte István.

— Mert a zaj megnyugtat, a lárma fölüdít, — a fény fölfrissít.

— És az ital?

A másik nem felelt, de fölemelte a poharát és ivott.

A páholy ajtajánál karcsú, szőke lány állt meg. Uszályos, égszínkék ruha volt rajta, hátul mély kivágással, elől magasan záródva, de mégis mindent kimutatón.

— Szabad? — mondta és már le is ült az egyik üres székre:

— Dolly vagyok! — mondta és kezét nyújtotta.

Szép, könnyű és meleg keze volt. A körmei égőpirosak s az egyik ujján apró brilliánsokkal körülrakott smaragdgyűrű.

— Maradhatok? — kérdezte és nyílt kék tekintetével belenézett a férfi arcába.

— Ó hogyne, természetesen... — mondta a férfi szórakozottan és intett a pincérnek, hogy adjon poharat.

István fölállt:

— Egy óra mult, ne haragudj, nekem menni kell. Holnap egy konziliumom van tíz órakor.

Kezet fogtak.

— Szeretnék veled holnap este komolyan beszélni — mondta még István. — Nem jössz be holnap a klubba?

— Nem bírom azt a sok unalmas embert. Inkább menjünk el valahova ketten. Hétkor telefonálj rám.

— Rendben van — mondta István és elindult. De hirtelen visszafordult és balkezeével megfenyegette a barátját:

— Abból a csillapítóból azonban legfeljebb háromat naponként! ... Megértetted?

A másik bólintott.

— Mit szed? — kérdezte Dolly. — Nekem van egy kitűnő szerem álmatlanság ellen.

— No, az nekem nem kell — mondta a férfi. — Inkább olyan szer kellene, hogy ne tudjak álmodni!

— Hát akkor miért szed mégis orvosságot?

— Á, csak egy enyhe idegcsillapító ...

— Nagyon ideges?

— Az idegeim horganyozott drótkötélből vannak! — és hangosan fölnevetett.

— A szíve? ...

— Megvizsgáltattam. Azt mondták, hogy a szívem huszonnyolcéves és száz évig élhetek tőle.

— És hány éves igazán?

— Mit gondol?

A lány mustrálni kezdte. A tekintete végigsik-

lott szőke fején, napszíttá borotvált arcán, egyenes orrán, kemény száján és erőszakos állán, könnyedén az asztalra hajoló alakján, erős vállán és domború mellén, határozott kezén, amely egy üres szék hátát markolta, — aztán elnevette magát:

— Lehet harmincöt, de lehet negyvenöt is.

— Hát körülbelül eltalálta. Valahol a kettő között.

— Akkor miért ideges?

— Ó, most sokat dolgoztam! Az utóbbi időben túlerőltettem magamat.

— Miért nem utazik el valahova?

— Nem érek rá. Különben is a munka szórakoztat.

— De hiszen szórakozni ide jár...

— Egy idő óta. Ez is jó kábítószer.

— Hát mégis olyan ideges?

A férfi kissé türelmetlenül válaszolt:

— Mondtam már, hogy nem vagyok ideges, csak fáradt...

— De maga olyan furcsán szórakozik.

— Csak... csöndesen.

— Nem, furcsán! Én már figyelem magát napok óta.

— Maga figyelt? — csodálkozva emelte fel a fejét. — Engem? ... Én azt hiszem, engem nem is vesz észre itt senki. Nem adok rá okot...

— Ugyan, ne mondjon ilyeneket! Hát csak látja, hogy mindegyik lányt érdekli.

— Nem vagyok gazdag ember.

Dolly türelmetlenül megrázta a fejét.

— Persze, maga azt hiszi, minket csak ez érdekel?

— Magát nem?

— Vannak esetek, hogy az is érdekel... Magánál például — nem!

A férfi természetes gyanakvással húzódott vissza egy másik kérdés mögé:

— Maga szerepel a programban?

— Az elején van egy kis számom... Nagyon ügyes dolog, nem látta még?

— Mindig műsor után jövök!... Innen hova szerződik?

A lány vállat vont. Hirtelen valami fáradtság ült az arcára:

— Legfeljebb itt maradok... Nem szeretem a vándoréletet.

— Pedig az szép lehet, minden hónapban más arcok, más környezet, más élet...

Dolly lassan szürcsölte a pezsgőt — csak aztán felelt:

— És mindig ugyanaz az unalom, mindig ugyanaz az üresség! Mondja — és hirtelen közel hajolt a férfi arcához — magának nem tetszik itt senki?

— De igen, hogyste... Nagyon sok csinos lány van itt, — maga is! — tette hozzá mosolyogva.

— És miért nem hív magához soha senkit? Én is csak úgy kerültem ide, hogy bejöttem magamtól.

— Minek? Nekem elég itt a zene, a kavargó párok, az egész zajló, lármás élet... Ülök és nézek. Fiatalkoromban is azt tettem, ha elmentem Pá-

risba, vagy Milanóba, vagy a Rivierára, vagy Velen-
cébe, leültem egyedül egy-egy kávéház terraszára
és néztem, hogy az emberek mit csinálnak. Pró-
bálja meg ezt egyszer, ez a legjobb szórakozás —
lenézett a parkettre és a táncoló vegyészéket ke-
reste. Azok beültek a páholyukba és összebújva,
csöndesen beszélgettek.

— Minden városban ezt csinálta?

— Nem. Például Firenzében nem. Ott folyton
karonfogva kell járni valakivel, virágot kell neki
venni az Uffizi előtt, nagy sárga, vagy piros csok-
rot, azt a karjára kell tenni, azután átmenni vele
lassan a Ponte Vecchion.

— Mi az?

— Az egy híres híd, ahol valamikor Dante és
Beatrice... Nem hallotta még?... In sul passo
d'Arno... — hirtelen elhallgatott. Micsoda ostoba-
ságokat beszél ennek a kis buta libának...

— Folytassa!... Miért hallgatott el? Úgy sze-
retném, ha beszélne magáról... Itt mindenki talál-
gatja, hogy maga kicsoda és micsoda. Azelőtt sohse
látták, most meg folyton itt van.

A férfi a fejét ingatta:

— Csak egy pár nap óta.

— Ez az, egy pár nap óta — de mindig! És
mindig egyedül, vagy valami másik csöndes ember-
rel. Miért nem jön sohasem nővel?

— Nincs, akit elhozzak.

Dolly hirtelen közel hajolt hozzá:

— Tetszem én magának?

— Hogyne, persze — mondta udvariasan.

— De nem kellek? ... — mondta Dolly a hangját egészen lehalkítva és forró lehelettel.

Nem kapott feleletet.

— Szóval, ez reménytelen eset — nevetett a lány — Elmenjek?

— Nem, maradjon ... Még megisszuk, ami az üvegben van. Nem akar valamit enni?

A lányon látszott, hogy pillanatig küzd magával, de azután elhárító mozdulatot tett. A férfi azonban a szemén látta, hogy éhes. Odaszólt a pincérnek:

— Hozzon két szép szendvicset! ... Azt csak megeszi? — kérdezte Dollyt.

A lány hálásan nézett vissza:

— Köszönöm. Igen, az jó lesz ... de ne haragudjék ... szabad valamit kérdeznem?

A férfi bólintott.

— Itt, senki ...? Egyik se kellene magának?

— Nem ...

— Akkor maga szerelmes!

A férfi behúzta a fejét a vállai közé, ajkát elbiggyesztette és rövid, bizonytalan mozdulatot tett a kezével.

Dolly a két karját ráfektette az asztalra, előre dőlt és csillogó kék tekintettel kérdezte újra:

— Szerelmes? ... Igen, egészen biztosan szerelmes! ... Kibe?

De akihez beszélt, elfordult és lenézett az erkélyről. A két bódult táncos kecske megint ott ugrabugrált a dzseszbend dörömbölő és nyikorgó muzsikájára.

A férfi nézte őket. Az jutott eszébe, hogy egy édes szép száj milyen bűgő kacagással mondta egyszer neki, — ő mondta először róluk:

— A bakkecske meg a párja!

De azok ott lent szédülten tapadtak egymásra. Azután az asszony megint súgott valamit a férfinak. Erre megálltak, kiváltak a táncolók közül, fölsiettek a páholyukba, összeszedték a cókmókjukat és indulnak kifelé. Ahogy épp a páholy alatt mentek el, a vegyész fölnézett és széles mosollyal, boldogan ragyogó szemmel fölköszönt. A férfi mélyen meghajtotta a fejét.

— Maga most haragszik — szólalt meg halkan Dolly — Igaza is van, illetlen voltam, amikor megkérdeztem, hogy — kibe?

Az visszafordult és elnézően mondta:

— Ugyan, kérem, szó sincs róla...

— De egyet meg szabad kérdezni... Szép?

A férfi szeme elborult, de azért felelt:

— Nagyon szép.

— Szőke? Barna?

— Fekete.

— A szeme?

— Zöldesszürke és van benne valami kicsi arany fény — mondta a férfi, de inkább saját magának.

— Karcsú, magas?

— Középtermetű, nem sovány...

— Okos?

— Eszes!

— Kedves?

— Nagyon.

— Jó?

— Az... ha akar.

— Nagyon szereti?... Maga nagyon szereti?

A férfi lehajtotta a fejét és nem bírt nem felelni:

— Szeretem — mondta — Halálosan szeretem!

— És ő?

A férfi nem felelt.

— Hány éves?

— Huszonhat.

— Másoknak is tetszik?

— Mindenkinek, azt hiszem.

— Mióta ismeri?

— Már majdnem hat éve.

— És... és ha szereti — kérdezte egész halkán a leány —, miért nem veszi feleségül?

A másik tagadóan intett:

— Nem lehet.

— Miért?

— Mert már öt éve — az... — mondta a férfi rekedten.

Felállt, kezét nyujtott...

Azután fizetett és elment.

Dolly tágranyílt szemmel bámult utána.

A páholya másnap üres volt...

Sohasem látta senki többé.

VÉGE A KALANDNAK

I.

A szobában félhomály volt és csönd. Félig leeresztett redőnyök rácsai hosszú árnyékokat vetettek a szőnyegre. Az előszobába vezető ajtó lassan kinyílt és karcsú nőalak surrant be rajta, körül nézett és bizonytalanul megállt. Meglátta a nagy faliórát.

— Még csak negyed hat! — mondta magában. A tekintete végigjárta a falakat, mintha tükröt keresett volna. Azután hirtelen a másik szobába nyíló ajtóhoz ment, kinyitotta, benézett és belépett rajta. Az ajtó bezárult mögötte.

Pár percig megint csönd volt az üres szobában.

Akkor hirtelen az előszoba felől éles csengőszó hallatszott s utána valaki dörömbölt az előszobaajtón.

Erre a hangra a lakás másik részéből magas, erőteljes férfialak sietett elő és izgatottan rohant az előszobába.

A szoba közepén megtorpant, mintha valami különös, ismerős parfümöt érzett volna... Riadtan nézett körbe.

Csak egy gondolata volt:

— Mi van az asszonnyal? Micsoda örültség, hogy éppen most jön valami ostoba villanydíj-beszédő!

Az előszoba ajtaja felől most már éktelen dörmöbölés hallatszott.

Ki ez az örült, gondolta magában Tamás. Nem elég, hogy éppen most jön, még az ajtót is veri! Szemtelenség!...

Egy ugrással kint volt az előszobában, de visszatántorodott, amikor kinyitotta az ajtót.

János állt előtte, egyik barátja. De magából kikelten, dúlt arccal, vérben forgó szemekkel.

Tamás összeszedte magát:

— Szervusz, drága öregem, nahát mivel szolgálhatok?

A zömök, kerekfejű, kissé kövér ember dühösen félrelökte és berohant a szobába.

— Semmi szervusz, semmi édes öregem!... Hitvány gazember vagy! — kiáltotta.

Tamás utánaugrott és bent a szobában eléje állt:

— Micsoda hang ez, megörültél?

— Nem örültem meg, pedig lenne rá okom! — mondta a másik férfi rekedten.

Tamás most már kemény hangon szólt rá:

— Leszel szíves megmagyarázni, hogy mit akarsz?

János egy székre dobta a kalapját, meg a felöltőjét:

— Leszek szíves. És mit akarok?... A feleségemet.

— A feleségedet? — kérdezte bizonytalanul Tamás.

A másik férfi hangosan kiáltva felelt:

— Igen. A feleségemet!

— Kérlek, ne kiabálj.

— De kiabálok... Nem udvariaskodunk, különben is nem kiabálok — ordította.

Tamás vállat vont:

— Hát kiabálj!

— Igen is, kiabálok — mondta halkan János és egészen csöndesen tette még hozzá — van rá okom.

Tamás hellyel kínálta:

— Ül le, nagyon izgatott vagy.

— Nem ülök le — mondta a másik és leült.

— Az nem jó szék, — figyelmeztette Tamás — lötyög a lába, talán ebbe a karosszékekbe.

— Hagyd már abba, — idegeskedett János — oda ülök, ahová akarok. Itt ülök... — felállt. — Én nem ülni jöttem ide! Azért jöttem hogy veled...

Tamás erőltetetten nevetett:

— Na végre, hogy tegezel. Hát miért jöttél?

— Hogy leszámoljak veled...

Tamás olyan arcot vágott, mint aki nem érti, amit a másik mond.

— Igen is, leszámoljak! — kiáltott föl a zömök ember — és bosszút álljak! Megcsaltál. Elcsábítottad a feleségemet!

— Én? — mondta gúnyos hangon Tamás.

— Te! Elcsábítottad, a szeretőd — hitványul megcsaltatok!

Tamás érezte, hogy most felül kell kerekednie,

— Áhá, tehát mégis itt van a feleségem.

Tamás egy pillanatig hallgatott, azután megindultan szólalt meg:

— Egy nő van ott, akit szeretek.

— A feleségem, a feleségem — kiabálta János.

— A kedvesem... Kérlek, maradjunk ennél. Mert én biztosan tudom, hogy a kedvesem, de te nem tudhatod biztosan, hogy a feleséged. Különben is, honnan veszed, hogy róla van szó. Én csak azt mondtam, hogy a kedvesem.

— Szóval elismered, hogy a szeretőd...

— Én csak azt mondtam, hogy aki ott bent van, az a kedvesem, legkedvesebb kedvesem... Szép és fiatal... Szeret, szeretem. A kedvesem.

— A feleségem... — toporzékolt János.

— A kedvesem. Asszony, a férje szürke senki, unalmas és értetlen, rideg és nagyzó... Egy jó szót, egy szál virágot nem kap tőle évek óta. Csak fél tőle. De engem szeret. Hozzámsimul és én átölelem, a kedvesem. Talán még nem is az, de az lesz... Gyönyörű asszony!

János már ájuldozott a dühtől:

— A feleségem.

— Feleség — bólintott Tamás, de értsed meg, csak azt mondtam, hogy feleség, sőt anya. Ezért meg kell értened, hogy őrizem az inkognitóját.

— Mert a feleségem! — csattant föl megint János.

Tamás nyugodtan felelt:

— Nem. Azért, mert az én kedvesem. Nem engedhetem, hogy meglásd, sem te, sem más.

— Jó, hát a szavamat adom rá — bólintott Tamás.

— Esküdj meg!

— Már a szavamat adtam! — szólt rá élesen Tamás.

— Esküdj meg! — erősködött János.

— Hát esküszöm.

A férj dühösen az asztalra csapott:

— Hazudsz, hallatlanul hazudsz. A szavadat is adtad és még meg is esküdtél — tehát feltétlenül itt van!

— Örült vagy! — kiáltotta dühösen Tamás.

— Hol a feleségem? — kérdezte újból János.

— Ismétlem, hogy tévedsz és én igazán...

János nagyot fújt.

— Tévedsz, ha azt hiszed, hogy tévedek és tévedsz, ha azt hiszed, hogy meg tudsz téveszteni. Azt hittem, a barátom vagy... Jártál hozzánk, más is járt, végre is a sógornőm nálunk lakik. .. Fiatal, lány, szép lány, okos lány, gazdag lány, sok udvarlója van, te is köztük voltál.

Tamás idegesen legyintett...

— Hát én azt hittem, hogy köztük vagy — folytatta János. — Miért ne láttalak volna szívesen? Ágnes önálló, azt választja, akit akar. Gondoltam, hogy ha ép téged akar, hát jó. Ámbár kissé öreg vagy hozzá,

— Én öreg? — vágott közbe dühösen Tamás.

János örült, hogy valami fájót mondhatott.

— Miért? Azt hitted, hogy csak én öregedtem meg?... Amikor most négy éve, annyi idő után,

Párisban, illetőleg az auteuilli gyepen találkoztunk, akkor még fiatalembernek néztél ki, de most? Nem látod, hogy őszülsz? ... De, gondoltam, végre is Ágnes önálló ...

Tamás idegesen félbeszakította:

— Miért kevered bele ebbe a jelenetbe Ágnest. Én Ágneskát nagyon szeretem, tisztelem, kedves, bájos, okos kislány, de hozzám gyerek.

— Áhá, szóval mégis érzed, hogy öreg vagy hozzá?

— Semmi közöd hozzá, hogy mit érzek — vágott vissza mérgesen Tamás. — Ágnes ... nevetséges ... Hogy ő engem választ! ... Honnan veszed ezt? Félrebeszélisz. Jártam hozzátok, kellemes úri ház vagytok, ez az egész. De se Ágnes, se Margó — ez mind ostoba kitalálás!

— Szóval kisül, hogy csak a konyhámért, az angol wiskymért és a szivarjaimért jártál hozzám majdnem minden nap! Őriási! Ügylátszik, a teánk is nagyon jó, mert sokszor voltál délután is, amikor én az irodában ... — elharapta a szót.

— Kérlek, ha terhedre vagyok! — Tamás sajnálkozó mozdulatot tett.

János dühösen fölnevetett:

— Hogy terhemre vagy, valóban azt hiszem!... De mit vitatkozom én itt veled, — fölugrott újra — végezzünk: Margit itt van nálad.

Tamás idegesen szorította össze az öklét:

— Hallatlan vakmerőség mégis ...

— Itt van — kiáltotta János nekikeseredve —

és én innen élve nem engedlek el, sem téged, sem őt. Megértetted?

Tamás két lépéssel az íróasztala mellett termett, hirtelen kihúzta a fiókját.

János izgatottan hadonászott a kezével:

— Ütött az óra, tisztelt úr... Most leszámolunk szép gavallér. Leszámolunk — ordította és a zsebéhez kapott.

Tamás ebben a pillanatban kivette a fiókból a pisztolyát és rászögezte a dühöngő emberre:

— Megálj.

János ijedten és eltorzult arccal meredt rá:

— Ohó, te is? Na jó, hát — a zsebében kotozászott.

Tamás keményen és határozottan szólt rá:

— Egy moccanást se, mert lövök. Fel a kézzel!

János riadtan állt előtte.

— Fel a kézzel! — ismételte Tamás szigorúan.

— Vagy add ide azt a pisztolyt.

János habozott:

— De...

Tamás kinyújtotta a balkezét:

— Add ide!

A másik lehajtott fejjel kivette zsebéből a pisztolyt és letette az íróasztalra.

Tamás megfogta és bedobta a fiókba, azután utána a magáét.

— No, szerencsére a legnagyobb ostobaságot nem csináltad meg... És most mégegyszer kérdzem, mit akarsz?

— A feleségemet... A becsületemet...

— Nálam keresed?

— Te vetted el — mondta sötéten János.

— Elvettem? Bolond beszéd. — Tamás neki-
támaszkodott a falnak. — A becsületed a tiéd, hidd
el nekem, hogy ahhoz eddig senki nem nyúlt hozzá.
Az asszonyt pedig nem én vettem el, legfeljebb te
veszítetted el. Mert az asszonyt, barátom, könny-
nyebb elveszíteni, mint egy pénztárcát. Különösen,
ha valaki olyan könnyelműen bánik vele, mint te.
Mit törődtél te különben Margóval.

— Köszönöm az aforizmaidat és az utólagos
tanácsaidat — felelte szárazon János — de nem
kérek belőle, én a feleségemért jöttem. — Fürkészve
nézett körül a szobában.

Tamás cigarettára gyujtott és nyugodtan fe-
lelte:

— Nincs itt.

— Majd meglátjuk — válaszolt János és a má-
sik szoba ajtaja felé indult.

— Hová még? — kiáltott rá Tamás.

— Látod.

— Arra egy lépést sem! Megtiltom!

— Te, nekem? Mit képzelsz... Most megfog-
talak, jó madár — fölnevetett és még egy lépést
tett az ajtó felé. De ekkor Tamás eléje állt és meg-
ragadta a vállát:

— Ide nem lehet bemenni!

— Úgy — kérdezte gúnyosan a másik. — És
miért?

— Azért, mert ebben a szobában egy nő van.
János diadalmasan csapott le rá:

— Áhá, tehát mégis itt van a feleségem.

Tamás egy pillanatig hallgatott, azután megindultan szólalt meg:

— Egy nő van ott, akit szeretek.

— A feleségem, a feleségem — kiabálta János.

— A kedvesem... Kérlek, maradjunk ennél. Mert én biztosan tudom, hogy a kedvesem, de te nem tudhatod biztosan, hogy a feleséged. Különben is, honnan veszed, hogy róla van szó. Én csak azt mondtam, hogy a kedvesem.

— Szóval elismered, hogy a szeretőd...

— Én csak azt mondtam, hogy aki ott bent van, az a kedvesem, legkedvesebb kedvesem... Szép és fiatal... Szeret, szeretem. A kedvesem.

— A feleségem... — toporzékolt János.

— A kedvesem. Asszony, a férje szürke senki, unalmas és értetlen, rideg és nagyzó... Egy jó szót, egy szál virágot nem kap tőle évek óta. Csak fél tőle. De engem szeret. Hozzámsimul és én átölelem, a kedvesem. Talán még nem is az, de az lesz... Gyönyörű asszony!

János már ájuldozott a dühtől:

— A feleségem.

— Feleség — bólintott Tamás, de értsed meg, csak azt mondtam, hogy feleség, sőt anya. Ezért meg kell értened, hogy őrizem az inkognitóját.

— Mert a feleségem! — csattant föl megint János.

Tamás nyugodtan felelt:

— Nem. Azért, mert az én kedvesem. Nem engedhetem, hogy meglásd, sem te, sem más.

János az égnek emelte két karját:

— Nem láthatom a feleségemet, hallatlan!

— Ha az a nő ott bent tényleg a te feleséged volna, akkor beláthatod, hogy én, mint gentleman, nem engedhetem meg, hogy bemenj. Ha pedig nem a feleséged, akkor te, mint gentleman, nem is kívánhatod, hogy beengedjelek.

— Ki van odabent?

— Már megmondtam — válaszolt Tamás csöndesen. — Valaki, aki szeret. Hogy ki az, mi közöd hozzá. Talán egy élet. Talán egy kaland. Talán az igazi. Vagy talán csak az, aki elfeledteti az igazit. Mindegy, akárki: az én titkom.

Csendesen és megindultan mondta Jánosnak:

— Eredj el békén.

A másikon látszott, hogyan kinlódik:

— Egy szavadba kerül... Igen? Nem? Miért nem mondod?

Tamás a fejét rázta:

— Nem mondom. A szívem az enyém, a szerelmem az enyém... Mondd, kérdezted te valaha: — Tamás, ki szeret téged? ... Kérdezted eddig a szívedet, kérdezted a barátod szívét, most megmarkolod és bele akarsz nézni. Láttad-e eddig akár te, vagy akár más? Egyikőtök sem. Hát éppen ezért — nem! Nem mutatom meg sem neked, sem másnak. A szívem az enyém. Lehet, hogy a feleséged van bezárva és lehet, hogy mást ölel magába... De ez az én titkom, az enyém. Mi közöd hozzá. Az enyém... Eredj el békén.

János makacsul állt:

— Én addig innen el nem megyek, amíg nem tudom a bizonyosságot.

Tamás erősen a szemébe nézett:

— A bizonyosságot? Komolyan ragaszkodol ehhez?

— Ragaszkodom.

— Kár.

— Mi kár?

— Hogy nem lehet...

— Mit nem lehet — vágott közbe János.

Tamás lemondón intett:

— Hogy nem lehet veled okosan végezni, de te akartad. Szóval a valót akarod tudni.

János igent intett a fejével.

Tamás félrelépett az ajtó elől.

— Hát jó, fogod tudni. Ime, hemehetsz.

János odarohant:

— Ő... végre.

Tamás újra elébe állt:

— Megállj, ide figyelj, az ajtó nyitva van, beléphetsz és meg fogod látni.

János a homlokát fogta:

— A feleségemet...

Tamás folytatta:

— Én nem mondtam, hogy kit, de te majd meg fogod látni és — megtudod a bizonyosságot! Meg tudod és én abban a pillanatban agyonlőlek. Meg fogsz halni!

János megdöbbenten meredt rá:

— Mit beszélsz?

Tamás rettentő nyugalommal felelt:

— Megtudod — és meghalsz!

— Micsoda ostoba fenyegetés ez?

Tamás újra kihúzta az íróasztal fiókját, kivette belőle a pisztolyát, azután félrelépett és két lépésre megállt János és az ajtó előtt. Azután mondta:

— Nem fenyegetés; ajánlat!

— De micsoda örültség! — fordult vissza idegesen János.

Tamás azonban csöndes mosollyal nézett bele az elvadult arcba.

— Nézd kérlek, itt megint csak két eset van, ha a feleséged van ott bent, akkor megöllek, hogy te meg ne ölhesd... És ha nem a feleséged, akkor megöllek, hogy neki ne kelljen megölnie magát... Mindenképpen meg kell védenem a nőt, aki reám bízta magát.

János magából kikelve újra kiabálni kezdett:

— Én pedig ezt nem tűröm. Én igenis akarom a bizonyosságot, de aztán...

Tamás leengedte a jobbkezét, amelyik a pisztolyt fogta:

— Megkaphatod, az ára a halál. Megéri! De a bizonyosság is, az élet is — ez nem lehet együtt. Az élet a bizonytalanság és a véletlen. A halál az a bizonyosság. Ez a kettő összefér, ezt a kettőt meg is kaphatod, de csak együtt.

— Köszönöm. Így nem kérek belőle! — mondta a másik megkínzott haraggal.

Tamás helyeslően integetett a fejével:

— Annál jobb. Én is ezt tanácsolnám, mert

végre mire jó, ha megtudod az igazat? Ha a feleségedet találnád ott, egész életedre kétségbeesnél, ha mást lepnél meg, egész életedre szégyelnéd magadat. Mire jó ez — szeliden megfogta a karját, — te most szépen hazamész és elfelejted az egészet.

— Én? ... — vágta fel dühösen a fejét János.

— Vagy nem felejtet el, de hazamész. Azután gondolkozol s vagy lehiggadsz, vagy tovább gyanakszol. Ha igaz lenne, amit képzelnél s amiről most voltaképp nem tudsz semmit, otthagynád a feleségedet, ha majd rájössz, hogy képzelődtél, akkor megint úgy élnél, hogy ő hagyna ott. Hidd el, ez a szép kétség neked használni fog! Nem igaz? — megveregette János vállát. — Szóval, szervusz. Menj nyugodtan — én nem haragszom ...

János arca vonaglott a dühtől és a szégyentől, de azért megpróbált nyugodt lenni:

— Hát jó, most elmegyek. Belátom, hogy itt most nem tudok meg semmit. De vigyázz, rajtatok a szemem, érted. Többé nem vezethetsz félre. Ha a legkisebb jelt látom, tudni fogom a kötelességemet. Most ... most elmegyek. Ugy szeretem Margót és akarom hinni, hogy nem ő az. Jól van. De nem vezetsz félre többet.

Tamás fejét csóválta.

— Nem? Az jó ... Tudod mit. Ott van az ajtó, nézz be, nincs ott senki. — Hangosan nevetett. — No, menj be! ...

— Most egyszerre megengeded? — János kétkedve nézte a férfit, aki újra bólintott:

— Menj be.

János sokáig vizsgálva nézte Tamás arcát és dühösen elnevette magát:

— Á, nem. Köszönöm, elég volt a tréfából. Margó? ... Á, nem ... nem csapsz be többé. Micsoda buta helyzet. Igazán — hirtelen megállt és inkább magának mondta:

— És hátha mégis? ... Ha ez a te nagy nyugalmad, mégis ... — hirtelen újra megindult. — Nem, nem leszek tovább a bolondod, hogy mulass rajtam.

Az ajtóból visszafordult:

— De vigyázz! Ha én valamit megtudok és megtudok, mert az én szemem jó, akkor azután reszkess.

Tamás intett a kezével:

— Igen, igen reszketek! De te most egyenesen hazamész, érted. Ma nem leselkedsz, nem kétkedsz és nem kérdezősködsz. Sem Margótól, sem mástól. Ez a büntetésed a gyanúsításért. És ha mégis megmernéd ma tenni, akkor te reszkess — de igazán, mert lesz rá okod! A mai hölgy kiléte — és az, hogy van-e vagy nincs — az titok! A titok ára a halál. Ma vagy holnap, aki a fátyolhoz nyúl, az meghal ... megértetted?

— Igen — nyögte János egészen összetörve.

— Szervusz — és Tamás elfordult.

János még egy pillanatig állt az ajtóban, mintha valamit akarna mondani, azután dühösen

fejébe csapta a kalapját és hirtelen kirohant az ajtón. Az egész lakás szinte beleremegett, ahogy bevágta maga után az előszoba ajtaját.

II.

Tamás fáradtan levetette magát a karszékre és a kezével végigsímította a homlokát, érezte, hogy veritékes, kivette a zsebkendőjét és letörölte vele, cigarettát vett elő, rágyújtott. A másik szobába vezető ajtót nézte és megkönnyebbülten felsóhajtott.

— Nehéz csata volt! — gondolta magában.

Amögött az ajtó mögött most egy asszony reszket és sír, be kellene menni hozzá, csitítani és vigasztalni, rettenetes negyedőrája lehetett. Amíg János itt szaladgált föl-alá a szobában, kiabált és kért, fenyegetett és siránkozott és — mindenáron be akart lépni ezen az ajtón. Honnan tudta meg?... Margó még sohasem volt nála. Most jött el először.

Elmosolyodott. Milyen furcsa, az asszony itt van, itt volt, amíg a férje ezt az undok féltékenységi jelenetet rendezte és a végén mégis elment, mert vagy meggyőzték Tamás határozott hazugságai, vagy talán meg sem merte tudni a valóságot... Mindegy. Margó itt van és ő még nem is látta. Amikor besurrant a nyitva hagyott előszobaaajtón, negyedőrával előbb, mint ahogyan ígérte, Tamás a virágokkal bíbelődött a lakás másik részében és amikor pár perc múlva János dörömbölni kezdett

a másik ajtón és Tamás visszajött ide, az asszony már bemenekült a másik szobába.

A férfi dühösen eldobta a cigarettát.

Mit fog neki most mondani ezek után? Nem éppen hangulatba ejtő nyitány volt holmi nagy szerelmi kettőshöz. Mivel lehet most ilyenkor kezdeni? Margó bizonyosan meg van rémülve és semmi esetre sem az a magabiztos fölényes nő, aki máskor. Vissza fog riadni a következményektől, a botránytól, ami egy nap lecsaphat rájuk.

Tamás már nem volt egészen fiatal gavallér, közel járt a negyvenhez, a halántékán bizony már sok volt az ősz szál és ezeket nem a munkának, hanem az asszonyoknak köszönhette. Függetlenül, szabadon élt, néha keserű volt a szájaíze attól az ürességtől, ami körülvette és néha gondolt is rá, hogy változtatnia kellene az élete során... Igaz, a gyárat félkézzel is elvezethette, biztos és megtámaszthatatlan üzem volt, tökéletes személyzettel és remek vezetőkkel. Volt ugyan gyakran három-négy hét is, hogy egészen belevetette magát a munkába és nem törődött sem a nőkkel, sem a másik nagy szenvedélyével, a vadászattal. De ezek csak rövid időközök voltak az életében s rendszeren olyankor következtek be, ha Tamás szakított valamelyik lángholásával vagy az adta ki neki az útját.

— Örök kalandor — ismételte magában halkan azt, amit egyszer az apja mondott neki pár héttel a halála előtt, amikor arra akarta rábeszélni, persze eredménytelenül, hogy nősüljön meg. Ennek már négy éve, de sem addig, sem azután nem talált

olyan nőre, akivel azt érezte volna: ennek le meri kötni magát az egész életre.

Azaz, hogy egy lett volna talán.

Dühösen megrázta a fejét, de hát arra még gondolni sem érdemes, Ágnes? ... ostobaság, fiatal hozzá, húszéves és őbenne bácsit lát és egy csitri kislány volt, amikor először találkoztak. Ő azóta világkörüli utat tett meg és féléves vadászexpedícióban vett részt Afrikában. Most, amikor újra találkoztak, szinte beszélni sem tudott már vele ...

Különben is közbe megint nyakig beleugrott ebbe az új flörtbe ... — amely voltakép már négy éve tart ... Amióta meglátta Margót az auteuilli versenyen. Most újra örökké ennek az asszonynak a sarkában járt. Ennek a különös, hidegen okos lénynek valósággal az ígérete alá került ... Milyen hosszú, milyen szívós, milyen elkeseredett, milyen kétségbeesett harc volt ez az ostrom, míg végre tegnap este Margó egy édes pillanatban ellágyult és megígérte és utána még meg is írta, hogy ma délután ...

És akkor ez a szerencsétlen János betör ide! Erőszakoskodik, azután mégis elfut! De azt az egyet elérte, hogy ezzel tönkretette az egészet.

— Mit mondjon most, mit mondjon Margónak?

Felállt, két marokra vette a sok orgonát és a nagy lila, nehézillatú virágcsomóval elindult az ajtó felé.

Mielőtt hozzányúlt volna a kilincshez, megállt és halkán beszólt:

— Bejöhetek, édes ... ?

Az ajtó kinyílt, karcsú, szőke nő állt előtte, de nem Margó, hanem a huga.

— Ágnes! — tört ki Tamásból az elrémült meglepetés.

A leány két nagy szürke szemét tágranyitva, kuszált hajjal dőlt neki az ajtófélfának. Hallgatott és csak nagysokára szólalt meg:

— Tamás!

— Maga! Maga itt... — dadogta a férfi.

— Nem engem várt, úgy-e? — kérdezte szelíden Ágnes.

— Én, igazán én...

— Tudom: maga Margót várta — elszántan fölvetette a fejét — de én jöttem!

Tamás valahogy összeszedte magát:

— Nagyon megtisztel a látogatásával... igazán kedves... de nem értem...

A leány könnyű mozdulattal megigazította a haját:

— Én sem, Tamás, én sem értem most már, hogy lehettem ilyen vakmerő... ne gondoljon rosszat rólam.

— De kérem...

— Eljöttem, el kellett jönnöm... hogy megmondjam magának, hogy megkérjem — dühösen megrázta a fejét —, eh, most egyszerre akadozom, pedig otthon olyan szépen kiterveztem, hogy mit fogok majd mondani magának és most nem jut belőle semmi az eszembe.

Ágnes elnevette magát.

— Nevessen ki...

Ágnes elhallgatott, azután újra elkomolyodott és csöndesen folytatta:

— Pedig meg kell mondanom, Tamás, hagyja abba ezt a dolgot.

— Micsoda dolgot?

— Ezt... Margóval.

A férfi szigorú hangon felelt:

— Kérem, hát maga is? Ki kell jelentenem, lássa az előbb is az a szerencsétlen ember... de én magának, Ágnes, a leghatározottabban...

A leány most élesen és keményen nézett a férfire:

— Ne hazudjék, Tamás... Nekem ne hazudjék.

— De Ágneska!

— Igen, kérem, nekem ne hazudjék. Annak — és az előszobába vezető ajtóra mutatott — a szerencsétlennek az más... de én, lássa én igazán mindent tudok.

Tamás lehajtotta a fejét.

Ágnes egész közel lépett hozzá.

— Érti? Mindent tudok. A tegnapi telefonbeszélgetést.

— A telefon... — kérdezte rémülten a férfi.

— Igen, és a levelét, amit tegnap este írt.

— A levelet is... — dadogta Tamás.

Ágnes gúnyosan nézett rá.

— Azt is. Hogy egy ilyen kiváló Don Juan ekkora ügyetlenségeket kövessen el, hogy egy magamfajta gyermek is rájöjjön — a gyermek szót különösen hangsúlyozta és elbiggyesztette a száját —, szégyelheti magát, Tamás.

— De én.

— De maga, de maga ügyetlen volt... szóval mindent tudok, a telefont, a levelet, a tegnapi rövid beszélgetést a kis szalonban, a véletlen találkozást a Múcsarnokban, a párperces sétákat a Váci-utcában és a másfélórásat a Mester-utcában... Mondja, kérem, tapasztalt, öreg legény létére...

A férfi ijedten kihúzta magát.

— Bocsánat... de...

— Na jó, hát csak tapasztalt legény létére — szép, érett szája kinyílt, ahogy elmosolyodott —, hogy mert valakivel a Mester-utcában sétálni?

Tamás idegesen rágta a bajuszát.

— Igazán kérnem kell.

— Jó, jó, tudom, hogy Margó hívta oda.

A férfi összecsapta a kezét.

— De Ágnes, hát honnan?

— Honnan tudom? — kérdezte a leány. — Nagyon egyszerű. Elolvastam a nővérem levelét.

— Elolvasta? Margó odaadta?... — ámuldozott a férfi.

— Margó? Hova gondol? Margó a szobaleány-nak adta és én elvettem tőle és elolvastam.

A férfi éles hangja lecsapott.

— Hohó, kémkedett?!

Ágnes szigorúan nézett vissza.

— Minden eszköz jogos az ilyen ügyekben, amikor egy becsületről van szó... amikor egy élet-ről van szó... Persze, nem kellemes hallgatni a le-leplezését, főleg, amikor már azt hitte, hogy megszabadult. — Megint nevetett. — Csöbörből vödörbe...

— De nagyon szép vödör: a kedves kis szája, ahogy papol, szép kis piros vödör — bókkolt Tamás.

Ágnes kitört:

— Nem ezt a száját várta úgy-e, mára... de az nem jött el és nem fog eljönni — bizonytalan lett a hangja —, legalább is ma nem fog eljönni.

— De Ágnes!

— Ő, Margó, nem fog eljönni... könnyelmű, de tisztességes! Divatos, de polgári... maga rosszul ismeri: nem fog eljönni... János elhanyagolta... a szokott dolog, hát jól esett neki egy kis flört, de eljönni nem fog, megpróbálta, visszafordult... de maga várta, ha a szavával el nem árulta volna magát, amikor még nem tudta, hogy én vagyok itt — a leány kilépett az ajtóból —, a virágai elárulnák, orgona és gyöngyvirág... rémes — hirtelen az íróasztalra mutatott, ahol magas vázában halvány La France rózsák álltak. — De honnan van ez a csokor? Ezek a rózsák már hervadtak, ezeket ki-nek hozta?

Tamás zavartan rázta a fejét:

— Ez valami egészen más.

— Nem akarok kémkedni — gúnyolódott Ágnes — nem kérdezem, hogy kitől valók.

A férfi vállat vont.

— Én se tudom.

— Úgy... — mondta halkán a leány — és mégis itt tartja? — Hirtelen más hangon folytatta. — Szóval maga várta? Mert ő tegnap megígérte... és ő meg is írta... félhatra... meg-

ígérte... mert ebben a percben tetszett neki a kaland, az izgalom...

A leány kivett a csokorból egy szál rózsát. Játszott vele:

— Igen, tetszett neki és félt tőle. Jó közel menni a tűzhöz, egész közel... de csak addig, amíg nem éget... de nem fog eljönni — hirtelen mozdulattal tépdésni kezdte a rózsát —, mert gyáva... mert nem szeret, mert nem tud szeretni... nem tud szeretni... ó, aki szeret, az eljön.

Tamás hirtelen egy lépést tett Ágnes felé és élesen kérdezte:

— És aki eljön, az szeret?

Ágnes úgy tett, mintha nem hallaná.

— De ő csak játszik és nem meri egészen, gyáva és gyöngé... nem szeret, — csak kedvel, csak cicázik... de nem szerelmes. Ő, a szerelem az más — a hangja elcsuklott —, magának fáj, hogy ezt mondom, de azért mondom, hogy hagyja abba...

Tamás közbevágott:

— Bocsásson meg, de ha már itt tartunk, igazán nem tudom, miért avatkozik bele maga az én...

— Hogy én... persze, milyen jogon? — kérdezte halkán a leány — igaza van, mit is akarok én?... De nem engedem, hogy ezt a szegény embert megcsalják...

— Ezért?

— Igen — hadarta Ágnes — és nem akarom, hogy Margó elbukjék.

— Ezért?...

— Igen, igen, nem akarom, hogy elbukjék... mert ma még nem jött el, visszafordult, de talán... talán holnap — megrázkódott — és én nem akarom... — szenvedélyesen toppantott a lábával —, nem akarom, hogy maguk sze... — a hangja elcsuklott, szinte sírt — szerencsétlenné tegyék Jánost.

Tamás izgatottan figyelte a leányt.

— Ezért? — kérdezte fojtott hangon.

Ágnes sietve felelt:

— Ezért. Margó ma még gondolkozott, de holnap talán mégis eljön... eljön. — A harag újra kitört belőle — én nem akarom... — hirtelen könnyörögni kezdett — és kérem — és kérem, hagyja abba... úgy-e abba hagyja?... Én igazán nem tudom, hogy merem ezt kérni...

A férfi lehajtotta a fejét.

— Ágneska, a legkomolyabban...

— De én nem akarom, hogy ez a csúnyaság megessék — egész halkán és alázatosan kérlelte a férfit —, hogy maguk csaljanak... hogy maguk szeressék... hogy maguk szeressék... — kitört belőle a sírás — csókolják egymást!... Nem akarom! Nem akarom! Nem akarom!

— Ágnes — súgta halkán a férfi.

A leány a zsebkendőjét gyűrte és szaggatta:

— Nem akarom, nem bírom, nem engedem... s én utálok és gyűlölöm és megvetem magát és Margót és mindenkit, — az egész világot és én olyan szerencsétlen vagyok — zokogva nekidőlt a falnak. Azután hirtelen egy lépést tett Tamás felé:

— És én... én most már megyek...

Tamás megfogta a leány kezét, odahúzta a karszékhöz és leültette:

— Most már — ne menjen!... — mondta neki egyszerűen és melegen... — Üljön le szépen... hogy kipirult az arca, a szeme milyen vörös, ejnye, csúnya kisleány, így felizgulni, ennyire, nohát ne vessen egy kicsit...

— És abba fogja hagyni? — szepegett Ágnes.

— Már megint kezdi... most ne beszéljünk erről — csitította a férfi — majd máskor, ha egyszer nyugodtabb lesz — leült vele szemben — most beszéljünk szépen.

— Miről?

— Miről? Istenem, miről?... Hát valami szépről, valami kedvesről... magáról.

A leány már mosolygott:

— Rólam? Rólam nincs mit beszélni? Csacsi, meggondolatlan leány vagyok, ide jöttem, mert azt hittem, én leszek az erősebb, pedig egy leány mindig csak egy leány...

Tamás bólintott:

— Bizony, nagy meggondolatlanság volt, ha valaki meglátta volna!

— Mit bánom — felelte dacosan a leány.

— De ha János...

— Mit bánom!

— Vagy Margó...

— Ó, Margó — Ágnes szeme fölcsillant — ő tudni fogja!

— Honnan? — kérdezte ijedten Tamás.

— Tőlem.

A férfi elhúlt:

— Magától?

Ágnes makacsul felelt:

— Tőlem... tudnia kell. Sőt többet kell hinnie, mint amit tud.

— Miért?

— Hogy ő többé ide el ne merjen jönni.

Tamás felugrott.

— Mit akar tenni?

— Azt fogom mondani neki... — Ágnes fel-
emelte az arcát és nyiltan nézett a férfi szemébe
— azt fogom mondani neki: én ma délután egy
fél óráig Tamás lakásán voltam.

— Ezt fogja mondani neki? — a férfi meg-
döbbszent a leány arcától, de az őszinte volt és hatá-
rozott:

— Ezt fogom mondani és azt is: te visszafor-
dultál, én felmentem. Az az út most már az enyém.

Tamás lehajolt a leányhoz:

— És maga... maga mit akar ezen az úton,
Ágnes?

A leány egy lemondó mozdulatot tett:

— Mit akarok? Ha tudnám, Istenem, ha tud-
nám! Talán egy órát, talán egy életet.

— Egy életet — súgta inkább magának a férfi.

— Mit tudom én — mondta azután Ágnes —,
talán egy élet, talán egy kaland, talán — hirtelen
megragadta a férfi kezét —, maga az előbb itt, mi-
kor Jánossal beszélt és azt mondta neki, hogy akit

vár ide, az talán az igazi, vagy aki elfelejteti az igazit.

— Eh, semmit se akartam ezzel mondani, csak éppen neki... — lenézően legyintett.

— Kár — sóhajtott a lány —, én azt hittem, hogy talán van magában valaki, valakinek a képe.

Tamás fölegyenesedett és kinézett az ablakon:

— Amit nem merek megnézni, úgy-e?... Lehet, hogy igaza van... de lássa, ezért kell nekem a kaland, a pillanat mámora, a perc édessége, a sok kusza, fanyar regény... szegény öreg legénynek.

Ágnes lassan rátette kezét a férfiéra, ahogy az a karszék támláját fogta:

— Szegény öreg legény!... — hirtelen fölállt, egészen közel ment Tamáshoz és úgy kérdezte:

— Nagyon szereti?

— Kit?

— Margót!

Tamás lesütötte a szemét:

— Ó, én igazán...

— Nem szereti? Nagy örök szerelemmel nem szereti? — kérdezte a leány.

— Hát...

— Szavára nem szereti? — sürgette Ágnes.

— Én...

— Nem? Esküszik rá? — Ágnes szeme követelte a választ.

Tamás mégis csak annyit felelt:

— Hát én...

Ágnes egy pillanatra elhallgatott, azután szeliden mondta:

— Nem... nem... ne mondjon semmit, ne is esküdjék, csak nézzen a szemembe.

Ott álltak szemben egymással. A tekintetük összeolvadt és a kezük egymáshoz simult. Most Ágnes arca kiderült.

— Nem szereti — boldogan kiáltott föl, — nem szereti, nem szereti!

A férfi szégyenkezve és vontatottan szólalt meg:

— Jó, hát megmondom. Magának megmondom, ő sem lenne más nekem, mint a többi, kis vigasz, édes kis öröm... legalább ma még csak az, tűnő, illanó szépséges és kedves közzene a lármás komédiában... az egyetlen, az igazi, az nem jön el soha.

— Soha? — kérdezte ijedten a lány.

Tamás szomorúan felelt:

— Soha. Lássa, vagyunk egy páran, magányos sorsú emberek, akik az egyetlent sohasem érik el.

— Mert nagyon messze van?

— Mert nagyon közel van és nem merünk hozzányúlni.

Ágnes hirtelen kivette a kezét a Tamáséból:

— Nem mernek hozzányúlni? A lányok nincsenek üvegből.

— Én azt hiszem, még annál is törékenyebb anyagból vannak, lélekből.

— Mi az, hogy lélek?

— Illat — mondta Tamás, — lássa, ebben a szobában sokféle asszony járt, sokféle parfóm, bő-

dító, izgató, erős és gyöngéd parfümök gomolyogtak itt, ma más illat van ebben a szobában — ezt maga hozta, tavaszi rétek illata, vagy valami még tisztább, erdők friss levegője, a maga lelke.

— Az én lelkem! — súgta utána halkan a leány.

Tamás kezét a leány vállára tette:

— Én megzavartan, megilletődve állok itt, mert soha még ezt az illatot így nem éreztem eddig... és szívom részegen, de azután — szomorúan leejtette a karját.

— Azután? — kérdezte Ágnes.

Tamás egy lépést hátrált.

— Azután kinyitom az ablakot, hadd szálljon ki az illat a szabadba, vissza ebből a bűnös szobából — az előszobaajtó felé ment és kitárta — és kinyitom az ajtót a léleknek: menjen az életbe vissza!

— Elküld?

— Elküldöm, — mondta határozottan a férfi

— Mért?

— Maga húszéves.

— Huszonegy — vágott közbe Ágnes.

— Én pedig harminckilenc.

A leány megrázta a fejét:

— Csak harmincnyolc, kedden volt harmincnyolc.

Tamás meglepetten nézett rá:

— Honnan tudja?

— Kedden, május tizenhetedikén volt harmincnyolc éves.

— Maga ezt tudja? ... csodálkozott a férfi. —
Én azt hittem, hogy ezt csak egy valaki tudja.

— Kicsoda?

Tamás nevetve felelt:

— Kicsoda? Nem fogja elhinni: nem tudom ...
valaki, akit nem ösmerek, de aki négy év óta, ha
itthon vagyok, ezen a napon küldött nekem egy cso-
kor La France rózsát ... ezeket is ... Egyszer Ge-
novában kaptam rózsákat, ahol tizennyolcadikán
szálltam hajóra.

— Maga nem tudja, hogy ki volt — kérdezte
Ágnes mosolyogva.

Tamás őszintén felelt:

— Nem tudom, soha nem volt vele sem kár-
tya, sem levél, sem a selyempapírján a cég neve,
reggel, mikor ébredtem, mindig itt volt és soha nem
tudtam meg, honnan.

Ágnes bólintott:

— Az első csokor széles rózsaszín szalaggal
volt átkötve, kislányosan.

A férfi elkapta a fejét:

— Így volt.

— Legutóljára keskeny fekete szalag volt
rajta.

Tamás elragadtatva ugrott oda a leányhoz:

— Ágnes!

A leány a tenyerét hirtelen a férfi szájára
tette:

— Csitt, az titok. Ó, néha úgy szerettem volna
magának írni egy szót, csak egy szót ... Istenem:
Valakinek csak annyit írni: kedves ... és annyit

mondani csak: életem! ... — sokáig hallgatott, azután egész halkán hozzátette —, elküld?

Tamásnak elszorult a szíve, de mégis határozottan mondta:

— Elküldöm.

— És ha nem megyek el?

A férfi kedvetlen mozdulatot tett:

— Akkor én megyek el.

— És miért?

— Mert nem okos, hogy mi itt sokáig egyedül legyünk ... én még nem vagyok olyan öreg és maga sem olyan gyerek már, de ez az egész kislányos ábránd, mert mi soha ...

Ágnes hangja fölcsattant:

— Sohasem mertem, úgy-e ... persze, kislányos ... ábránd ... hát Istenem, mije van egy lánynak ... az nem mondhatja ... az csak álmodhatja, hogy szeret ...

Határozottan és erősen mondta most:

— De én nem megyek el! ... én tudom, mi az hogy most itt vagyok. De akarom, érti, akarom és nem megyek el, itt akarok maradni, itt kell maradnom, — hangja lágy lett és suttogó, — Nálad!

— Ágnes, — súgta megrendülten a férfi.

A leány egészen közel jött hozzá, két kezével átkulcsolta Tamásét:

— Nálad, Tamás ... Ne kergess el ... tudom, nem lehetek az igazi én se, csak egy kaland, egy perc, — szenvedélyesen a férfi nyakába vetette magát — de nem bánom, szeretlek, Tamás ... kétségbeesetten szeretlek ... boldogan szeretlek ... ne dobj el.

Tamás remegett a hirtelen rászakadt gyönyörűségtől, de azért ki akart bontakozni a lány öleléséből.

— Nem, nem, ez örültség, Ágnes, engedj, — mondta szelíden.

De a leány a fejét símogatta és ott bűgött a vállán:

— Itt vagyok, Tamás, a tied vagyok... egészen, amíg akarod... mindenkorra... egy percre.

A férfit elkapta a szenvedély, vére kigyulladt és a két karja átfogta Ágnes leányos vékony vállait.

Aki aléltan adta át magát a férfi ölelésének.

De csak egy percig, azután hirtelen kitépte magát és átszaladt a szoba másik sarkába.

— Nem, nem, lihegte... — bocsáss meg Tamás, — lerogyott egy székre és zokogott: — jaj, anyám, hova lettem, mi vagyok én... Én, az anyám lánya... Odahaza van a képe... sárga, régi, elfakult kép az anyámról, menyasszonyi ruhában, kéz a kézben és én... — ráborult a kis asztalra.

Tamás szédülten és megindultan nézte a síró leányt. Odalépett hozzá, fejére tette a kezét:

— Miért sírsz? Igaz, azt hiheted, hogy komisz csirkefogó vagyok, aki itt állok melletted, de ez nem igaz... Meg kell értened, én még soha ilyen tiszta, ilyen szép, ilyen szízi szerelmet nem kaptam... Nem is hittem, hogy van ilyen... Most tudom és kimondhatatlanul boldog vagyok.

— Mi lesz velünk, mi lesz belőlem, — sírdogált Ágnes.

— Mi lesz belőled? — kérdezte a férfi. — A feleségem.

Ágnes felemelte a fejét és tiltakozott:

— Nem, nem.

— De igen.

— Nem, nem.

Tamás a két kezébe fogta a lány kipirult, szívformájú arcát:

— De igen.

Ágnes felállt.

— Nem, Tamás, az nem lehet. Ez így szép volt, szép... De egy egész életre... Én a felesége, az nem... Maga most áldozatot akar hozni, de én azt el nem fogadhatom. Legyen csak ez is egy szép kaland, emlék... Ne akarjunk többet, így jó ez. Így lesz ez jó, — gyors mozdulattal megigazította a ruháját. — Isten vele.

Tamás kétségbeesetten állt eléje:

— Mit akarsz, csak nem hiszed, hogy elengedlek, most, amikor megtalálalak.

— Megtalált?... Hiszen nem is keresett...

— Megtalálalak, nem eresztelek el.

Ágnes a fejét rázta:

— Elmegyek. Ez a félóra felért egy élettel, de vége van... Kell, hogy vége legyen... Elmegyek, majd jönnek mások.

— Nem, soha! — kiáltotta Tamás.

— Elmegyek. Szememben marad egy könny, a maga szívében egy mosoly... Isten vele.

Tamás nyugodtan, keményen eléje állt:

— Itt maradsz. Én Jánosnak azt mondtam, aki az ajtó mögött van, az szeret, az enyém, titkom, az életem... az enyém, te voltál, az enyém vagy...

— Engedjen — kérte Ágnes.

Tamás csak a szemével intett tagadón. A leány újra kérte:

— De igen, muszáj.

— Nem, még egyszer komolyan kérdezlek: akarsz-e a feleségem lenni?

Ágnes lehajtott fejjel állt előtte és síró hangon nyögte:

— Az nem lehet, Istenem, nem lehet.

— Igen? — kérdezte Tamás.

— Nem! — mondta kétségbeesetten Ágnes.

Ebben a pillanatban az íróasztalon megszólalt a telefon csengője. Ők ketten összenéztek a berregő hangra.

— Ez ő lesz, — szólalt meg Ágnes. — Maga fog vele beszélni?

Tamás odament és a kagyló után nyúlt. Ágnes utánafutott, megragadta a karját:

— Nem, nem szabad, hogy beszélj vele többé.

Tamás fölemelte a kagylót a készülékről.

— Mit fogsz neki mondani? — kiáltotta a leány.

Tamás feléje fordult és komoly tekintettel kérdezte:

— És te mit mondasz nekem? Igen?

Ágnes a férfi keze után nyúlt, kivette belőle a kagylót és visszahelyezte a helyére. Megfordult és könnybeborult szemével a férfi szemébe nézett:

— Igen! — mondta azután csöndesen.

És lehajtotta a fejét.

III.

Sokáig ültek szótlanul.

Azután a leány lassan felállt és az ablakhoz lépett. Megcsavarta a kilincsét és kitárta a szárnyait. A redőnyt is felhúzta.

— Fülledt meleg van itt bent — mondta kedvesen. Az alkonyati friss levegő beszállt a szobába s könnyű szellője Ágnes arcába fújta gesztenyeszín hajának egyik rakoncátlan fürtjét. Tamás ekkor már ott állt mellette s kezével gyöngéden hátrasimította a makrancos tincset.

— Szép vagy ... — szólalt meg csöndesen. A szive vigan kalapált, de a szeme szomorú volt.

— Ki tudja, mi lesz ebből? ... — erre gondolt és elnézett a Sas-hegy felé, amelynek tar szikláira nyíltak a villa ablakai.

Autóbúgás hallatszott és Ágnes hirtelen megragadta a férfi karját.

— A Margó kocsija — sugta ijedten és visszaugrott az ablaktól.

— Nem ... ugyan. Nem ... Hogy képzeled? — mondta határozatlanul Tamás visszafordulva:

— Én csak tudom — suttogta Ágnes s riadtan nézett jobbra-balra —, a vajszín kocsi, a piros sárhányókkal és a világos szürke tetővel ... Maga is ismeri.

A motorzúgás abbamaradt, a kocsi megállt. Tamás is visszalépett az ablaktól.

— Igazad van! — mondta.

Ágnes felindultan tördelte a kezeit:

— Most mi lesz?

— Semmi — mondta Tamás —, nem fogom beereszteni. Higgye azt, hogy elmentem.

— És ha meglátott az ablakban? — kérdezte a leány.

— Ez nem valószínű.

— És ha mégis?

A férfi vállatvont:

— Hát akkor sem eresztem be.

— Ez lehetetlen — mondta hirtelen határozottsággal Ágnes. — Beszélned kell vele. Akarom, hogy beszélj vele.

— Képtelenség, amikor te itt vagy. Nem találhat itt!

Ágnes fölvetette a fejét:

— Nem félek tőle. Ha idejött... ha ide belép s engem meglát, neki kell megijednie tőlem, s nem nekem tőle...

— Lehetetlenség. Nem lehet kitenni egy ilyen megaláztatásnak.

— Ő, félted? — kiáltott Ágnes és megragadta a férfi kezét. — Talán én menjek el?

— Csacsi — mondta Tamás és erősen megfogta a leány kezét. — Te itt vagy, itt maradsz, én el nem eresztelek többé soha.

Ebben a pillanatban megszólalt az előszoba csengője. Tamás hirtelen az előszobához vezető ajtóhoz ugrott s rázárta a kulcsot.

— Soha nem eresztesz el? — mondta durcásan Ágnes. — Máris elengedtél... Miért zárod be az ajtót?

— Hogy kísértetbe ne essek a másikat kinyitni!

— Pedig azt ki kell nyitnod.

— Szó sem lehet róla... Ez az egyetlen, amit tehetünk.

A csengő újra erősen szólt, háromszor egymásután.

Tamás idegesen kapta föl a fejét:

— Furcsa, ahogy csönget. De ha nem felelek, mégis csak azt fogja hinni, hogy nem vagyok itthon és akkor talán elmegy.

Ágnes tagadón ingatta a fejét.

— Egy asszony nem azért jön, hogy elmenjen.

— Hát akkor mit csináljunk?

— Mondtam, beszélned kell vele. Én tudni akarom, hogy mit akar... Mit fogsz neki mondani? — pityergő hangon ismételte. — Mit fogsz neki mondani?

Tamás odalépett Ágneshez, megsimogatta a fejét:

— Mit fogok neki mondani? Ha be fogom engedni — el fogom küldeni!

— Bizonyos, ez egészen bizonyos?... Vigyázzon Tamás, most fordul az élete, vigyázzon, én még elmehetek, valami hátsó kis ajtón még kisurranhatok az életéből és visszaadhatom a kalandjainak.

Tamás csöndesen felelt:

— Nincs több kaland. A kalózgálya partot ért, én kikötöttem... megfogta a leány két vállát.

— Nálad...

— És ha ő... ha ő el akar venni tőlem? —

Ágnes ökölbeszorította hosszú, keskeny kezét.

— Engem tőled soha senki el nem vehet többé!

— mondta csöndesen Tamás — Most menjen vissza oda.

A másik szoba felé intett. Hirtelen lehajolt és megcsókolta Ágnes kezét.

A leány puhán végigsimított a férfi arcán, azután megfordult s halkan kiment.

Tamás gyorsan visszafordította a kulcsot és kisietett az előszobába. Ajtót nyitott.

Margó ott állt előtte.

Egyszerű, szürke, angol kosztüm volt rajta, furcsa kis sötétkék kalap, amely alól csillogón omlott ki szóke haja.

Fejét gőgösen tartotta s a szemében neheztelés volt.

— Mi az Tamás ... Így vár engem?

— Igazán már nem is hittem, hogy eljön — mondotta csöndesen a férfi, majd újra betette az ajtót.

— Miért? Megigérttem ... Hogy késtem egy félórát? Tamás! Maga azt mondta, hogy éjszakákat virrasztott miattam és most megijedt egy félórától? Máris nem hitt nekem? — sietve előrement és belépett a szobába.

Tamás nem tudott mit felelni ... Hümmögött.

— Hiába — mondta. — Maguk nők nem tudnak pontosak lenni.

Margó csöndesen végignézte a férfit.

— Olyan nagy baj volt, hogy késtem? Biztos az?

Tamás magában megállapította, hogy nem volt baj. Egyáltalában nem volt baj, sőt ellenkezőleg. De hát ezt még sem mondhatta meg.

Az asszony körülnézett a szobában, lassan járkált föl-alá:

— Milyen szépen lakik maga! — Azt a fenevadat biztos maga lőtte, úgy-e? — a kerevetre mutatott, amelyet hatalmas tigrisbőr borított... Milyen romantikus és milyen félelmetes... egy tigrisvadász barlangja. De aránylag sok a virág benne — nevelt. — Ó, milyen kedves, éppen az én virágaim, orgona, gyöngyvirág...

Kezébe vett egy sűrű lila fürtöt:

— Milyen szép, milyen bódító az illata, de holnapra elhervad... Lássá, milyen más ez a rózsá, — odament a vázához és megigazította a csokrot. — Ezek a rózsák honnan vannak?

Tamás zavartan feleli:

— A rózsák? ... úgy ... úgy vannak.

— Jó, jó, nem kutatom a titkait. — Margó lehúzta a kesztyűjét. Értem, ha maga jobban szereti a rózsát, mint az orgonát. Igaza van... A rózsá olyan, mint a szerelem. Az orgona csak olyan, mint a flört... Nem így van? A flört, az egy napig tartó szerelem, a rózsá soká tart és ha szirmait elteszik, még egy év múlva, szárazon is illatos. Emlékszem a nagyanyám komódjában mindig volt szárított rózsalevél fehér organtinban. De egy háromnapos orgona már csak kidobni való gaz... Lássá, a lepréselt rózsá még húsz év múlva is szép. Szép, ahogy az imakönyvben fekszik... A szívünk könyvével is így vagyunk... Emléke csak a szerelemnek marad benne.

— Nem . . . nem akar leülni? — kérdezte bizonytalanul Tamás.

Az asszony leült és mosolygott:

— Hallja, Tamás, voltaképen most nekem kelene zavarban lennem és éppen ellenkezőleg, maga van zavarban . . . Mi történt magával? — furcsa pillantással fürkészte a férfit. — A száz kalandok hőse, a rettenthetetlen Afrika-vadász . . . Őszintén szólva, ebben a nagy döntő pillanatban maga egy kissé ügyefogyott barátom.

Tamás kényszeredetten nevetett:

— Nézze, kedves Margó . . .

— Nézem, nézem, kedves Tamás, egyre nézem, de nem látom azt az embert, akivel eddig szembenálltam.

A férfi elkomolyodó szemmel tekintett vissza rá.

— Talán nem is az az ember, aki volt.

Az asszony hátrahajolt a székén s a mennyezetet nézte:

— Hát kedves Tamás, beszéljünk őszintén, — mondta egy kis hallgatás után. — Nem, maga nem az az ember, akinek én eddig hittem, sőt, legfeljebb nem az az ember, akinek maga hitte magát . . . De én nem vagyok az az asszony, akinek maga gondolt. Voltaképpen . . . igen, erről nem is beszéltünk soha. Pedig erről kellett volna beszélnünk legelőször . . . Milyen asszonynak gondol maga engem?

— Maga, Margó . . . maga nem olyan, mint a többi! . . . — nyögte ki Tamás.

Margó összecsapta a kezét:

— Rettentő... Szóval én is közönséges vagyok?

— Mi... mit mond... nem értem.

— Nem érti? — csodálkozott az asszony. — Maga mondta egyszer nekem, igaz, hogy régen... hogy minden ember egyformán közönséges, mert mindegyik elhiszi, ha azt mondják neki, hogy nem olyan, mint a többi.

— Mikor mondtam én ezt? — kérdezte Tamás.

— Jó négy éve már... Amikor az auteuilli lóverseny után este együtt vacsoráztunk a Szajnaparton a Tours d'Argent-ban s a híres kacsát ettük. Nem emlékszik? Lássá, én nem felejtettem el. Sem ezt, sem a többi, amit mondott.

Tamás idegesen vette elő a tárcáját s kivett egy cigarettát.

— Nekem nem ad? — kérdezte az asszony nevetve.

— Ó, hogyne... Bocsánat, parancsoljon! — gyorsan tüzet adott.

Margó nagyot szívott a cigarettából s lassan engedte ki a füstöt.

— Például azt mondta akkor — mondta azután csöndesen —, hogy a ruhámon Párist látja, de a szememben Versailles... és másnap kimentünk Versaillesba... Ketten voltunk... emlékszik? Az uramnak valami tárgyalása volt egy bankban. Maga autón vitt ki, de azután két óra hosszat bolyongtunk a parkban... akkor maga nagyon érdekes volt.

— Akkor? — kérdezte a férfi.

— Igen. Nagyon érdekes volt. Kicsit féltem

magától. Volt magában valami a ragadozóból, amely biztos a prédájában... Lássa Tamás, ha maga akkor — elhallgatott... azután hirtelen fölnevetett.

— Emlékszik? Azt kérdeztem magától, hogy meg lehet-e fogni a tigrist és maga azt mesélte, hogy igen, a tigrist csapdába lehet csalni, de a bennszü-löttek azt mondják, nem elég egy kis gazellát be-tenni a csapda ketrecébe, egy nemesebb, erősebb antilopot is oda kell zárni melléje... Arra bemegy a tigris — és akkor megfogják!

— Na, ez nem ilyen egyszerű! — nevetett a férfi — s én nem is egészen így mondtam el, de most már mindegy.

Az asszony nagyot sóhajtott:

— Most már mindegy, Tamás... Szóval felel-jen csak igazán a kérdésemre: Milyen asszonynak tart maga engem?

— Elragadónak, okosnak és jónak...

Az asszony megszakította:

— És becsületesnek? — kérdezte csöndesen.

Tamás nem tudott felelni.

Margó kedves tekintettel nézte:

— Ne is feleljen erre. Ne mondjon semmit... Inkább másra feleljen előbb... Szeret maga engem?

A férfi melegen és őszintén felelt:

— Igen, Margó, én magát nagyon szeretem.

— Hallja, ezt olyan hangon mondta, hogy ez-után már csak az következhetik, de azért legyünk jó barátok!... Mondja, ez így szokás Afrikában?

— De kérem, Margó, én azt mondom...

Az asszony a fejét rázta:

— Nem. Erre feleljen most: szerelmes maga belém?

— Én... — dadogta a férfi, — én...

— Halálosan, örülten, vadul szerelmes maga belém?

— Maga is ezt kérdi? — kiáltott fel önkénytelenül Tamás és arra gondolt, ahogy az előbb Ágnes faggatta Margóról.

— Ohó — nevetett gúnyosan az asszony, — hát még ki?...

— Izé... mert maguk mind... mindig ezt kérdik! — próbálta magát kivágni a férfi.

— És maguk mindig ugyanezt hazudják!

Tamás lehajtotta a fejét és nem felelt.

— Maga is ezt akarja most nekem hazudni? — az asszony előre hajolt és erősen a férfi szemébe nézett.

Az fölemelte a fejét:

— Nem Margó, én nem hazudok!

Az asszony fölállt, jobbkezét Tamás vállára tette s a másik kezével lassan végigsimította a maga homlokát:

— Jól teszi, ne is hazudjék... De nem hiszi, hogy erre előbb kellett volna gondolnia? — volt a hangjában valami enyhe szemrehányás, amire Tamás lesütötte a tekintetét.

— Igen, Tamás — folytatta csöndesen az asszony. — Erre előbb kellett volna gondolnia, mielőtt engem arra kért, hogy ide jöjjek... Tudja hogy mit tettem én, tudja hogy mit kockáztattam én magáért? Magáért — aki még csak nem is sze-

relmes belém! . . . Nem érzi, hogy ez túlnagy felelősség.

— Kérem, én minden tettemért vállalom a felelősséget — mondta idegesen a férfi.

— Nem erről van itt szó, Tamás! Nem magáról van itt szó, hanem rólam! Ha én tényleg az lennék, aminek maga engem tegnap is gondolt, akkor ebben a pillanatban meg kellene semmisülnöm a szégyentől és a nyomorúságtól.

— Margó, kérem.

— Igen, a szégyentől és a nyomorúságtól — felelte az asszony. — Átléptem a küszöböt, amelyet el kellett volna kerülnöm, de a csodálatos kertben, ahová vágytam, csak orgonák nyílnak és nem rózsák! . . . A rózsák másnak nyílnak.

— Margó! — mondta megindultan Tamás.

— Nem érzi, hová törpülnék ebben a pillanatban maga előtt is és magam előtt is, ha az ajtaján belépve szerelmet kerestem volna és csak üres flörtöt találnék! — felemelte a fejét. — Csakhogy én egyikért sem jöttem ide.

Tamás is fölállt, merőn nézte az asszonyt, aki csöndesen folytatta:

— És most ide nem azért jöttem, mert hittem a maga szerelmében és nem azért, mert a flörtöt vagy a mámort kerestem. Én azért jöttem, hogy megmondjam magának, Tamás, hogy a mi útjaink szétváltak — örökre!

— Kérem . . . én . . .

Margó intett.

— Ne szóljon közbe, kérem... Az utaink szétváltak és így többé nem is találkozhatunk már soha!... És már régen szétváltak ezek az utak, Tamás, csak mi nem vettük észre, mert hosszú ideig párhuzamosan haladtak, közel egymáshoz — és mégis egyre távolodva.

— Távolodva?... — csodálkozott a férfi. — De hiszen tegnap...

— Tegnap... Nem Tamás, ha akkor, ott Versailles-ban, vagy másnap, amikor a Luxembourg kertjében sétáltunk a nyíló orgonák között, ha maga akkor megragadja a karomat és azt mondja — gyere... talán a világ végére is elmentem volna magával! Azután... azután nem lehetett többé! És ha tegnap egy hirtelen bolond májusi órában én azt hittem és maga azt hitte, akkor mind a ketten tévedtünk... És ha azt gondoltuk, hogy azt a bolond órát szabad másnap folytatni, akkor már nem is tévedtünk Tamás, — akkor már hibáztunk.

— Hibáztunk — ismételte a férfi.

— Ezt be kell látni, s egy kicsit meg is kell érte bűnhődni! Maga egy csalódással s egy kis lelkiismeretfurdalással. Én — két nagy megszégyenüléssel. Az egyik itt ért most. Nem baj! Mert így sokkal könnyebb ez — magának... A másik megszégyenülés odahaza ért egy félórával ezelőtt... Amikor János, aki magától jött haza, otthon talált engem és kétségbeesetten kért bocsánatot a szörnyű gyanúsításért, hogy feltételezte rólam, hogy én... én el tudtam volna ide jönni... Szegény, megkövetett engem alázatosan, engem... ahogy ő mondta, — a tökéle-

tes asszonyt! — a hangja elcsuklott s a szeme kifényesedett.

— Margó, maga az, higgye el, hogy az! — erősítette a férfi.

— Én nem akarom, hogy maga engem annak lásson. Kár volna, hogy ezzel megterhelném a szívét a jövőre. És, ne haragudják, nem is érdekel már, hogy annak higgyen... Az is csak meghat, hogy a férjem annak gondol. Végre is a tisztelő hódolat jól esik nekünk, akárkitől jön. De én csak egy férfi előtt akarok tökéletes maradni.

— Egy férfi előtt? Ki az? — csodálkozott Tamás.

— Egy nagyon derék, nagyon jellemes, nagyon becsületes, nagyon őszinte férfi, nekem egyetlen igazi barátom, tisztelőm, hódoló, rajongóm... mert maga tudott rosszat hinni rólam és János már kétkedett bennem... de ő erre nem lesz képes soha.

— Ugyan, ugyan — kétkedett Tamás.

— Mondom magának, ez a derék férfi tiszta, kétkedés nélküli és örök rajongóm: az én tizenhárom éves fiam. Én ez előtt akarok tökéletes maradni, kedves Tamás és az is fogok tudni maradni, — kiegyenesedve állt az ámuló férfi előtt. — Akkor is, ha egy — ha egy kicsit nagyon is megfájdul belé a szívem.

— És ezért jött el hozzám, hogy ezt elmondja?

Margó egyszerűen felelt:

— Ezért... Ha nem haragszik, meg még valamiért. Hogy megmondjam magának Tamás, hagyja abba az eddigi életét... Maga már nem erős többé,

nem kegyetlen többé, nem ragadozó többé. Maga egy szegény magányos ember, magának egy komoly, nagy szerelem kell, amelyik maga mellett áll, mert maga már nem tudja többé elhíttetni a nem igaz szerelmet. Maga nem játszhatik többé... Le kell vetnie Arlekino hódító köntösét. A maga szeme már nem biztos, maga már nem tudja kikeresni az igazi áldozatot, az igazi prédát, a maga érzése már nem csalhatatlan... Maga már férjnek való! Nősüljön meg.

— És ha megtenném? — kérdezte Tamás csendesen.

— Boldog lehetne. Maga már nem számító, maga már nem önző, maga már nem öntelt, maga egy nagyon, nagyon derék ember... Nősüljön meg!

Tamás csodálkozva nézte az asszonyt:

— Hát kérem, ha csak ez kell.

— Ez kell... Nősüljön meg és — vegye el Ágnest.

A férfi rábámult:

— Ágnest? Hát ezt maga...

— Honnan tudom? Hiszen arra a lányra csak rá kellett nézni. Fülíg szerelmes magába.

— Maga ezt látta? — kérdezte hűledezve Tamás.

— És maga nem látta?... — Mondom én, kedves Tamás, hogy magának már nem biztos a szeme, — jóízűen nevetett — gyorsan vegye el!

Tamás is elnevette magát.

— Köszönöm a tanácsát és elveszem Ágnest...

— Aki most itt van magánál! — mondta kedvesen Margó.

Tamás a fejéhez kapott.

— Szent Isten, hogy nálam... Honnan veszi ezt?...

Az asszony csöndesen bólogatott:

— Tudom... Itt van magánál és hallgatódzik. Hirtelen odament az ajtóhoz.

Ágnes zavartan kilépett a másik szobából:

— Én... Én nem hallgatóztam! — tiltakozott halkan.

— Nem fiam, nem hallgatóztál, csak mindent hallottál. Nem baj, gyere ide, nesze itt a vőlegényed.

Tamás félszegen állt a két nő között:

— Most igazán nem tudom...

Az asszony legyintett.

— Már nem is fontos, hogy tudjon valamit...

Ez, ez volt az utolsó kaland kedves Tamás — meghatottan nézett a férfira — és most vége. Nincs több vadászat többé! A vadász került a csapdába. Nem baj Tamás, az élet, az élet többet ér a kalandnál s a mámornál szebb a boldogság.

Ágnes az ablaknál állt és halkan mondta:

— A boldogság... A május.

— Csak semmi romantika, Ágnes, az nem a ti korotoknak való már. Ti hagyjátok ezt a májuszózást, ti már nem jártok ibolyát szedni a budai hegyekbe. Ki szed ma ibolyát a budai hegyekben? Csak az, aki pénzt akar vele keresni. A ti virágotok már nem az ibolya, hanem a kaktusz. Ez a kor, amelynek skatulya a háza, acélcső a bútora, festék a pirulása,

jazz-band a zenéje és koktél a mámorea . . . ez a kor ne játsszék májust.

— Az én virágom a rózsza — mondta halkan Ágnes.

— Tudom fiam — nevetett halkan az asszony és a nagy rózsacsokorra nézett. — De ne is sajnáljátok a májust! Mert a május furcsa öröm. Sokféle lehet az. Lehet két emberé, mint most a tiétek. Egy férfié, meg egy leányé. Lehet három emberé, mikor egy fiatal pár az újszülöttjét nézi. Lehet egy családe, lehet egy egész társaságé, egy társadalmi köré, és egy egész országé. De az igazi öröm csak az, ami egyedül a mienk . . . Emlékszik-e Tamás, régen itt Budapesten május elsején még az utcaburkolat is tele volt zöld ággal meg orgonával, meg ibolyával, ahogy lehulltak a lovak kantáráról, nyakából s a söröskocsik tetejéről. Ma . . . a hűtőkre nem lehet orgonát tenni és a benzinszag elnyomja az illatot.

Ágnes a férfi felé fordult:

— Ugye van illat Tamás, amit nem nyomhat el semmi sem . . .

— Így van, Ágnes — bólintott a férfi. — De mért hiszi maga Margó, hogy csak az a szép öröm, amely egyedül csak a mienk. Hiszen az a szép az örömben, amikor adjuk másnak, vagy legalább is, amikor megfelezzük.

— Nem mondtam magának, hogy nőszüljön meg . . .? És lehet, hogy maguknak van igazuk. De én nekem nem a május az igazi öröm, hanem az ősz. Nem a reménység, hanem az emlék. Ebben nem lehet csalódni. Mert változatlan és változhatatlan.

— Micsoda? — kérdezte Tamás.

— Az a bizonyosság, ami a magányosságé, hogy egyedül vagyunk! De rajtunk túl és fölöttünk és utánunk van valaki más, az a lény, aki belőlünk való, aki a mi énünk folytatása, de aki örökké fog szeretni!

— A fia? — kérdezte halkán a férfi.

— A fiam, akivel majd karonfogva fogok járni, amikor huszárönkéntes lesz s akire büszkén fogok nézni, mikor mérnökdoktorrá avatják s akiért reszketni fog a szívem, mert biztos, hogy sportrepülő lesz belőle...

— Maga Margó, maga mégis csak a tö...

Az asszony közbevágott:

— Hallgasson. Magának most már csak egy tökéletes asszony lesz. Menjen oda hozzá és csókolja meg.

De Ágnes jött a férfihez és odabujt a karjába. Margó azonban hirtelen elhúzta tőle és odaszólt Tamásnak:

— Kérem, tud egy kis tükröt adni nekem?

A férfi átment a másik szobába.

Az asszony pedig odahajolt a hugához és a fülebe sugta:

— Tamás mesélte egyszer nekem: ha a dzsungel veszedelmes ragadozóját, a tigrist meg akarják fogni, akkor a csapdába nem elég egy könnyű kis gazellát tenni, be kell oda kötni egy szép, büszke, nemes antilopot is, akkor azután a tigris bizonyosan bejön a biztos prédára — és csapdába kerül — megcsipte Ágnes állát. — Na látod szívem.

A leány csodálkozva nézett nővérére:

— Te milyen okos vagy, Margó! De ügye, ügye, hogy Tamás szeret engem?

— Igen, téged szeret — mondta az asszony kedvesen, de szeméből kibuggyant egy nagy könnycsepp és végigfolyt az arcán.

Hirtelen megölelte, megcsókolta a leányt és kiszaladt a szobából.

Amire Tamás a tükörrel visszatért, már felzúgott a vajsínű autó motorja.

A férfi odalépett a leányhoz és szelíden karonfogta.

— Most hazakísérlek. Jó?

Ágnes megszorította Tamás karját és csak intett a fejével.

Azután elindultak ketten a májusi estébe...

TARTALOM

	Old.
Üzenet a világba	5
A nők ellensége	15
Anna Vasziljevna leánya	33
Reggel az erdőn	47
Javorics	68
Grifli	82
Villamoson	92
Julie	99
Hajtás	108
Államtitkárválság.	122
Márton	132
A luxembourgi lány	137
A száműzött	149
A mulatóban	157
Vége a kalandnak	170

MAGYAR ELBESZÉLŐK

HERCZEG FERENC

Mink és ők

CSATHÓ KÁLMÁN

Leányos ház 1931-ben

GULÁCSY IRÉN

Tegnap és Régmúlt

HARSÁNYI ZSOLT

Jókedvű könyv

KOSÁRYNÉ RÉZ LOLA

Lelkek és arcok

PEKÁR GYULA

A kékszakállú herceg

SURÁNYI MIKLÓS

Húsvét Szent Ilonán

TERESCSÉNYI GYÖRGY

Aranyhomok

ZSIGRAY JULIANNA

Kristálymuzsika

SINGER ÉS WOLFNER

IRODALMI INTÉZET KIADÁSA,
BUDAPEST.

ÚJ IDŐK

*A magyar családok
képes irodalmi hetilapja*

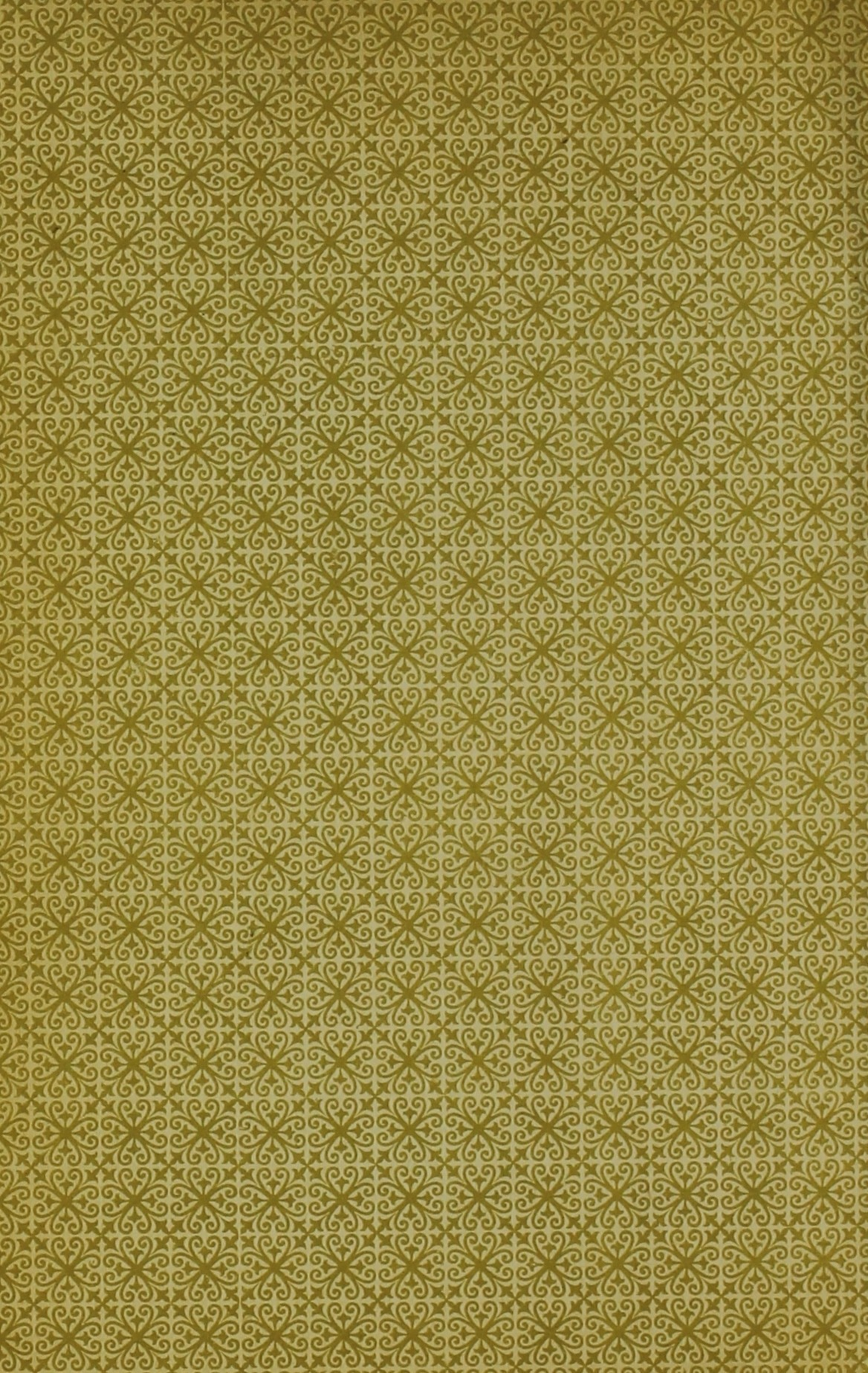
Szerkeszti

HERCZEG FERENC

KIADÓHIVATAL

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 16.

www.books2ebooks.eu